

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

REHBER ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK İHMAL VE
İSTİSMARINA YÖNELİK FARKINDALIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ (TARSUS İLÇESİ
ÖRNEĞİ)

Özlem KARAÇOR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ Gamze AKSAN

Konya-2019

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜRLER

Hayatımın her alanında aldığım kararlara saygı gösteren, yanımda olan, beni destekleyip emekleri ile bugünlere gelmemi sağlayan canım annem ve babama,

Araştırmamı tamamlamam için beni motive eden, bu süreçte yardımlarını esirgemeyen, göstermiş olduğu anlayış ve kolaylık için değerli ve çok kıymetli tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Gamze AKSAN'a,

Araştırmama katkısı olan ve yardımlarını esirgemeyen kardeşlerim Eren ARACI ve Meltem ARACI'ya,

Tez süresince hayatımı kolaylaştırmaya çalışan kayınvalidem ve kayınpederime,

Tezimin en başından itibaren beni motive eden, veri toplama konusunda hiç düşünmeden benden önce harekete geçip yardımcı olan, hayatımı kolaylaştırmak için çabalayıp her yönden desteğini hiç esirgemeyen canım eşim hayat arkadaşım Tayfun KARAÇOR'a,

Tez sürecimin her anını benimle birlikte yaşayan ve yazım sürecinde minik elleriyle tezime küçük dokunuşlar yapan motivasyon kaynağım canımın içi kızım Arya Beren'ime ve birkaç gün önce aramıza katılan canım kızım Mila Defne'ne hayatımda oldukları için,

Sonsuz teşekkürler.



T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Özlem KARAÇOR		
	Numarası	144211001010		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı/ Aile Danışmanlığı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐		
	Tezin Adı	Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Tarsus İlçesi Örneği)		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Özlem KARAÇOR



T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Özlem KARAÇOR	
	Numarası	144211001010	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı/ Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalı	
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gamze AKSAN	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Tarsus İlçesi Örneği)	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Tarsus İlçesi Örneği)** başlıklı bu çalışma 13/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı	Adı Soyadı
Dr. Öğr. Üyesi	Gamze AKSAN
Dr. Öğr. Üyesi	Özlem ALTUNSU SÖNMEZ
Dr. Öğr. Üyesi	Müşerref YARDIM

Danışan ve Üyeler	İmza
Danışman	
Üye	
Üye(Üniversite Dışı)	



T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Öğrencinin	Adı Soyadı	Özlem KARAÇOR
	Numarası	144211001010
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı/ Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalı
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gamze AKSAN
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Tarsus İlçesi Örneği)

ÖZET

Çocuk ihmal ve istismarı çocuğu, aileyi ve toplumları etkileyen, üzerinde hassasiyetle durulması gereken toplumsal sorundur. Sağlıklı nesillerin yetişebilmesi ancak sağlıklı bir çocukluk yaşantısıyla mümkündür. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki çocuklar yaşadıkları kötü muameleden dolayı fiziksel, davranışsal, duygusal ve bilişsel açıdan birçok problemle karşı karşıya kalmaktadırlar. Yaşadıkları bu problem yetişkinlik döneminde de psikolojik ve davranışsal bozukluklar sergilemesine neden olmaktadır. Bu yüzden çocukluk döneminde yaşanan ihmal ve istismar olayları bugünün çocuğunu olduğu kadar geleceğin yetişkinini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Erken yaşlarda eğitim hayatına başlayan çocukların zamanlarının büyük kısmını okullarda geçirdikleri düşünüldüğünde yaşanan kötü muamelenin tespit edilmesi, önlenmesi ve gerekli mercilere bildirilmesinde öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Yapılan bu araştırma mesleki etik ve ilkeler doğrultusunda hareket eden rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin ortaya konulması amacı ile yapılmıştır. Aynı zaman da okullardaki iyileştirici ve önleyici çalışmalarda önemli katkısı olan rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki görüşleri de incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İhmal, İstismar, Rehber Öğretmen



T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Öğrencinin	Adı Soyadı	Özlem KARAÇOR	
	Numarası	144211001010	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı/ Aile Danışmanlığı	
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gamze AKSAN	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Research of the Awareness Levels of Guidance Teachers Towards Child Abuse and Neglect (Tarsus Example)	

SUMMARY

Child neglect and abuse which affects child, family and societies, is a social problem that needs to be cared with sensivity. Growing up healthy generations can only be possible with a healthy childhood experience. Researches show that children face a lot of physical, behavioral, emotional and cognitive problems due to neglect and abuse. These problem cause to show psychological and behavioral disorders in their adulthood, too. So the neglect and abuse during childhood affects today's child as well as future's adult in a negative way.

When it is considered that children who start education life in their early ages, spend their most of their time at school, teachers have a significant responsibility for identifying, preventing and reporting to the necessary authorities about the nglect and abuse. This research has been done with the aim of revealing the awareness level of guidance counselors acting in line with Professional and ethical principles. At the same time, the opinions of counselors who have a significant contribution to the improvement and prevention studies, have also been researched.

Keywords:Child, Neglect,Exploitation, Counselor

SİMGELER VE KISALTMALAR

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunun

ÇHS: Çocuk Hakları Sözleşmesinin

BM: Birleşmiş Milletler

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

WHO-DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

TCK: Türk Ceza Kanunu

RHY: Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği

ÇHGM: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

ÇİM: Çocuk İzlem Merkezi

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜRLER	i
Bilimsel Etik Sayfası	ii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
SİMGELER VE KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER TABLOSU	xiii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE ÇERÇEVESİ	5
1.1. Çocuğun Tanımı	5
1.1.1. Antik ve Ortaçağ'da Çocuk	6
1.1.2. Dört Büyük Din Çerçevesinde Çocuk	10
1.1.3. Ortaçağ Sonrasında Günümüze Çocuk	12
1.1.4. Günümüz Çocuk Anlayışı ve Çocuk Hakları Adına Yapılan Çalışmalar ...	13
1.1.5. Türkiye'de Çocuk Hakları Adına Yapılan Çalışmalar	15
1.2. Çocuk İhmal Ve İstismarının Tarihsel Süreci, Tanımı ve Sınıflandırılması	16
1.2.1. Fiziksel İstismar	18
1.2.2. Duygusal İstismar	23
1.2.3. Cinsel İstismar	25
1.2.4. İhmal.....	28
1.3. Çocuk İhmal ve İstismarında Rol Oynayan Faktörler	31
1.3.1. Aile İle İlgili Faktörler	31
1.3.2. Çocuk İle İlgili Faktörler	32
1.3.3. Çevre İle İlgili Faktörler	34
1.4. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesi.....	36
1.4.1. Birincil Önleme Çalışmaları.....	36
1.4.2. İkincil Önleme Çalışmaları	37
1.4.3. Üçüncül Önleme Çalışmaları	37
1.5. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İhmal Ve İstismarının Yeri.....	37

1.5.1. Çocuk İhmal Ve İstismarının Bildirim Yükümlülüğü	38
1.6. İlgili Araştırmalar	39
1.6.1. Türkiye’de Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Öğretmenler Üzerine Yapılan Araştırmalar	40
1.7. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesinde Rehber Öğretmenlerin Rolü .	43
BÖLÜM II	55
YÖNTEM.....	55
2.1. Araştırmanın Amacı	55
2.2. Araştırmanın Önemi	55
2.3. Araştırmanın Problemi	56
2.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri	56
2.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	57
2.5. Araştırmanın Sayıltıları	57
2.6. Tanımlar	57
2.7. Araştırmanın Modeli	58
2.8. Evren ve Örneklem.....	58
2.9. Kullanılan Anket Formunun Özellikleri ve Güvenirlilik Analizi	59
2.9.1. Kişisel Bilgi Formu	59
2.9.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanması Ölçeği... 59	
2.9.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanması Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi.....	60
2.10. Kullanılan İstatistikî Teknikler	61
BÖLÜM III	62
BULGULAR	62
3.1. Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	62
3.2. Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Konusundaki Görüşleri	66
3.3. Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Belirti ve Risklerini Tanılamaya İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi.....	74
3.4. Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Belirti ve Risklerini Tanılamaya İlişkin Farkındalık Düzeyi İle İlişkili Etmenlerin Değerlendirilmesi	85
BÖLÜM IV	109
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109

4.1. Sonuç.....	109
4.2. Öneriler.....	118
KAYNAKÇA	120
EKLER.....	133
6.1. EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	133
6.2. EK-2: ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNİN BELİRTİ VE RİSKLERİNİN TANILANMASI VE BİLGİ DÜZEYLERİNİN SAPTANMASINA YÖNELİK ÖLÇEK	137
6.3. EK-3 İZİNLER.....	140
ÖZGEÇMİŞ.....	142



TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Fiziksel İstismarın Göstergeleri	19
Tablo 2: Duygusal İstismarın Göstergeleri.....	24
Tablo 3: Cinsel İstismarın Göstergeleri	26
Tablo 4: İhmal Göstergeleri.....	29
Tablo 5: Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanınması Ölçeği’ nin Alt Boyutlarının Cronbach’ Alpha Güvenirlik Analizi	61
Tablo 6: Rehber Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilgileri.....	63
Tablo 7: Rehber Öğretmenlerin Eğitim Bilgilerine Göre Bilgileri.....	64
Tablo 8: Rehber Öğretmenlerin Çalışma Süreleri ve Çalıştıkları Okulla İlgili Bilgileri	65
Tablo 9: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı ve Çocuk Koruma Kanunu İle İlgili Ders/Eğitim Alma Durumları	66
Tablo 10: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Vakasıyla Karşılaşma İlgili Durumları.....	67
Tablo 11: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Okulda Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Durumları	67
Tablo 12: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Bilgi ve Eğitim İhtiyacı Hissetme Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	68
Tablo 13: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Görüşleri.....	68
Tablo 14: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Bildirimde Bulunma Durumları	69
Tablo 15: Rehber Öğretmenlerin Çocukları Korumaya Yönelik Hazırlanmış Sözleşme ve Kanun Hakkında Bilgi Sahibi Olma ve Çocuk İzlem Merkezi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumları	69
Tablo 16: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Birlikte Çalıştıkları Öğretmen ve Yöneticilerle İlgili Düşüncelerine İlişkin Düşünceleri	70
Tablo 17: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirdikten Sonra Korunma İle İlgili Kaygı Hissetme Durumu	71
Tablo 18: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirdikten Sonra Gizliliğine ve Yasalara Yönelik Düşünceleri	71

Tablo 19: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Vakasıyla Karşılaştığında Bildirimde Bulunacağı Kişi, Kurum ve Kuruluşlar.....	72
Tablo 20: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Çocuktaki Fiziksel Belirtileri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi	74
Tablo 21: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının İhmal Belirtileri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi	76
Tablo 22: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi	78
Tablo 23: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yatkın Ebeveyn Özellikleri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi	80
Tablo 24: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yatkın Çocukların Özellikleri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi	82
Tablo 25: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinde Ailesel Özellikler Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi	83
Tablo 26: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Genel Ölçek ve Alt Ölçek Maddelerinin Puanları	84
Tablo 27: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi.....	86
Tablo 28: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Yaşa Göre İncelenmesi.....	87
Tablo 29: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre İncelenmesi.....	89
Tablo 30: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Rehber Öğretmenlerin Çocuk Varlığı Durumlarına Göre İncelenmesi.....	90
Tablo 31: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Rehber Öğretmenlerin Çocuk Sayısı Durumlarına Göre İncelenmesi.....	91
Tablo 32: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Mezuniyet Durumlarına Göre İncelenmesi.....	93
Tablo 33: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Çocuk İhmal ve İstismarı İle Karşılaşma Durumlarına Göre İncelenmesi.....	95
Tablo 34: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyi İle Üniversitede Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Ders/Eğitim Alma Durumlarına Göre İncelenmesi.....	96

Tablo 35: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Kendi Çocuklarına Bakım Verenlere Göre İncelenmesi.....	98
Tablo 36: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İle Mezun Oldukları Lisans Alanlarına Göre İncelenmesi.....	100
Tablo 37: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İle Çalıştıkları Okuldaki Öğrencilerin Sosyoekonomik Durumuna Göre İncelenmesi	102
Tablo 38: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyinin Çalıştıkları Kademeye Göre İncelenmesi.....	104
Tablo 39: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Mezuniyet Yıllarına Göre İncelenmesi.....	106
Tablo 40: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Mesleki Deneyimlerine Göre İncelenmesi.....	107

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1: Korunma İhtiyacı Olan Çocuk İçin Öngörülen Koruyucu - Destekleyici Tedbirler ve Bu Tedbirlerin Uygulanmasında Görev Alan Kurumlar	46
Şekil 2: Cinsel İstismar Vakalarında Adli Sürecin İşleyiş Şeması	47



GİRİŞ

Çocuk hakları sözleşmesinde 18 yaş altı her birey çocuk olarak görülmektedir. Buda uzun yıllar bakıma muhtaç olan çocuğun aynı zamanda korunması gerçeğini de karşımıza çıkarmaktadır. Özellikle kişilik gelişiminin olduğu bu dönemde çocukları etkileyecek olumsuz bir olay sadece şimdinin çocuğunu değil aynı zamanda geleceğin yetişkinini de olumsuz etkilemiş olacaktır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki çocukluk çağında kötü muameleyle maruz kalan çocuklar erişkin olduklarında istenmeyen davranışlar sergileyebilmekte hatta ihmal ve istismarı devam ettirici bir role bile sahip olabilmektedirler.

Toplumsal bir sorun olan ihmal ve istismarın geçmişi insanlık tarihi kadar eskidir. Çünkü çocuk her dönem kötü muameleyle maruz kalmıştır. Öyle ki bireyin önemsendiği ve değer verildiği günümüzde bile çocukluk çağı sorunları maalesef ki devam etmektedir. Elde edilen veriler ise büyük bir kısmı saklanan ihmal ve istismarın sadece görünen kısmını oluşturmakta ve hala yaşanan olayların gizlendiği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Yapılan birçok çalışmaya rağmen bazı toplumlarda çocuklar hala ihmale ve istismara uğramaya devam etmektedir. Buda ilerleyen süreçte toplumsal boyutta birçok sorunu beraberinde getirecektir. Sadece bulunduğu toplumu değil diğer bütün toplumları da olumsuz etkileyeceği anlamını taşıyacaktır. Yaşanabilecek bu olumsuz olayların önlenmesi adına hem ulusal hem de uluslararası boyutta hukuktan eğitime, sağlıktan sosyal hizmetlere pek çok alanda düzenlemeler getirilmekte ve çalışma gerçekleştirilmektedir. Bu yüzden çocuğa yönelik uygulanan kötü muamele ile mücadele de çocuktan, aileye, toplumdan yasalara hep birlikte hareket edilmelidir. Bireysel ve toplumsal boyutta herkes bu sorunla mücadele etmelidir. Özellikle bu mücadele kapsamında aileden sonra en çok zaman geçirdikleri yer olan eğitim kurumları olduğu gerçeği düşünüldüğünde, okullara ve öğretmenlere oldukça önemli sorumluluklar düşmektedir.

Okullar çocukların gelişimi açısından en çok takip edildiği ve davranışsal, duygusal, fiziksel, psikolojik ve bilişsel açıdan gözlemlediği yerlerdir. Çocuğun davranışlarında meydana gelecek herhangi bir değişim hemen fark edilebilmektedir. Rehber öğretmenlerin okullardaki konumu düşünüldüğünde çocukları gözleme,

aile ile görüşme, idare ve öğretmenlere müşavirlik yapma noktasında çocuk-aile-okul işbirliğini sağlamada oldukça önemli bir pozisyonda oldukları gerçeğini bizlere göstermektedir. Eğitimin ayrılmaz bir parçası olan rehberlik hizmetleri çocukların karşılaştığı kötü muamele ile mücadele etmede etkin bir yere sahiptir. Bu yüzden rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi ve becerilerinin artırılması, eksikliklerinin giderilmesi, yardım kaynaklarını tanınması, tanılama ve önleme çalışmalarına katkı sağlayacağı gibi yapılacak çalışmaları daha da etkili hale getirecektir.

Bu çalışma, çocukluk döneminde karşılaşılan ve hem çocuk hem aile hem de toplum için büyük bir sorun teşkil eden çocuk ihmal ve istismarına yönelik rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerini ortaya koyabilmek amacı ile yapılmıştır.

Genel olarak dört bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde çocukluk kavramı ve tarihsel süreç içerisinde çocuğun konumu ve yaşadıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çünkü yetişkinlere göre kendini koruma konusunda daha yetersiz konumda olan çocukların korunması ve karşılaştıkları kötü muamelelerin önlenmesi için çocuk kavramının bilinmesi oldukça önemlidir. Çocuk kavramının tanılanması ile gelişim süreçleri, temel ihtiyaçları ve karşılaştıkları sorunlar daha anlaşılır hale gelecektir. Böylece çocuğun gelişimine uygun tedbirler alınmaya çalışılacaktır. Toplumsal süreç içerisinde çocuk incelendiğinde çoğu toplumun çocuklara kötü muamelede bulunduğu görülmüştür. Ancak aynı dönemde yaşamış olmalarına rağmen bazı toplumlar tam tersi çocuğu korumuş ve önemsemiştir. Bazı dinler de din adı altında çocukların zaman zaman ihmale ve istismara uğramasına neden olmuştur.

Bilimsel gelişmelerin artması ile çocuğa yönelik bakış açısı da değişmeye başlamıştır. Çocuk bir yandan önemsenirken diğer yandan çalıştırılarak sömürülmeye devam etmiştir. Fakat gerçek şu ki artık çocukluğun kendine özgü yapısı olduğu keşfedilmiş ve karşılaştıkları sorunlar ortaya çıkarılarak çözüm yolları bulunmaya başlanmıştır. Bu konuda da artık ulusal ve uluslararası boyutta çocuklara yönelik yapılacak çalışmalar hız kazanmıştır.

Çocuk ihmal ve istismarını ile ilgili belki de en önemli konu ihmalin ve istismarının kavramsal tanımı ve göstergelerinin neler olduğunu bilmektir. Birçok

açından bir biri ile iç içe olan ihmal ve istismarı ayıran en temel nokta ihmalin pasif istismarın ise aktif bir role sahip olmasıdır. İhmal daha çok fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik ve eğitimsel yönden karşımıza çıkarken; istismar, fiziksel, duygusal ve cinsel boyutta karşımıza çıkmaktadır.

Bazı risk faktörlerinin varlığı çocukların ihmale ve istismara uğramasına neden olmaktadır. Bunlar genel olarak çocuk, aile ve toplumsal kaynaklı nedenlerdir. Ailenin yaşam standartları, eşler arası sorunlar ve anne-baba tutumları gibi faktörler aileden kaynaklı risk etmenleriyken; çocuğun sağlık sorunları, engel durumu ve DEHB gibi çocuktan kaynaklı riskler ihmale ve istismara uğramasına neden olabilmektedir. Ayrıca yaşadığı çevrenin işsizlik oranı, erken yaşta evliliğe bakış açısı ve medyanın rolü de toplumsal kaynaklı risk etmenleridir.

Yapılacak çalışmalarda bu risk etmenlerinin göz önünde bulundurulması, gerekli tedbirlerin alınarak ortadan kaldırılması önleme çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Bunun yanında çocuğa yönelik işlenen kötü muamelenin ilgili birimlere ivedilikle bildirilmesi, herkesin bu konuda duyarlı olması yapılacak önleme çalışmalarına destek sağlayıp çocuğu her türlü olumsuzluklara karşı koruyacaktır.

Bu çalışmanın ilk bölümü olan kuramsal temel ve çerçevede daha çok bu konulara değinilirken, ikinci bölümde araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. Tez çalışmaları incelendiğinde hemşire, ebe, hekimlere yönelik ağırlıklı olarak çalışmalar olduğu görülürken; okul öncesi, sınıf öğretmeni, öğretmen adayları gibi birçok öğretmeninde farkındalık ve bilgi düzeyinin incelendiği görülmüştür. Rehber öğretmenlere yönelik tez çalışmasının görülmemiş olması okullarda önemli bir pozisyonda olan rehber öğretmenlerin farkındalıklarını arttırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmesini, kaygılarını giderici tedbirlerinin alınmasını ve üniversitelerde ve çalışma hayatlarında gerekli eğitimlerle desteklenmesi ihmal ve istismarın önlenmesine ve ortaya çıkartılıp gerekli tedbirlerin hızla alınmasına katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise rehber öğretmenlerin farkındalık düzeyleri ile ilgili veriler elde edilerek, bu verilerin bazı değişkenlerle karşılaştırılması yapılmıştır. Demografik yapıya yönelik bilgiler elde edilirken, ihmal ve istismar konusunda görüşleri de tespit edilmeye çalışılmış ve ihmal ve istismar belirti ve

risklerinin tanınması ve bilgi düzeylerinin saptanmasına yönelik ölçekle farkındalık düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. 110 rehber öğretmenle yapılan çalışma SPSS programı ile analiz edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Son bölümde ise bulgular doğrultusunda çıkan sonuçlar hem literatür hem de bazı değişkenlere göre kendi içinde değerlendirilmiştir. Rehber öğretmenlerin yaş, cinsiyet, çocuk sahibi olma durumu, sahip oldukları çocukların bakımını üstlenenler, mezun oldukları lisans alanları, üniversitede eğitim alma durumları, mesleki deneyimleri, öğrencilerinin sosyoekonomik durumları gibi pek çok değişkenle ilişkisi incelenmiş ve bunun sonucunda bazı önerilere yer verilmiştir.



BÖLÜM I

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE ÇERÇEVESİ

1.1. Çocuğun Tanımı

Çocukluk yaşamın değişmeyen doğal bir parçasıdır. Doğumla başlayıp ergenlik dönemine kadar devam eden zihinsel, fiziksel ve ruhsal olgunluğa tam olarak erişmemiş bireyin içinde bulunduğu dönemdir (Tezdiğ, 2017: 8). Yetişkinlikten farklı kendine özgü özelliğe sahip olan çocukluk biyolojik, psikolojik, hukuksal ve kültürel bir kavramdır.

En genel tanımı ile çocuk, yetişkin olmayan birey olarak ifade edilmektedir (Güçlü, 2016: 3). Sürekli değişen ve gelişen insan yavrusu olarak (Yörükoğlu, 2008: 21), ergenlik ile bebeklik arasındaki gelişim dönemindeki kız ve oğlan¹ olarak da tanımlanmaktadır. Zaman içinde yaşanan pek çok olay ve kişilerin etkisiyle de kavramının tanımında değişimler meydana gelmiş ve yeniden şekillenmeye devam etmiştir (Gencer, 2019: 15). İnanç, kültürel yapı ve sosyoekonomik etkenlerde şekillenmesinde etkili olmuştur (Yılmaz, 2015: 4).

Çocuk kavramının tanımlanıp çocukların haklarının korunmasında yasa, kanun ve sözleşmeler de etkili olmuştur. 5395 numaralı Çocuk Koruma Kanunun (ÇKK) 3. maddesi ise çocuğu “*Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişi*”², ÇHS’de benzer bir tanımlama ile ilk maddesin de “*Daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır*”³ olarak tanımlamıştır.

Anlaşılabacağı üzere çocuk kavramı geçmişten günümüze çocukla ilgilenen pek çok kesimin kendi bakış açısı ile tanımlamaya çalıştığı özel bir gelişimsel dönemdir (Sağlam ve Aral, 2016: 44). Buda kavramın ortaya konulup tanımlanmasında benzerlikler kadar standart ve evrensel kriterlerin olmadığı gerçeğini de gözler önüne sermektedir. Reşit olma durumu ile çocukluktan çıkan birey tek başına hareket edebilecek kabiliyete erişip bedensel ve cinsel olgunluğa ulaşması erişkinlik için

¹ www.tdk.gov.tr

² <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>

³ https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html

yeterli görülse de günümüzde düşünsel olgunluk çocukluktan çıkış için çok daha önemli bir kriter olarak görülmektedir (İpek, A., 2012: 153).

1.1.1. Antik ve Ortaçağ'da Çocuk

Anne, baba ve çocuktan oluşan ve toplumun en küçük yapı taşı olarak nitelendirilen aile kavramı geçmişten günümüze önemli bir yere sahiptir. Çocuğun aile ve toplum içindeki yeri insanlığın ilk yıllarından başlayarak günümüze değin birçok değişimden geçmiştir. Günümüzde bile farklı kültürler de yaşayanların çocuğa yönelik bakış açısı, yaklaşımı ve eğitimi gibi pek çok konuda farklılıkların olduğu görülmüştür. Geçmişte aynı dönemlerde yaşayan toplumlarda da çocukların aile içindeki yeri, çocuğa verilen önem pek çok benzerlik gösterse de bir birinde farklı yönlerinin olduğu görülmektedir.

Eski Mezopotamya'da çocuğun, babanın otoritesi ve sınırsız egemenliği altında yaşadığı, toplumun devamlılığı açısından da oldukça önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Baba ölene dek ailenin reisi kabul edilir ve her sözü diğer fertler üzerinde kanun sayılır, babanın ölmesi durumunda aile reisliği en büyük erkek çocuğa geçerdi (Yıldız, 2006: 9). Sosyalleşme sürecini aile içinde tamamlayan çocuk, fiziksel ve zihinsel açıdan muhtaç durumda olmasından dolayı aile ve devlet tarafından koruma altına alınırdı (Toptaş, 2016: 56-57). Toplumsal ritüelleri devam ettirmesi için yetiştirilen çocuğun evlatlık verildiği görülürken borca karşılık rehin verildiği hatta köle olarak satıldığı da görülmüştür (Toptaş, 2016: 57-75).

Antik Yunan'da Eski Mezopotamya'da olduğu gibi yine babanın çocuk üzerinde mutlak hakimiyeti olduğu söylenebilir (Aral ve Sağlam, 2016: 47). Cinsiyet eşitsizliği yaşanan Antik Yunan'da topluma ve ev ekonomisine katkısı olmadığı düşüncesi ile kız çocukları daha çok terk edildiği görülürdü (Atılgan, 2013: 15). Eski Grek çocuklarının vatandaş olarak tanınabilmesi için bazı kriterleri yerine getirmesi gerekiyordu. Erkek vatandaşın çocuğu olmuyorsa evlatlık aldığı çocuk mirasçısı olabiliyorken yaşanan savaşların etkisiyle erkek nüfusunda meydana gelen değişimden dolayı çocuklara verilen vatandaşlık şartları da esnek hale getirilmişti (Akalm, 2003: 24-25). Sparta'da kız çocukları erkekler gibi eğitim alması ve sağlıklı

nesil yetiştirmeleri için de beden sağlığı başta olmak üzere sportif faaliyetlere kadar iyi bir eğitim almaları sağlanmıştı (ztrk, 2017: 259).

Roma ve Cermenler’de de babanın ocuk üzerinde hakimiyeti sürmekte ve çocukla ilgili kararlarda baba yetki sahibi görülmekteydi. Eski Roma hukukunda çocuğun güvenliği ile ilgili kurallara rastlanmamasının yanında (Akyüz, 2000: 45, Akt. elik, 2005: Parg 44), edinilen kaynaklarda da çocuğun aile ve toplum içindeki durumu hakkında da yeterli bilgi bulunmadığı görülmektedir (İpek, N., 2017: 297). Kaynaklar kısıtlı olsa da Roma klasik dönemden sözleşme döneminde girildiğinde baba hakimiyetinin yerini kamu hakimiyetine bıraktığı görülmektedir (İpek, N., 2017: 297-298). Roma İmparatoru Valentinianus (M.S. 321-375) bu noktada yaptığı hukuki düzenlemelerle çocukların terk edilmesini ve satılmasını yasaklamış ve ortadan kaldırmıştı (İpek, N., 2017: 354). Cermenler’de de aile toplumun temelini oluşturmaktaydı (Dülger, 2017: 113). Babanın çocuğu köle olarak verme, satma ve öldürme hakkı olduğu görülmekteydi (Akyüz, 2000: 19-20, Akt. İpek, A., 2012: 155).

ocuk üzerinde babanın hakimiyetinin olduğu Sümerler’de, baba ve erkek kardeşin olmadığı durumda anne velayet sahibi olabilmekteydi (Roberts, 2011: 64-Kozak, 2011; 46, Akt. Demir, 2012: 37). Çocukların eğitimine önem verilir, toplumdaki davranış modellerini ocuk ailede öğrenir ve ilk eğitimini anneden alırdı (zgl, O., 2011: 405). ocuk çalmanın ve buna yardım etmenin ciddi bir suç olduğu Sümerlerde, bu suçu işleyenlere ölüm cezası verilirdi (Demir, 2012: 38).

Babiller de anne ve baba gibi erkek kardeşinde ocuk üzerinde velayet sahibi olabildiği görülürken anne ve babaya karşı saygı oldukça önemsenir, çocukların babalarına karşı işledikleri suçlar Babil hükümdarı Hamburabi tarafından çok ağır şekilde cezalandırılırdı (Demir, 2012: 38).

Mısır’da yönetme gücü erkekte olsa da soy devamı kızıdan sağlandığı için kızlar oldukça nemsenilmekteydi. O yüzden kız çocukları hem eğitilir hem de yönetimde yer alırlardı (Erdemir ve Erdemir, 2012: 657).

Antik ağda Persler ataerkil bir yapıya sahipti ve ocuk babanın statüsünü glendirmekteydi. Çocukların oldukça önemsendiği ve eğitilip toplumda önemli bir konuma gelmesinin sağlandığı görülmekteydi (Erdemir ve Erdemir, 2012: 650).

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında ise aile yapısının önemsendiği ve çocuğun durumunun töre gereği güvenceye alındığı görülmekteydi (Mandaloglu, 2013: 155-133). Kadınlar gibi çocukları da kimlerin nasıl ve nerede koruyacakları kesin kaidelerle belirlenmişti (Akyüz, 2014: 6, Akt: Hali ve Rencüzoğulları, 2017: 428). Biran önce yetişkinler dünyasına hazırlanan çocuğun anne babaya karşı itaatkar ve saygılı olması beklenmekteydi (Hali ve Rencüzoğulları, 2017: 427). Babanın sınırsız hakimiyet hakkı yoktu (Ögel, 1979: 183-184, Akt: Mandaloglu, 2013: 141). Ataerkil bir düzene sahip olmasından dolayı çocuklar baba soyundan sayılmış ve soy erkekler tarafından devam ettirilir görüşü benimsenmişti (Mandaloglu, 2013: 138). Evlenme için kesin bir yaş olmamasından dolayı küçük yaşta evlendirmeler görülmüş, bunun yanında kız çocuklarının evlilik için rızası alınmaya çalışılarak bunu direk sözle söylemesi uygun görülme de bunu gösterecek bir sembol (mendil) vermeleri daha yerinde görülmüştür (Mandaloglu, 2013: 141).

Tarih süreci içinde en çok istismar edilenlerin genellikle kız çocukları olduğu görülmektedir. Kız çocukları birçok toplumda erken yaşta evlendirilmekte, satılmakta, öldürülmekte ve birçok istismara maruz kaldığı görülmektedir. Öyle ki Çin'de ekonomik anlamda katkısı olmadığı için öldürülmekte, Eskimolar'da misafire sunulmakta, Hindistan ve İslam ülkelerinde kız çocukları erken yaşta evlendirilmekteydi (Kocaer, 2006: 11). İslamiyet öncesi Arap kabilelerinden Tamim, Kureyş ve Beni Kinde gibi Arap kabileleri kız çocuklarını diri diri toprağa gömerler, göçebe olanlar yaşamasını istediği kız çocuklarına yün cübbe giydirip koyun veya deve güttürürlerdi (Armaner, 1976: 146).

Çocuğa yönelik bakış açısı ve çocuk haklarına ilişkin tarihsel çerçeve incelendiğinde bir birinden farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Birçok toplum geçmişte ve günümüzde hala çocuk yetiştirme ve hakları konusunda birbirinden farklı uygulamalar sergilemektedir. Çocuk ve çocuk haklarına yönelik tarihsel süreçler de bir o kadar farklılık göstermektedir. Batı ve doğu ülkelerinin aynı yüzyıllarda çocuk kavramları hakkında sahip oldukları bilgi, eğitimlerine yönelik bakış açıları, hukuki açıdan yaklaşımları, veraset uygulamaları, evlilik yaşları vb birçok konuda değişik uygulamalar içinde oldukları görülmektedir.

Eski Türk toplumlarında İslamiyet öncesi ve sonrasında çocuğun gelişimi ve eğitimi önemsenirken batı ülkelerinde bu konuda biraz daha farklı uygulamalar söz konusu olmuştur. Mesela Ortaçağ Avrupa'sında çocuklar maalesef birçok kısıtlama içinde yaşamak zorunda kalmıştır.

Ortaçağda çocuklara yönelik olumsuz bir algılama vardı. İlk günahla doğan çocuklar, kilisenin de zorlayıcı etkisiyle sert ve disiplin içerikli bir dayatma ile yetiştirilmeye çalışılmıştır (Öztürk, 2017: 273). Kız ve erkek çocuklar arasında ayırım yapılmış kızlar daha çok ev işlerine yönlendirilirken, erkek çocuklar askerlik ve dini işlerin yanında tarla ve zanaata yönlendirilerek hayata adım atmaları sağlanmıştır. (Genç, 2016: 241). Çocukların kendilerine ait hakları olmadığı gibi babanın buyruğunda yaşadıkları görülmüştür (Güler ve Ulutak, 1992: 57).

Çocukluk kavramı ortaçağ toplumunda karşılaşılan bir kavram olmamakla birlikte çocuğu yetişkin ve genç yetişkinden ayıran, özel bir doğası olduğuna dair bilginin yetişkinler tarafından bilinmediği görülmektedir (Ariès, 1962: 128, Akt. Gürdal, 2013: 6). Bunda çocuk ölümlerine sık rastlanılmasının etkili olduğu düşünülmektedir (Öztürk, 2017: 264). Çocuk ölümlerinin çok olması ebeveyn-çocuk bağının oluşmasını engellediği gibi ortalama ömrün kısa olması çocukların yetişkinler dünyasına erken yaşta adım atmasına da neden olmuştur (Öztürk, 2017: 273).

Ortaçağ'da çocuk, yetişkin dünyasının bir parçasıydı (Ariès, 1962: 128, Akt. Gürdal, 2013: 6) ve yetişkinler dünyasına beş ile yedi yaş arasında giren çocuklar, anlatılan öykülerden şarkılara, oynanan oyunlardan oyuncaklara kadar yetişkinlerle aynı yaşamı yaşarlardı (Gander ve Gardiner, 2010: 28). Çocuklara ait özel giysiler de yoktu (Özta, 2013: 16, İnaç vd. 2010: 5, Akt. Öztürk, 2017: 262). Yetişkinler günümüzdeki gibi bir mahremiyet anlayışına da sahip değillerdi. O yüzden çocuklar hatta bebekler bile yetişkinlerin cinsel eylemlerine maruz kalarak hem izlemelerine hem de buna katılmalarına izin verilerek cinsel açıdan kötüye kullanılırlardı (Gander ve Gardiner, 2010: 28). Cinsel dürtüleri saklamak gibi bir düşünce biçimi olmadığı için bu yüzden çocukları bu konuda koruma gibi bir eğilim de yoktu ve bir yetişkinin çocuğun cinsel organıyla oynaması oldukça normal görülmekteydi (Gürdal, 2013: 7).

1.1.2. Dört Büyük Din Çerçevesinde Çocuk

Toplumların çocuklara yönelik bakış açısı ve uygulamalarında birçok değişkenin rol oynadığı söylenebilir. Toplumun oluşturduğu kurallar, örf ve adetler, yetişkinlerin bakış açıları, toplumsal yapı ve toplumun devamını sağlama ihtiyacı vb. birçok değişkenin etkisi olduğu görülmektedir. Bunların yanında sahip oldukları inanç sistemleri de çocuğa yönelik algıda ve yetiştirilmesinde etki sahibidir.

Ortaya çıkış ve oluşum şekilleri açısından oldukça farklı yapıya sahip olan dinler toplumsal yapıyı olduğu kadar aile yapısını da etkilemiştir. Zebur'da insanın sahip olduğu çocuklar Allah'ın birer armağanı ve nimeti olarak görülürdü (Kiraz, 2005: 152). Tevrat'ta ise on emirden biri anne, babaya boyun eğmeyi emrederken İbraniler için babaya başkaldırmak veya sözünden çıkmak taşlanarak öldürülmeye neden olmak demektir (Uysal, 1998: 6). Aile Yahudiler için çok önemli bir kurum olarak görülmekteydi. Erkek çocuk sahibi olmak ve soyun devamını getirmek oldukça önemsenmekteydi. Bundan dolayı lavirat denen evlenme biçimi ile ölmüş dahi olsa ölen kişinin soyunun devamlılığı sağlanmaya çalışılmıştı. Yani soyun devamlılığı için erkek çocuk olmazsa olmaz kabul edilmiştir (Kurt, A., 2016: 262). Yahudiler bazı toplumlar gibi çocuk terkinin kabul etmemiş, yaşayan ve meşru olanları hayatta tutmaya çalışmışlardır (Harris, 1994: 1, Akt: İpek, N., 2017: 332).

Hristiyanlığın doğuşu ile düşküne ve güçsüze yardım ve acıma duyguları yayılmaya başlarken, kimsesiz çocuklar kilise tarafından koruma altına alınmış ve gittikçe Tanrı buyruğuna sokulmak maksadıyla ezilmeye başlanmıştı (Uysal, 1998: 6).

Hristiyanlıkta çocukların günahkar olarak dünyaya geldiği bilinen bir gerçektir. Bunun temelinde ise Hz. Adem'in yasak elmayı yemesi inancı olduğu görülmektedir. Öyle ki Aziz Augustinus (Augustin) insanlığın atası kabul edilen Hz. Adem'in yasak elmayı yiyerek cennetten kovulmasını, Pavlus ise her yeni doğanın Adem'in yediği yasak meyvenin suçuyla dünyaya geldiğini söylemesi bunu göstermektedir (Özgül, D., 2015: 28). Günahkârlıktan kurtulmanın en temel yolu ise çocukların vafiz edilmesiydi (Öztürk, 2017: 260). Ayrıca Hristiyanlıkta çocuklarda doğuştan olan kötülüğü ve içlerindeki şeytanı kovmak için anne babaları tarafından

dövülmeleri gerekmektedir (Uysal, 1998: 6). Bu durumdan kurtulmaları için çocukların ana babaları tarafında eğitilmeleri düşüncesi ortaya çıkmış, Püritenler çocuk yetiştirmeyi ciddiye alarak, ana babalara çocuk yetiştirmede yardımcı olacak el kitapları yazmış, Kalvenistler ise çocukların isteklerine direnmeyi erken yaşta öğrenmeleri adına çocuğa katı bir disiplin uygulanmasını öğütlemişlerdir (Öztürk, 2017: 261).

İslamiyet'in ortaya çıkması ve yayılması ile çocuklara yönelik daha hoş görüli yaklaşım ortaya çıkmıştır. İslamiyet öncesi Arap yarım adasında kız çocuklarının daha çok olduğu görülse de bazen erkek çocuklarda öldürülmekteydi (Yıldırım, 2003: 79). Ekonomik sebepler, uğursuzluk, bedensel problemler, toplumun kendince oluşturduğu inanç biçimi (kızların melek olduğu, meleklerin Allah'ın kızları olduğu düşüncesi) gibi nedenlerden dolayı çocuklar özellikle kız çocukları öldürülmekteydi (Yıldırım, 2003: 79-84).

İslamiyet Arap yarım adasında doğmuş ve buradaki birçok uygulamayla ciddi mücadele içine girmiştir. Bunlardan belki de en önemlisi istismara uğrayan ve öldürülen çocukların şartlarını değiştirmeye yönelik olanıdır. Kur'an Kerimdeki ayetler incelendiğinde, bu konuya ilgili:

“Bilgisizlikleri yüzünden beyinsizce çocuklarını öldürenler....” (En'âm ; 140),

“Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu, aşağılık duygusu içinde yanında mı tutsun, yoksa toprağa mı gömsün! Bakın ki, verdikleri hüküm ne kadar kötüdür!”⁴ (Nahl ; 59) gibi pek çok çocukların öldürülmesine yönelik yanlış tutum içinde olduklarını ifade eden ayetler görülmektedir. Çocukların toprağa diri diri gömülmesi konusunda ayetlerde çok sert ifadeler olduğu gibi peygamberin buyruklarının da bu yanlış tutuma karşı bir dönüm noktası oluşturduğu görülmektedir (Yıldırım, 2003: 93). İslamiyet'in kız çocuklarına yönelik bu görüşlerine rağmen günümüzde birçok İslam ülkesinde, kız çocuklarına yönelik ayrımcılığa dayalı uygulamalar ve olumsuz bakış açılarının devam ettiği ve hala erkek çocuğun, kız çocuğuna göre daha istenir bir konumda olduğu görülmektedir.

⁴ <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf>

1.1.3. Ortaçağ Sonrasından Günümüze Çocuk

Bilimsel gelişmeler, Rönesans, kentleşme vb birçok gelişme eski çocukluk düşüncesi yerine yeni bir çocukluk düşüncesini oluşturmaya başlamıştı (Öztürk, 2017: 253). Çocuk, çocukluk gibi kavramlara Ortaçağ'da rastlanmasa da Rönesans ile bu kavramlar ortaya çıkmıştı (İpek, A., 2012: 156-157). Yasak elma yiyerek günahkar dünyaya gelen çocuk anlayışından vazgeçilmiştir. Artık günahkar çocuktan, saflığı ve masumiyeti temsil eden çocuk anlayışına geçiş yapılmıştı (Öztürk, 2017: 265). Çocuğa yönelik iyimser yüceltici bir bakış açısı geliştirilerek kötümser bakış açısından vazgeçilmiştir (Öztürk, 2017: 265). Kısaca Rönesans ile çocuk hem biyolojik hem de psikolojik anlamda ayrı ayrı bir ilgi alanı olmuştur (Özyurt, 2011: 156).

J. Locke ve J. J. Rousseau Ortaçağ çocukluk anlayışından farklı bir anlayışla ortaya çıkmışlardır. Locke insanın doğuştan boş bir levha olarak dünyaya geldiği ve çocukların eğitiminde dışarıdan gelen bilginin önemli olduğundan (Cihan, 2006; 173), ebeveynlerin çocukların doğal isteklerine fırsat vermeleri gerektiğinden ve çocuklara özgür ortamlar oluşturmalarından bahsetmiştir (Clapp, 1967: 500-501; Akt: Cihan, 2006: 177). Rousseau ise çocuğun doğal gelişiminin göz önünde bulundurulup buna ters yönelimlerden kaçınılması gerektiğini söylemektedir (Bakır, 2007: 114). Ayrıca çocukların doğuştan iyi olduğunu ve bu doğayla müdahale edilmemesi gerektiğini ifade etmektedir (Öztürk, 2017: 267). Rousseau ve Locke gibi düşünürlerin çocuğu önemseyen ve değer veren fikirleri yavaş yavaş bir birini etkileyerek çocuğa yönelik olumlu bakış açısının atılmasını sağlamıştır (Aral ve Sağlam, 2016: 50).

16. Yüzyıla gelindiğinde her 25 çocuktan birinin yaşayabildiği, 9 yaşında fabrikalara işçi olduğu, 12-13 yaşlarında ise askere gönderildiği tespit edilmiştir (Polat, 1997, 81; Akt: Sağır, 2013: 12). Her ne kadar 16. yüzyılda çocuk kavramı somut bir şekilde gelişmeye başlasa da, 17. yüzyılda Sanayi devriminin etkisi yeni bir anlayış gelişmiş Amerika ve İngiltere gibi gelişmekte olan devletler yoksul ailelerin çocuklarını fabrikalarda çalıştırarak yeni bir sorun ortaya çıkarmıştır (Spring, 2014: 58-59; Yapıcı ve Yapıcı, 2004; Akt: Aral ve Sağlam, 2016: 49).

18. yüzyıl Avrupa'sında üst ve orta sınıf çocuklarıyla birçok alanda ilgilenilirken, alt sınıftaki çocukların yetiştirilmesi ve eğitimiyle ilgilenilmemiştir (Ayzöğ, 2008, 7). Fransız devrimi ile değişim aileye de yansımış 19. yüzyılda ise anne baba birlikte çocuk üzerinde söz sahibi olmaya başlamıştır (Serdar, 2008: 157). 20. yüzyıl ile bilimsel ilerlemeler, insan hakları alanında yapılan çalışmalar ve gelişimsel bakış açısı, çocuk ile ilgili kavramlara yansımış, bu tanımlarda değişim meydana getirmiş, böylece “Çocuk Yüzyılı” ortaya çıkmıştır (Gander ve Gardiner, 2010: 33; Akt. Aral ve Sağlam, 2016: 45). 21. yüzyıl ile çocuk saygı duyulan bir birey konumuna gelerek çocuk merkezli bir anlayışa ulaşılmıştır (Aral ve Sağlam, 2016: 47).

1.1.4. Günümüz Çocuk Anlayışı ve Çocuk Hakları Adına Yapılan Çalışmalar

Çocuklara yönelik algı, tutum, davranış ve haklar konusunda tarihsel süreç içerisinde bazı farklılıklar olduğu görülür. Yaşanan bu farklılıklar toplumdan topluma da değişebilmektedir. Yaşanan birçok toplumsal olay çocuğa yönelik ilgiyi git gide arttırmış; 18. ve 19. Yüzyıldaki bakış açısı, savaşların etkisi ve değişmeye başlayan yeni anlayış, çocuğun kişiliği ve kimliği üzerine yeni araştırmalar, değerlendirmeler ve fikirler ortaya atılmasını sağlamıştı (Aral ve Sağlam, 2016: 50). 19. ve 20. yüzyıl ise dünya savaşları, sanayileşme gibi çocuğu etkileyen değişimler çocuğun önemli bir yere taşınmasını sağladı (Aral ve Sağlam, 2016: 53).

Eski anlayışın aksine artık birçok kişi çocukları bir birey olarak önemli ve değerli görmeye başladı bu da çocuklar için ilk adımların atılmasını sağladı. Çocukların kaderi artık sadece baba, anne gibi birinci derecede sorumlu kişilerin kaderine bırakılmayacağı düşüncesi oluştu. Hatta öyle ki bu sadece yerel değil ulusal ve uluslararası düzeyde tüm dünyanın koruması ile güvence altına alınacağı bir düzeye kadar çıktı.

Özellikle çocukların Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisinden olumsuz şekilde etkilendiği düşüncesi, çocukları koruma ve haklarını ön plana çıkarma gibi bazı çalışmaları başlattı (Sağlam, 2017: 20). Savaşın sonunda ise Cenevre'de “Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği” kuruldu (Kamiloğlu, 2018: 3). Bu birlik daha sonra “Uluslararası Çocuk Refahı Birliği” adını aldı ve 26 Eylül 1924'te

Milletler Cemiyeti Genel Kurulu'nda "*Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi*" kabul edildi (Aral ve Sağlam, 2016: 51). Bu birlik sayesinde çocuk ticaretine karşı ilk defa uluslararası anlamda toplanılmış ve böylece çocuk hakları özel olarak koruma altına alınmaya çalışılmıştı (Serdar, 2008: 158). İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması sonucu Milletler Cemiyeti'nin geçerliliğini yitirmesi ile beş maddeden oluşan bildirgenin herhangi bir yaptırımı kalmamıştı (Kurt, S. 2016: 104).

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu 10 Aralık 1948, ülkemizde 6 Nisan 1949 yılında, genel olarak insan haklarının bahsedildiği "*İnsan Hakları Evrensel Bildirisi*" yayınlanmıştır⁵. Bildiride çocuk için hazırlanmış özel bir düzenlemeye yer verilmemişti (Aral ve Sağlam, 2016: 51). Yani çocuklar için özellikle hazırlanmış bir bildiri olarak değil, çocukların ve yetişkinlerin haklarını birlikte içeren bir anlaşma olarak karşımıza çıkmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonunda çocukların çalıştırılması ve cinsel açıdan kullanılması nedeniyle uluslararası açıdan bir hareketlenme meydana gelmiştir (Serdar, 2008: 158). Doğumdan itibaren çocuğun haklarından bahsedip, engelli çocukları da içeren on maddelik "*Çocuk Hakları Bildirgesi*" 20 Kasım 1959 yılında BM tarafından yayınlanmıştı. Fakat "*Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi*" ve "*Çocuk Hakları Bildirgesi*" nin yaptırım gücünün olmaması, imzalayan devletlerin iyi niyet adlandırılmasına neden olmuştur (Kurt, S. 2016: 105).

1979 yılı bütün dünyada "*Uluslararası Çocuk Yılı*" olarak ilan edilmiş, 20 Kasım 1989'da da "*Çocuk Hakları Sözleşmesi*" Birleşmiş Milletler tarafından resmen kabul edilmiş (Aral ve Sağlam, 2016: 51) ve bu sözleşme birçok devletin katılımı ile imzalanmıştı. Yaklaşık 54 maddeden oluşan bu sözleşme büyük ölçüde insan haklarının çocuğa uyarlanması şeklindedir (Sağlam, 2017: 20-21). İçeriği ise çocuğun yaşamsal, gelişme, korunma ve katılma hakları şeklinde sınıflandırılarak hazırlanmıştır (Gülşen ve Uğurlu, 2014: 5). Özellikle çocuğun güvenliği konusunda oldukça sağlam ve ayrıntılı bir alt yapı ile hazırlanan sözleşme, sürekli genişletilerek çocuğun korunması için gereken hakları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir (Gülşen ve Uğurlu, 2014: 21).

⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

Ayrıca çocuklara yönelik işlenen suçlarla mücadeleyle yönelik; cinsel sömürü ve istismardan koruma, çocuk işçiliğinin yasaklanması, çocuk kaçırma ve çocuk pornografisi ve satışının önlenmesi üzerine pek çok sözleşme birçok devletlerarasında imzalanmıştır.

1.1.5. Türkiye’de Çocuk Hakları Adına Yapılan Çalışmalar

Cumhuriyet öncesi ve sonrasında Türkiye’de çocuklara yönelik yasal düzenlemeler gittikçe artmaya başlamıştı. Yapılan çalışmalar tüm çocukları (yetim, kimsesiz, savaştan zarar görmüş ve suça sürüklenmiş çocuklar dahil) temel alacak şekilde oluşturulurken, buna paralel olarak çocukları koruyacak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi birçok kurumda bir bir açılmaya başlamıştı.

1924 Anayasası ile çocukların eğitim-öğretim haklarına dönük kurallar, 1961 Anayasası uluslararası sözleşmeler ışığında çocuk ve ailenin korunmasına yönelik daha modern ve çağdaş düzeyde bir bakış açısı, 1982 Anayasası’nda da 1961 Anayasasındaki gibi çocuğun ve ailenin devletin koruması altına alındığı görülmekteydi (Akyüz, 1999: 496-497).

Uluslararası alanda imzalanan bildirge ve sözleşmelere Türkiye’de katılmış, bu metinleri Türk hukuk sistemi içerisinde yansıtmıştır (Gülsen ve Uğurlu, 2014: 21). Çocuklara yönelik alınan bu kararları kendi iç hukukuna yansıtan Türkiye, bazı eksikleri olmasına rağmen, çocuk hakları üzerinde düzenlemeler yapmaya devam etmiştir. Türkiye uluslararası alanda 1924 yılında “*Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi*”yle 1959 yılında “*Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi*” ni imzalarken, 1989’daki “*Çocuk Hakları Sözleşmesi*” ni de 14 Eylül 1990 yılında imzalamıştır (Akyüz, 1999: 499). 1990 yılından imzalanan bu sözleşme 1998 yılına kadar sivil toplum örgütleri, Türkiye’nin taraf ülke olarak yaptığı çalışmalar ve UNICEF Türkiye temsilciliği işbirliği ile gerçekleşen faaliyetler olmak üzere üç ana başlıkta çocuklara yönelik çalışmalar yapıldı (Cılga, 1999: 509). Kabul edilen bu bildiri ve sözleşmelerden sonra Türkiye çocuk haklarına yönelik birçok sözleşme, protokol, zirveye ve planlamaya katılmaya devam etmiştir.

Uluslararası hukukta çocuklara yönelik yapılan çalışmalara katılan Türkiye, kendi içinde de birçok çalışma yapmıştır. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu 7.

Genel Kurulu'nda "BM Çocuk Hakları Bildirisi" yönünde, 28 Haziran 1963 yılında "Türk Çocuk Hakları Bildirisi" kabul edilmiştir (Kurt, S., 2016: 105-106). 4 Nisan 1926 (4 Ekim 1926'da yürürlüğe girdi) tarihli Türk Medeni Kanunu ile çocukların hakları detaylı biçimde ele alınmış, 1 Mart 1926 tarihinde de TCK'ya bu doğrultuda ceza hükümleri eklenmiştir (Akyüz, 1999: 498).

1.2. Çocuk İhmal Ve İstismarının Tarihsel Süreci, Tanımı ve Sınıflandırılması

Çocuk ihmal ve istismarı geçmişin olduğu kadar bugünümüzün ve geleceğimizin en büyük sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun durumu ve hakları konusunda antikçağlardan bu yana yetişkin inisiyatifine bırakılan çocuk, bir çok açıdan ihmal ve istismar edilmeye mahkum bırakılmıştı. Hatta çocuğun bu durumu görmezden gelinmişti.

İlk adımlar 1883 yılında "Çocuklara Kabalığın Önlenmesi Derneği" nin İngiltere'de kurulması ile atılmış, ilk tanım ise 1860 yılında Fransız doktor Tardieu tarafından gerçekleştirilmişti (Kamiloğlu, 2018: 4). Böylece Tardieu, istismarın çocuklar üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal olumsuz etkiyi ortaya koymuş oldu (Türker, 2017: 6). Amerikalı çocuk radyoloğu John Caffey 'de 1946 yılında bu konuda ilk ciddi çalışmayı gerçekleştirmişti (Polat, 1999: 519). 6 bebekte subdural hematoma, uzun kemiklerde kırıklar, gelişim de gerilik tespit eden Caffey (Kocaer, 2006: 16), bu duruma neden olan esas kaynakla ilgili bir veri sunamadı (Güner, Güner ve Şahan, 2010: 109). 1957 yılında travmaların kaynağının anne babalar olduğundan şüphelenmiş olsa da kasten yapıp yapılmadığını bulamamıştı (Akıncı, 2013: 6). 1962 yılında C. Henry Kempe ve arkadaşlarının yayınladığı "Dövülmüş Çocuk Sendromu" olarak adlandırdıkları yayınları bir dönüm noktası olmuştu (Güner, Güner ve Şahan, 2010: 109). Kempe'nin hırpalanmış çocuk kavramı daha sonraları çocuk istismarı kavramı olarak yerini almaya başlamıştı (Kamiloğlu, 2018: 4). Aslında yaptığı araştırma bir yandan istismarı gözler önüne sererken diğer yandan ihmal kavramını da vurgular nitelikteydi.

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik ilk tanımı 1970 yılında Hellnes yapmıştır (Sağır, 2013: 15). Hellnes çocuk ihmal ve istismarını, çocuk ve bakımını üstlenen kişi arasında, çocuğun beden veya büyümesine etki eden, kasıtlı olarak meydana

gelmiş etkileşim veya etkileşim noksanlığı olarak tanımlamıştır (Polat,2007; Akt: Türker, 2017: 7). Helfer ve Kempe 1972 yılında bu tanımları biraz değiştirerek; ana-baba- çocuktan sorumlu diğer kişilerin yaptığı veya yapmaları gerektiği halde ihmal ettikleri eylemlerin sonucu çocuğun kaza dışında hasara uğraması şeklinde tanımlamıştır (Polat, 2007; Akt: Zengin, 2014: 15).

1974 yılı "Hırpalanmış Çocukları Koruma ve Tedavi Etme" adlı yasa ile ABD istismara maruz bırakılan çocukları tanılama, koruma ve tedavi giderlerini karşılamak üzere bir fon ayırırken, ihmal ve istismar mağduru çocukların bildirilmesini zorunlu kılmıştır (Biçer, Gökalp ve Kara, 2004; Uysal, 1998; Akt. Kamiloğlu, 2018: 5).

1975 yılında ise istismara kültürel bir boyut getiren Parke ve Colimer “kültürel standartlara uymayan” ifadesini tanım içerisine eklenmiştir (Zengin, 2014: 15). Aslında çocuk ihmal ve istismarını tanımlama noktasında birçok dinamiğin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Toplamların kültürel özellikleri ve algılama biçimleri birbirinden farklı olduğu için ihmal ve istismara yönelik tanımlama da toplamların bu özelliklerine göre değişebilmektedir. Bunun yanında disiplinler arası bir olgu olmasından dolayı, birçok farklı araştırma alanına göre de tanımları değişebilmektedir (Erginer, 2007: 9). Ama burada en ayırt edici nokta, ihmal ve istismarın çocuk üzerinde olumsuz bir etki ve iz bırakmasıdır (Polat, 1996; Akt: Polat, 1999: 518). Çocuklara uygulanan ihmal ve istismarı tanılamak uygulanacak müdahale, önleme ve koruma gibi önemli adımlar için oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir.

Türk Dil Kurumu ihmal, “*Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savma, önem vermeme*”, olarak tanımlarken istismarı ise “*Birinin iyi niyetini kötüye kullanma*” şeklinde ifade etmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ihmal ve istismarı, “*Bir yetişkin tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini, psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar*” olarak tanımlamaktadır (Taş, 2017: 10).

Taner ve Gökler (2004: 82)’de çocuk istismarını “*Ana baba ya da bakıcı gibi bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce*

uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümü” şeklinde ifade etmektedir.

Genel itibari bakıldığında ihmal ve istismar bir bütün olarak ele alınmakta ve tanımlanmaktadır. Her ne kadar bu iki kavram birlikte ele alınsa da ikisi arasında anlamsal açıdan farklılıklar olduğu söylenebilir.

İstismarın aktif, ihmalinse pasif yönü bu iki kavramı ayıran en temel noktalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Siyez, 2003: 5). İhmal, çocuğa yönelik sorumluluk üstlenen kişilerin koruma ve öz bakım gibi ihtiyaçları karşılamamasıyken, istismar ise çocuğu disipline ve kontrol etme gibi amaçlarla haklarının sömürülmeye çalışılması durumudur (Yenibaş ve Şirin, 2007: 1; Akt: İrevül, 2016: 7). İhmalin istismar kadar sınırlıkları belirgin değildir (Kamiloğlu, 2018: 14).

İhmal ve istismar sık görülen çocukta travmatik sonuçlar ortaya çıkaran önemli bir problemdir. Çocukta fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan pek çok sorun ortaya çıkarır. İhmal ve istismarın göz ardı edilmesinde toplumsal değer yargılarının, toplanan bilgilerin eksik ve hatalı olması gibi pek çok etken yer almaktadır (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004: 140).

Çocuklara yönelik uygulanan ihmal ve istismar vakaları incelendiğinde çocuğa yönelik uygulanma biçimi ve verdiği zarar bakımından dört grup altında sınıflandırıldığı görülmektedir;

1. Fiziksel istismar
2. Duygusal istismar
3. Cinsel istismar
4. İhmal

1.2.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismarı UNICEF; kaza sonucu olmayan, yasaklanmış, çocuğun işlevselliğinde zarara neden olan ve çocuğa acı veren gelişmeye yol açabilecek her türlü şiddet hareketi olarak tanımlamaktadır (Erginer, 2007: 15). En genel tanımıyla “çocuğa kasıtlı zarar verme” şeklinde açıklanabilir (Türker, 2017: 10). Genellikle de ana-baba ve bakıcı kontrolünü yitirdiğinde veya çocuğa ceza vermek maksadıyla

uygulamaktadır (Geçkil, 2017: 130). Yaşça büyük kardeş, öğretmen, akraba, yabancı vb kişilerde çocuğa yönelik fiziksel istismar eyleminde bulunabilmektedir.

Polat (1999: 520)' a göre fiziksel istismar uygulayan kişi açısından bakıldığında; aile içi uygulanmışsa "Ebeveyn tarafından istismar" (Parentalabuse), çeşitli kurumlarda çalışan idareci ve öğretmenler tarafında uygulanmışsa "Kurumda istismar" (Instutionalabuse) olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca uygulama şekline göre de aletsiz (çindik, ısırma, tekme-tokat vb) ve aletli (hortum, kemer, ütü, sigara, sıcak su vb) olmak üzere ikiye ayırmıştır.

Fiziksel istismar, ağrı oluşturacak hafif düzeyden başlayarak ağır ve tehlikeli boyutlara kadar gidebilmekte; disiplinin sağlanması amacıyla uygulanan bu zarar verici davranışların, toplumsal açıdan pek çok sorun oluşturduğu görülmektedir (Şimşek, Ulukol ve Bingöller, 2004: 48).

Fiziksel istismar, istismar türleri arasında en kolay tanımlanıp belirlenebilen türdür (Siyez, 2003: 20). Çocuğun bedeninde meydana getirdiği zararın görülebilir olması fiziksel istismarın tespitini de kolaylaştırmaktadır. Çünkü fiziksel istismar belirtileri genellikle gözle görülür türdendir. Fakat tek gösterge vücutta meydana gelen yüzeysel veya ciddi boyuttaki yara, morluk ve kırık vb belirtiler olmayabilir. Çünkü bazen yüzeysel yaralanmalara bile neden olmayacak şekilde fiziksel istismar davranışları uygulanabilmektedir.

Tablo 1: Fiziksel İstismarın Göstergeleri

<i>Fiziksel Göstergeler:</i>
➤ <i>Açıklanamayan yara bere ve darbe izleri:</i> • <i>Yüzde, dudakta, ağızda.</i> • <i>Gövdede, sırtta, kalçada, baldır bacaklarda morluklar</i> • <i>Değişik seviyelerdeki iyileşme belirtilerinde el izi, ısırık izi;</i> • <i>Kümelenmiş ve düzenli formlardaki şekiller.</i> • <i>Kemer, elektrik kablosu gibi acı vermek için kullanılan nesnelerin izleri</i> • <i>Tatil, hafta sonu vb. gibi bir durum sonrası tekrarlayarak ortaya çıkması.</i> ➤ <i>Açıklanamayan yanıklar:</i> • <i>Özellikle ayak tabanlarında, avuç içinde, sırtta veya kaba etteki puro ve sigara yanıkları</i>

• <i>Daldırma yanıkları (Eldiven ya da çorap tarzında keskin sınırlı yanıklar, çocuğun el ve ayaklarının biri tarafından kaynar suya daldırılması ile oluşurlar, kaza ile bu tip keskin sınırlı yanıklar oluşmaz)</i> ➤ <i>Açıklanamayan kırıklar/çıkıklar, kafa derisinde saç kaybı</i> - <i>Uzun ve kısa süreli etkiler</i> • <i>Morarma,</i> • <i>İç kanama gibi hemen görülen etkileri gibi</i> • <i>Zedelenmiş beyin gelişimi,</i> • <i>Sarsılmış bebek sendromu (körlük, öğrenme güçlüğü, zihinsel gerilik, felç gibi),</i> • <i>Vücudun belli yerlerinde kesikler,</i> • <i>Kırık kemikler,</i> • <i>Ömür boyu zayıf fiziksel sağlık</i>	
<i>Davranışsal Göstergeler</i>	
• <i>Cezalandırmayı hak ettiği yönündeki tutum</i> • <i>Yetişkinler ile iletişim kurmaktan sakınma</i> • <i>Ebeveyn tarafından bildirilen yaralanmalar</i> • <i>Kendi kendine zarar veren davranışlar</i> • <i>Okula erken gitme, okuldan geç ayrılma</i> • <i>Sosyal işlevsellik alanında sorunlar</i> • <i>Ağrı şikayetleri ya da rahatsız hareketler</i> • <i>Aşırı derecede çekingen ya da saldırgan davranışlar</i> • <i>İklim şartlarına uygun olmayan ve vücudu saklamak için giyilen giysiler</i> • <i>Çatışmalı, duygusal yoğunluğu az, yoğun öfke ilişkileri kurma</i> • <i>Ebeveynlerden korkma</i> • <i>Eve gitmekten korkma</i> • <i>Karşı gelme bozukluğu</i> • <i>Fiziksel temastan rahatsız olma</i> • <i>Evden kaçma (ergenlerde)</i> • <i>Yakın ilişki kurmada zorluklar</i> • <i>Diğer çocukların ağlamasına duyarlı olma</i>	
<i>Bilişsel/Akademik Göstergeler</i>	
• <i>Gelişimsel bozukluklar</i> • <i>Okul başarısında düşme</i>	
<i>Uzun ve Kısa Dönemli Psikolojik Sonuçları</i>	
• <i>İzolasyon</i> • <i>Güven Kaybı</i> • <i>Yeme bozuklukları</i> • <i>İntihar girişimleri</i> • <i>Depresyon ve anksiyete</i> • <i>Travma sonrası stres bozukluğu</i> • <i>İlişki kurmada ve sürdürmede güçlük</i> • <i>Düşük özdeğerlilik</i> • <i>Korku</i>	
<i>Uzun ve Kısa Dönem Davranışsal Sonuçlar</i>	
• <i>Suçluluk</i> • <i>Uyuşturucu kullanımı</i> • <i>Suç davranışlarına, şiddet suçlarına, alkol ve diğer uyuşturucu bağımlılıklarına ve kötü niyetli davranışlara yüksek oranda eğilim gösterme</i> • <i>Genç yaşta, istenmeyen hamilelik</i> • <i>Düşük akademik başarı</i>	

*İnsan Hakları Derneği, 2008: 6-7.

Fiziksel istismar tanımlanıp tespit edilmesi kolay olduğu kadar, kaza gibi olayların arkasına saklanabildiği için de yaygınlığının tam olarak belirlenmesi bir o kadar güç olabilmektedir (Taner ve Gökler, 2004: 82). Vaka bildiriminin yapılmamasının altında; vakaların tanılanamaması, yasaların bilinmemesi, rapor tutmada yaşanan tereddütler, çocuğun devlet tarafından koruma altına alınmasının kritik bir karar olarak görülmesi, adli makamlara gitmekten kaçınma gibi nedenler yatmaktadır (Geçkil, 2017: 130).

Yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında, fiziksel istismar konusunda bazı sayısal veriler ortaya konmuş olsa da tam ve kesin sonuçların ortada olmadığı bilinmektedir.

2007 yılında BM Çocuk Koruma Ofisi, çocuk istismarı vakasının 794 000 olduğunu, bunun % 26,4'ünün fiziksel istismar vakalarında oluştuğunu belirtmiştir (Geçkil, 2017: 131).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise 2012 yılında yayınlanan bir rapora göre; 2010 tarihinde 754000'e yakın kötü muameleye uğrayan çocuktan %17,6'sı fiziksel istismara uğramıştır (Kamiloğlu, 2018: 5).

2012 yılında İngiltere'de de ilk bir yaş içinde yer alan çocukların %13'ünün çocuk koruma programına alındığını ve bu çocukların %16'sının fiziksel olarak istismar edildiği bildirilmiştir (Barnes , Aistrop, Allen, 2013; Akt. Geçkil, 20017: 131). İran'da ise yapılan bir çalışmada fiziksel istismarın %43,59 olduğu bildirilmiştir (Mohammadi, Zarafshan ve Khaleghi, 2014; Akt. Geçkil, 20017: 131).

Polonya'da istismarcı 257 kişi ile yapılan araştırma, istismar uygulayan bu bireylerin %37'sinin çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kaldığını ortaya koymuştur (İMDAT ve ASUMA, Çocuk İstismarına Yönelik Rapor, 2016: 2).

Türkiye'de ise çocuklara yönelik fiziksel istismar sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu kadar yaygın ve sıklıkla karşılaşılan bir durum olmasına rağmen yapılan çalışmaların kısıtlılığı, fiziksel istismarı tanılama problemi ve bazı yasal ve toplumsal sebepler nedeniyle kesin sonuçlar vermese de yine de üzerinde çalışılan

önemli konulardan olup birçok araştırmacıların hala üzerinde yoğunlaştığı olgulardandır.

Türkiye’de 1980’lere dayanan istismar çalışmaları, Bilir ve arkadaşlarının 1986’da 4-12 yaş arası çocuklara uyguladığı fiziksel istismar sıklığını belirlemeye yönelik çalışma ilklerden birisidir (Geçkil, 2017: 130).

Türkiye’de fiziksel istismar kız çocuklarından daha çok erkek çocuklara uygulanmakta ve en sık 4-6 yaş arası çocukların bu duruma maruz kaldığı görülmektedir (Vatandaş, 2000: 13; Akt: Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu, 2008: 6).

2008 yılında yapılan başka bir araştırmada 12-17 yaş arası İzmir’de eğitimine devam eden 1607 öğrenciden fiziksel istismara uğrama oranı % 48 (n=770) olarak bulunmuştur (Irmak, 2008: 75-88).

SHÇEKve UNICEF (2010: 34)’in ortak yayınladığı “Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması (Özet Rapor)” raporunda 7-18 yaş aralığındaki çocuklardan %45’inin fiziksel istismara uğradığı ve fiziksel istismar biçimi olarak da daha çok “saç çekme, kulak çekme, cisim fırlatma, elle vurma tokat atma” (%30) nın karşımıza çıktığı görülmektedir.

18 yaş altı çalışan çocuklar üzerine yapılan araştırmaya baktığımızda da aile içinde uygulanan fiziksel istismarın %20.0 olduğu görülmektedir (Öncü, Kurt, Esenay ve Özer, 2012: 128).

Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Eğitimi bölümünün 1981-1982, 1985-1989 yılları arasında 4-12 yaş, 50 473 çocuk üzerinde gerçekleştirdiği ve Türkiye’nin 16 ilini kapsayan çalışmada çocuklara uygulanan fiziksel cezanın sıklığı ve buna bağlı olarak da ortaya çıkan problem durumlarını detaylı bir şekilde incelemişlerdir (Bilir, Arı, Dönmez, Atik ve San, 1991: 57). Bu araştırmada fiziksel cezaya en yüksek 7 yaş grubu (%67,3), en düşük de 12 yaş grubu (%48,7) çocukların maruz kaldığı görülmüştür. 4-12 yaş arası bu çocuklarda karşılaşılan problemlerin başında geçimsizlik, hırçınlık, kıskançlık, saldırganlık, içe kapanıklık ve bağımlılık gibi davranış bozukluğu (%33,7), korkular (%25,5), uyku bozuklukları (%11,8), tuvalet problemleri (%11,2), parmak emme, tırnak yeme gibi alışkanlık bozuklukları (%9,6),

konusma bozuklukları (%5,7) ve tikler (%2,5) gelmektedir (Bilir ve ark., 1991: 57-65).

1.2.2. Duygusal İstismar

Çocuğun duygusal gelişimi ve kendine olan saygısını zedeleyen; duygusal ihtiyaçlarının giderilmemesi ile çocuğa yönelik tehdit ve eleştiri içeren davranışlarda bulunma olarak tanımlayabiliriz (Bozgün, 2017: 11).

UNICEF duygusal istismarı ve ihmal; çocuğun sahip olduğu niteliklerinin kötülenmesi, sosyal ilişkilerden yoksun bırakılması, terk edileceği ile ilgili tehdit edilmesi, yaşına uygun olmayan taleplerde bulunulması, topluma aykırı bakım yöntemleri ile yetiştirilmesi ve korkutulması olarak tanımlar (Koşar, 1989: 48, Akt. Göde, Savi ve Savi, 2014: 25). İlk defa 1974 yılında ABD’de, “Çocuk İstismarının Önlenmesi ve Sağaltımı” adlı yasada duygusal istismar “mentalinjury (mental hasar)” ismiyle anılmıştır (Uysal, 1998: 16). Literatür incelemesi yapıldığında psişik, psikolojik ve sözlü istismar gibi tanımlamalar da bazen duygusal istismar yerine kullanılabilmektedir (Budak, 2005; Akt. Kütük ve Bilaç, 2017: 182).

Duygusal istismar, ihmal ve istismar türleri arasında en çok uygulanan tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Tek başına olduğu kadar diğer istismar türlerinin de yanında yer alır ve onları bir çatı altında toplar (Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013: 151).

Kıyaslama, küçük düşürme, hakaret etme, suçlama, bağırma (Sağır, 2013: 67), reddetme, aşağılama, korkutma ve yıldırma, yalnız bırakma, suça yöneltme, kendi çıkarına kullanma ve vaktinden önce yetişkin rolü verme duygusal istismara neden olan ebeveyn davranışlarıdır ve sıkça karşımıza çıkmaktadır (Garbarino ve ark., 1986, s.8, ve Hart ve ark., 1987, s.7, Finkelhor ve Korbin, 1988, ss.8-9. Akt. İşmen ve Aydın, 1996: 127).

Tablo 2: Duygusal İstismarın Göstergeleri

Fiziksel Göstergeler	
• Konuşma ya da diğer iletişim bozuklukları	• Fiziksel gelişimin yavaşlaması
• Çocukta var olan astım ya da alerji gibi bazı hastalıkların şiddetlenmesi	
• Madde bağımlılığı	
Davranışsal Göstergeler	
• Alışkanlık bozuklukları (parmak emme, sallanma vb. gibi)	
• Suç işleme de dahil olmak üzere antisosyal ve yıkıcı davranışlar	
• Nevrotik özellikler (uyku bozuklukları, oyun oynamada tutukluluk)	
• Pasiflik ya da saldırganlık gibi aşırı davranışlar	
• Gelişimsel gecikmeler	
• Davranış bozuklukları (şikaye etme, pasiflik, saldırganlık vb)	
• Aşırı uyum sorunları (yaşından büyük ya da küçük davranma)	
• Kendine zarar verici davranışlar ya da intihar düşünceleri	
Duygusal Göstergeler	
• Sosyal ilişkilerini etkileme	• Yaşının gerektirdiği şekilde davranamama
Bilişsel/Akademik Göstergeler	
Duygusal istismara eşlik eden gelişimsel gecikme bilişsel gecikmeye de neden olarak çocuğun akademik performansını etkiler	

*İnsan Hakları Derneği, 2008: 11-12.

Duygusal istismar fiziksel istismar kadar açık ve net değildir. Yani somut bir şekilde duygusal istismara uğrayan çocuğun istismara uğradığı kanıtlanmayabilir. Bulguları açık ve somut olmamasına rağmen bireyde bıraktığı hasar fiziksel istismar kadar zedeleyici ve örseleyicidir (Kara ve ark, 2004: 145; Tercier, 2008: 1109; Akt. Yalçın, Koçak ve Duman, 2014: 138). 2002 yılında Amerika Birleşik Devletleri The National Child Abuse and Neglect Data System raporlarına göre ölen 1400 çocuktan %3'ünün duygusal istismardan dolayı hayatını kaybettiği raporlanmıştır (<http://nccanch.acf.hhs.gov/pubs/factsheets/fatality.cfm>, Akt. Kocaer, 2006: 7). Bu da bize duygusal istismarın çocuk üzerinde zihinsel, fiziksel, duygusal ve davranışsal alanda zararlarının yanında ölüme bile sebebiyet verebileceğini göstermektedir.

Duygusal istismar, çocukluk çağında yarattığı olumsuz etkilerinin yanında yetişkinlik döneminde de bireyde olumsuz sonuçlar oluşturmaktadır. Madde bağımlısı kişilerle yapılan çalışmada oldukça yüksek oranda bağımlı kişinin çocukluk döneminde duygusal istismara uğradığı ortaya çıkmıştır (Evren ve Ögel, 2003; Akt. Kütük ve Bilaç, 2017: 184).

Öncü ve arkadaşlarının (2012: 129) yaptığı çalışmada çalışan çocukların %6,9-54,4 arasında değişen kısmının aile içinde duygusal istismara uğradığı görülmektedir.

UNİCEF (2010: 32) Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması’nda 7-18 yaş grubu çocuklarda duygusal istismarın %51 oranında olduğunu saptamıştır.

1.2.3. Cinsel İstismar

Cinsel doyum elde etmek veya ekonomik yarar sağlamak amacı ile yapılan taciz, tecavüz, fuhuş, pornografi, teşhir, ensest ya da diğer cinsel sömürü davranışlarını içeren cinsel eylemlerle çocuğu kullanmaktır (Sedlak, Broadhurst, 1996; Akt. Paslı, 2017: 40).

Cinsel gelişimini tamamlamamış bir çocuğun ya da ergenin, bir erişkin ya da kendinden en az 4 yaş büyük bir başka çocuk tarafından zorlanarak veya ikna edilerek, cinsel haz amacı taşıyan eylemlere maruz bırakıldığı cinsel davranışlardır (İşeri, 2008; Akt. İmren, Ayaz, Yusufoglu ve Arman, 2013: 11).

Cinsel istismar oldukça önemli ve ciddi bir toplumsal sorun olup, çocuğu sadece fiziksel anlamda değil duygusal, hukuksal ve toplumsal boyutta da olumsuz etkileyen, etkisi de uzun süre devam eden büyük bir problemdir (Dönmez, Soylu, Özcan, Yüksel, Demir, Bayhan ve Miniksar, 2014: 44).

Cinsel istismar, cinsel birlikteliğin gerçekleştiği eylemlerle sınırlı değildir. Kişinin vücut bütünlüğüne dokunulmadan da cinsel istismara uğraması söz konusudur. O yüzden cinsel istismar temaslı ve temassız olmak üzere iki boyutta karşımıza çıkmaktadır (Bilgin, 2015: 3). Dokunma içerikli davranışların yanında cinsellik içeren konuşma ve teşhircilik de cinsel istismarın içerisinde değerlendirilmektedir (İmren, Ayaz, Yusufoglu ve Arman, 2013: 11).

Tablo 3: Cinsel İstismarın Göstergeleri

Fiziksel Göstergeler		
• Yürüme ve oturmada zorluk çekme	• Yırtılmış, lekeli veya kanlı iç çamaşırları.	
• İdrar yapmada acı çekmek	• Cinsel yolla bulaşan hastalığın tespiti	
• Genital bölgede acı, şişkinlik, kızarıklık, kanama ya da kaşıntı.		
• Genital bölgenin dışında bereler, kanama ya da yırtılmalar olması		
Davranışsal Göstergeler		
• Histeri, duygularını kontrol edememe	• Okulda beklenmedik zorlanmalar	
• Uzaklaşma ve depresyon	• Kardeş rekabetinde aşırı üzülmeye	
• Kendi kendine sosyal tecrit oluşturma	• Fiziksel temas veya yakınlıktan kaçınma	
• Belli yerlerden ve kişilerden çok fazla korkma	• Çocuğun ifadesi	
• Tanıdık bir yetiştikenden kaçma ya da kaçınma davranışı sergileme		
• Akranlarla ilişkilerde zorluk ve onlarla ilişkiden çekinme		
• Ani ve aşırı kilo değişimi (zayıflama ya da şişmanlama)		
• Uygun olmayan cinsel oyunlar veya ileri derecede cinsel bilgi sahibi olma ve rast gele cinsel ilişki kurma.		
Uzun ve Kısa Süreli Psikolojik Etkileri		
• Kabuslar	• Fobiler-korku tepkileri	• Uyku bozuklukları
• İçer kapanma	• Dikkat eksikliği	• Enürezis- Enkoprezis
• Aşırı fantezi kurma	• Uyurgezerlik	• Travma sonrası stres bozukluğu gösterme
Duygusal Göstergeler		
Cinsel istismar çocuğun güven duygusunun yıkılmasında çok büyük tahribatlara yol açar. Bundan başka, istismarcı çocuğu sürekli sessiz kalması için yönlendirir (bu bizim küçük sırrımız gibi) ya da tehdit eder. Bu yönlendirme çocuğun anlama kabiliyetini aşan bir durumdur. Çocuk bir dizi duygusal tepkiler verir: Kendilik sorunları, düşük öz değer, suçluluk (benim hatam), utanç, depresyon, anksiyete, ruhsal gelgitler, benlik saygısında ciddi azalma, öfke tepkileri, karşı gelme bozukluğu gibi.		
Bilişsel/Gelişimsel/Akademik Göstergeler		
• Öğrenme güçlüğü	• Dağılmış ilgi-dikkat eksikliği	• Akademik başarısızlık

*İnsan Hakları Derneği, 2008: 10.

Cinsel istismar dünyanın her yerinde yaygın olarak görülen, ülkemizde de sıklıkla karşılaştığımız, kız ve erkek çocuklarını etkileyen (Ceylan, Tuncer, Melek, Akgün, Gülmehmet ve Erden, 2009: 131) büyük bir problemdir. Bu kadar sık ve yaygın görülmesine rağmen açığa çıkmamasının altında birçok değişken yatmaktadır. Özellikle toplumsal düşünce yapısı gibi nedenler yüzünden hem aileler hem de mağdur olan çocuklar olayı gizlemekte, bunun sonucu olarak da tam olarak bu vakalar kayıtlara geçmemektedir (Doğanlı ve Karaörs, 2017: 84). Cinselliğin tabu olarak görülmesi ve cinsel istismarın varlığını kabul etme konusundaki dirençte doğrulanmasını ve ortaya çıkmasını zorlaştırmaktadır (Erol, 2007: 7). Ayrıca çocuklar, terk edileceğini ve yaşananlardan dolayı cezalandırılacağını düşündüğü için suçluluk ve utanç gibi duygular içerisinde istismar olayını gizlemektedir (Keskin ve Çam, 2005: 118). Erkek mağdurlar da diğer istismar olaylarında olduğu gibi cinsel istismar olayını saklama eğiliminde olmaktadır (Pınarbaşı, Özkök, Katkıcı, Erel ve Dürük, 2003: 42).

Çocuğun cinsel doyum amacı ile kullanılması sonucu oluşan cinsel istismarın ailesinden bir birey tarafından gerçekleştirilmesine ensest demektir (Sosyal Çalışma Görevlileri İçin El Kitabı, 2013: 214). Ensest olaylarında çocukların daha çok örselendiği, ruhsal açıdan çok daha fazla sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır (Bilgin, 2015: 20). Çocuk İstismarına Yönelik Rapor (İMDAT ve ASUMA, 2016: 3)' da çocukların yaşadığı tecavüzlerin tahmini olarak %5'i açığa çıkarken %95'i ortaya çıkamıyor ve ensest olaylarının da binde biri ortaya çıkıyor. Bazı çalışmalarda ise cinsel istismar olaylarının yaklaşık olarak %20-25'i ensest vakalardan oluştuğu bildirilmektedir (Yazar, 2018: 8).

DSÖ erişkin kadınların %20'sini, erkeklerinde %8'inin çocukluk çağında cinsel istismara maruz kaldığını belirtmektedir (Bakır ve Kapucu, 2017: 14). Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu-2' (Polat, 2018: 1) ye göre TÜİK 2014'te 74.064 çocuğun mağdur edildiğini, 2016' da bu sayının 83.552 gibi ciddi bir sayıya ulaştığını ortaya koymuştur. UNİCEF Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması-Özet Raporu (2010: 32)'nda ülkemizde ise yaptığı araştırmada 7-18 yaş arası çocukların cinsel istismara maruz kaldığını belirtenlerin oranını %3 olarak ortaya koymuştur.

İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde çocuk ve ergen psikiyatrisi polikliniğinde Temmuz 2011-Haziran 2012'de adli makamlar tarafından yönlendirilen 3-17 yaşları arasındaki 157 olgu incelenmiş ve bunların 131'inin kız, 26'sı erkek olduğu tespit edilmiştir (İmren, Ayaz, Yusufoglu ve Arman, 2013: 12).

1.2.4. İhmal

İhmal, çocuğa bakmakla yükümlülüğü olan kişilerin çocuğun korunma, bakım gibi denetimleri kapsayan yükümlülüklerini yerine getirmemesi, fiziksel ya da duygusal açıdan ihmal etmesidir (İrevül, 2016: 6-29).

Garbarino (1980) ise ana-babanın çocuğun ihtiyacı olan gereksinimlerini en düşük düzeyde de olsa karşılayamamasından dolayı gelişiminin tehlikeye girmesi olarak ifade etmektedir (Hoşoğlu, 2009: 33).

İhmal vakaları, istismar kadar açık, net ve belirgin olmadığı gibi istismar gibi aktif bir şekilde ortaya da çıkmamaktadır yani daha pasiftir (İrevül, 2016, 30). İhmal ve istismar bu sebeple ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmekte ve tanımlar farklılaşmaktadır.

Çocukların gelişimini engelleyen ihmal davranışı, aile tarafından gerçekleştirilebildiği gibi kurumlar, toplumlar ve bireyler tarafından da gerçekleştirilebilmektedir (Kocaer, 2006: 34).

İhmal, istismar da olduğu gibi genellikle Fiziksel, Cinsel ve Duygusal olmak üzere üç kategori içinde değerlendirilmektedir (Türker, 2017: 33). Bunun dışında bazı kaynaklarda eğitimsel ve ekonomik anlamda çocukların ihmal edilme durumları da karşımıza çıkmaktadır.

Fiziksel İhmal: Çocuğun barınma, giyinme, beslenme, sağlık hizmetinden yararlanma, temizlik vb ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunu içermektedir (Burç, 2014: 6).

Çocuğun karşılaşılabileceği kazalara karşı önlemlerin alınmaması, anne karındaki çocuğun zarar görmesine neden olacak maddelerin kullanılması ve bebeğin büyüme ve gelişmesini engelleyici tutum ve davranışlarda fiziksel ihmal içinde değerlendirilmektedir (Türker, 2017: 33).

Duygusal İhmal: Çocuğun duygusal anlamda ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun reddedilmesi, sürekli azarlanması, çocuk için gerekli olan sevgi ve ilgi ihtiyacının giderilmemesi gibi pek çok davranış ve tutumu içerirken aynı zamanda aşırı koruyucu tutumla çocuğun gelişiminin engellenmesi de duygusal ihmal kapsamına girmektedir (Uysal, 1999: 19).

Duygusal ihmale maruz kalan çocukların yetişkin olduklarında anne babalarına hissettikleri olumsuz duygu ve düşünceleri kendi çocuklarına da yansıttıkları görülmüştür (Deveci ve Açık, 2003: 399).

Cinsel İhmal: Çocuğun cinsel açıdan sömürülmesine karşı yeterince korunmaması durumudur (Tezdiğ, 2017: 17). Ayrıca çocuğun cinsel gelişimine önem verilmemesi, kayıtsız kalınması ve cinsel açıdan kullanılmasına karşı korunmaması da çocuğun cinsel yönden ihmal edilmesidir (Aral ve Gürsoy, 2001: 38).

Eğitimsel İhmal: Çocuğun eğitim ihtiyaçlarının bilerek veya bilmeyerek bir kısmının veya tamamının karşılanmamasıdır (Sağır, 2013: 19). Yani çocuğun yaşına, gelişimine uygun alması gereken eğitimi almasında yaşanan ihmallerdir (Tezdiğ, 2017: 18).

Eğitim haklarının engellenmesi, okula gönderilmemesi gibi eğitimle alakalı her türlü ihtiyaçlarının giderilmemesi veya engellenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomik İhmal: Çocuğa gelişimsel açıdan zarar verecek işlerde çalıştırılması ve ucuz iş gücü olarak kullanılması gibi ekonomik nedenlere dayandırılarak uygunsuz koşullarda, uygun olmayan şartlarda kullanılması durumudur (Burç, 2014: 12-13).

Tablo 4: İhmal Göstergeleri

Fiziksel Göstergeler	
• <i>Sürekli açlık belirtileri: Kötü beslenme işaretleri gösterir</i> • <i>Hijyensiz ortam: Keçeleşmiş saçlar, kirli cilt veya şiddetli vücut kokusu</i> • <i>Denetimsizliğin sürekli olması: Çocuk evde bakım sağlayacak kimsenin olmadığını belirtir. Çocuk ya da bakımını üstlenen kişi uyuşturucu veya alkol kullanır</i> • <i>İhmal edilmiş fiziksel sorunlar ve tıbbi bakım</i> • <i>Normal kilonun altında olma</i>	
• <i>Uygun olmayan kıyafetler</i> • <i>Kötü gelişim şekilleri</i>	

• Bitler, karın şişmesi, çok zayıf görünüş • Büyüyememe • Uykusuz görünme
Davranışsal Göstergeler
• Kendi kendine zarar veren davranışlar • Dilenme, yiyecek çalma • Evde bakıcının olmadığı durumlar • Sık sık devamsızlık yapma veya gecikme • Okulda bulunma süresinin uzaması (erken gelme ve geç gitme) • Sürekli yorgunluk, halsizlik ya da derste uyuyakalma • Yetişkin sorumluluklarını ve ilgilerini yüklenme
Duygusal Göstergeler
• Düşük benlik algısı-kendine değer verme • Bağlanma zorlukları • Duygusal gereklilik • Sosyal sorunlar-kısıtlı arkadaş ilişkileri • Kişisel yakınlık kurmada zorluklar • Sosyal içe çekilme-yoğun içe atım sorunları • Uygun olmayan isteklere hayır demede zorluk (ilgi ihtiyacı ile ilgili)
Bilişsel/Gelişimsel/Akademik Göstergeler
• Devamsızlık sorunu • Öz disiplini öğrenme eksikliği • Bir görevi tek başına yapamama • Zayıf notlar • Öğrenme zorluğu

İnsan Hakları Derneği, 2008: 15.

Yapılan araştırmalarda ihmal edildiğini ifade eden çocuk sayısının oldukça az olduğu görülürken, çocukları daha çok anne, baba ve öğretmenlerinin ihmal ettiği görülmektedir (Unicef: 2010; 20).

Amerika’da yapılan araştırma sonuçlarına göre çocukların yaklaşık olarak %1,5 ‘inin ihmale uğradığı görülmüş fakat bu sayının çok daha üstünde çocuğun ihmale uğradığı düşünüldüğü ortaya konmuştur (Dubowitz, 2005: 194; Akt: Yalçın, Koçak ve Duman, 2014: 138).

Türkiye’de ise 2010 yılında 7-18 yaş arası çocuklar üzerinde yapılan araştırmada 1.886 çocuktan %25’inin ihmale uğradığı görülmektedir (Unicef, 2010; 32).

440 çocuk ile 2012 yılında yapılan ev içi şiddet araştırmasında, 11-17 yaş arası çocuktan %26’ sının ihmale uğradığı sonucu çıkarılmıştır (Türkiye’de 0-8 Yaş Arası Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2014: 18).

1.3. Çocuk İhmal ve İstismarında Rol Oynayan Faktörler

Uysal (1998: 23-29) çocuk ihmal ve istismarını hazırlayan nedenleri aile, çocuk ve çevreden kaynaklanan nedenler olarak üç grupta ele almıştır.

1.3.1. Aile İle İlgili Faktörler

Toplumun geleceğini belirleyen çocukların sağlıklı büyüüp gelişmesi ve yetişmesini sağlayan aile toplumlar ve bireyler için oldukça önemli bir yere sahiptir (Erol, 2007: 1). Çocuğun ihtiyacını karşılamakla mükellef olan aile çocukta yaşanacak ihmal ve istismar olaylarında genellikle sorumlu oldukları görüldüğü için aile bireylerinin özelliklerinin araştırılmasına yoğunluk verilmiştir (Uysal, 1998: 23). Çocuklarını ihmal ve istismar eden ebeveynlerin hepsini kapsayıcı genel bir neden olmasa da hemen hemen büyük çoğunluğun da bazı ortak özellikler olduğu göze çarpmaktadır.

Genellikle çocukluk çağlarında kendilerine veya kardeşlerine kötü muamele uygulanmış veya uygulanmasına şahit olmuş olan yetişkinlerin hepsi olmasa da çoğunluğunda çocuklarına aynı davranışları sergileyebildiği görülebilmektedir (Uysal, 1998: 23). Yani bir yanda bu muameleye maruz kalmak kadar tanık olmak bile yetişkinlik çağında uygulanacak ihmal ve istismara neden olabilmektedir. Aynı zamanda çocukluk çağlarında karşılaştıkları bu muameleye duydukları kızgınlığı çocuklarına da yansıtabilmektedirler (Deveci ve Açık, 2003: 399).

Aile içerisinde ihmal ve istismara sebep olan etmenlerden bir diğeri anne ve baba tutumlarıdır. Ebeveynlerin çocuğa karşı tutum ve davranışları hem çocuğun davranışlarını etkilemesi hem de ilerde nasıl bir yetişkin olacaklarını belirlemektedir. Bu yüzden anne baba tutumlarının bilinmesi, çocuk için en uygun tutumların edinilmesi çocuğun gelişimi açısından oldukça önemlidir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016: 570).

Demokratik ebeveyn tutumları dışındaki otoriter, mükemmeliyetçi, aşırı koruyucu, ilgisiz, aşırı serbest veya tutarsız ebeveyn tutumları çocukların ihmal ve istismar edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Mesela otoriter anne babalar çocuğa oldukça sınırlı haklar tanıyarak kendi belirledikleri haklar çerçevesinde çocukları

şekillendirmeye çalışıp, bu çerçevede ceza uygulama eğiliminde olabilmektedir (Kaya, Bozaslan ve Genç: 2012: 210).

İhmal ve istismara neden olan pek çok neden vardır. Ailenin yaşam standardı bunlardan biridir (Gökalp, Kaya ve Övün, 2018: 64). Ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması, maddi sıkıntılar yaşaması ihmal ve istismar vakalarında risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Bahadır, 2018: 9). Bu durum orta ve yüksek gelirli ailelerde istismar ve ihmal olayının yaşanmadığı anlamına gelmemektedir (Deveci ve Açık, 2003: 397). Yapılan çalışmalar ihmal ve istismar vakalarının her sosyoekonomik düzeye sahip aile de görülebileceğini gösterdiği gibi sosyoekonomik düzeyin düşük olması risk faktörünü arttıran bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eşler arası cinsel sorunların olduğu ailelerde cinsel istismar vakalarının daha çok yaşandığı gözlenmektedir (Taner ve Gökler, 2004: 84). Aile bireylerinin geçmiş aile yaşantılarında enstest ilişkinin varlığı, aile bireyinin alkol ve madde kullanımı, yetişkinlerle çocukların aynı odayı veya yatağı paylaşması gibi risk etmenlerinin varlığı enstest vakalarının yaşanmasına neden olabilmektedir (Taş, 2017: 21).

İhmal ve istismar vakaları üzerine yapılan araştırmalar, genç yaşta anne olan kadınların büyük oranda kötü muamelede risk faktörü olduğu göstermektedir (Uysal, 1998: 24). Bunun yanında zor bir doğum ve doğum süreci geçiren annelerin veya doğum sonrası annenin yaşadığı olumsuz duygu durum problemleri (Kaptan, 2017: 26), istenmeyen gebelik ve annenin doğum öncesi yetersiz bakım görmesi (Yılmaz, 2009: 70) çocuğa yönelik kötü muamele davranışlarını arttırmaktadır.

Ebeveynin bağımlılık yapan madde kullanımı, suça karışmış olması, ebeveynin olmaması, aile bireylerinde görülen psikiyatrik rahatsızlıklar ve aile stres düzeyinin yüksek olması da aileye ait risk faktörleri arasında görülmektedir (Güzelmansur, 2018: 17).

1.3.2. Çocuk İle İlgili Faktörler

Çocuğa ait bazı özelliklerde çocuğun ihmal ve istismara uğramasına sebep olabilir. Cinsiyet, yaş, prematüre doğum, engellilik vb pek çok etmen çocuğun ihmale ve istismara uğramasında önemli risk etmenleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuğunun küçük ya da büyük olması ihmale ve istismara uğramasını etkilemese de oran olarak en çok küçük yaş gurubunda olanların bu duruma maruz kaldığı görülmektedir (Kabakoğlu, 2018: 23). Kendini ifade etmede yetersiz olan, savunma becerisi gelişmemiş ve daha çok korunmaya muhtaç dönemde olmalarından dolayı küçük yaştaki çocukların ihmal ve istismarla daha fazla karşılaştıkları söylenebilir. Yapılan araştırmalar 12 yaşından sonra istismarın belirgin bir biçimde azaldığını gösterirken, çocuğun yaşının küçüldükçe istismar olasılığının da bir o kadar fazlaştığını ortaya koymaktadır (İnsan Hakları Derneği, 2008: 19).

Her zaman ebeveynler sağlıklı bireyler dünyaya getirmeyi ve yetiştirmeyi arzu eder. Fakat yaşanabilecek bazı nedenlerden dolayı çocuklarda bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimde aksamalar meydana gelebilir. Yaşanan bu aksamalar çocuklarda bir takım yetersizlikler, engeller ortaya çıkarabilir.

Doğuştan veya sonrada oluşabilen bazı nedenlerden ötürü engelli olan bireyler, toplumsal bütünleşmelerine mani olacak pek çok tutumla mücadele etmek durumunda kalırlar (Özdelikara ve Arslan, 2017: 99). ABD’de de yapılan bir araştırmada, engellilerin yarısına (%49) yakınının normallere oranla 10 veya 10’dan daha fazla kez istismara uğradığı tespit edilmiştir (Valenti-Hein ve Schwartz, 1995; Akt; Bulut ve Karaman, 2018: 279). Bu yüzden engelli bireylerin kişisel bakımları konusunda başkalarına bağımlı olmaları, yatılı kurumlarda kalmaları, kendilerine yapılan tutum ve davranışları anlamlandıramamaları ve de bunları ifade edebilecek uygun şartlara sahip olmamaları yüzünde ihmal ve istismar konusunda büyük risk altındadırlar (Paul ve Cawson, 2002, Akt: Bulut ve Karaman, 2018: 279).

Çocuklarda karşılaşılan davranış sorunları da çocukların ihmal ve istismara uğramalarına neden olabilmektedir. Dikkat süresi beklenenin altında olan, aşırı hareketli ve dürtüsel davranışlardan biri ve bir kaçına sahip Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) olan çocuklar hem kazalara daha açık hem de ihmal ve istismar edilmeye daha müsait bir hale gelmektedir (Evinç ve Özdemir, 2015: 171).

Bir diğer risk etmeni de cinsiyettir. Mesela kız çocuklarının istismar konusunda erkek çocuklarına göre 2-3 kat daha fazla risk altında olduğu görülmüştür (Keçe, 2018: 20). Bunun altında yatan pek çok sebep vardır. Bunlardan biri de toplumun

erkek çocukları, kız çocuklarına göre daha önemli bulmasından kaynaklanmaktadır (Kaptan, 2017: 29). Tabi ki bu erkek çocukların ihmal ve istismara maruz kalmadığı gerçeğini değiştirmemektedir. Yapılan çalışmalar erkek çocukların daha küçük yaşta istismara uğradığını, kızların ise bu durumla daha sık karşı karşıya kaldığını göstermektedir (İnsan Hakları Derneği, 2008: 19).

1.3.3. Çevre İle İlgili Faktörler

Çocuk ihmal ve istismarındaki risk etmenlerinde aile ve çocuk kaynaklı nedenlerin yanında toplumsal kaynaklı nedenlerde oldukça önemlidir. Toplamların çocuğa bakış açısı değişkenlik gösterebilmektedir. Özellikle toplum kaynaklı bazı etmenler çocuk ihmal ve istismarına doğrudan etki ettiği gibi bu durumu tetikleyebilmekte ve devam etmesine neden olabilmektedir (Kabakoğlu, 2018: 24).

Toplumsal faktörler arasında işsizlik, nüfusun yoğun olması, uyuşturucu ticaretinin var olması (Çapar, Çakmak, Konca ve Korku, 2017:90), boşanmalar ve evlilik dışı ilişkiler, kötü konut koşulları (Uysal, 1998: 29), şiddetin disiplin amaçlı kullanımı ve bunun toplum tarafından desteklenmesi (Kürklü, 2011: 31), anne-baba-çocuk ilişkisinde çocuğun düşük statüde yer alması, cinsiyet eşitsizliği, çocuk ihmal ve istismarını önleyecek politika ve programların olmaması (Yılmaz, 2015: 26-27), kültürlerin engelli bireye bakış açısı (Bulut ve Karaman, 2018: 280), medya, çocuk yaşta evliliklere karşı bakış açısı, çocuk işçiliği gibi pek çok risk etmenini görebiliriz.

Teknolojik gelişmeler neticesinde televizyon, internet, telefon gibi iletişim araçları hayatımıza girmiştir. Özellikle internet aracılığı ile birçok bilgi kolay ve sansürsüzce erişilebilir hale gelmiş, bu da çocuğun karşılaşabileceği ve baş edemeyeceği problemleri beraberinde getirmeye başlamıştır (Korkmaz, Saçan, Yücel, Gürkan ve Kırık, 2015: 9).

Kültürel yapıya dikkat edilmeden yapılan yayınlar, cinselliğin medya, reklam, internet vb araçlarla uygunsuzca sergilenmesi, ihmal ve istismara neden olabilecek gereksiz detaylara girilmesi güçsüz konumda olan çocukları ve kadınları etkilemekte (Güldeste, 2018: 494), kadın ve çocuklara yönelik her türlü ihmal ve istismar davranışını arttırabilmektedir.

Medya çocuk için sadece hayatı gözlemlediği bir yer değil aynı zamanda gördüklerini aldığı ve uyguladığı bir konum da (Oruç, Tecim, Özyürek, 2011: 486) olması neticesinde oldukça önemlidir. Medyanın doğar doğmaz çocuğun hayatına girmesi, aile dışındaki dünyaya dair her türlü varlığı ve kavramı öğrenebildiği önemli yerlerdendir (Korkmaz ve ark, 2015: 3).

Çocuklar medya aracılığı ile izlediği, gördüğü ve duyduğu olumsuzluklardan etkilendiği kadar medya tarafından dizi ve reklam filmleri gibi sektörde çalıştırılması ve haberlerde ifşa edilmesi ile de ihmal ve istismar edilebilmektedir. Dizilerde veya reklam filmlerinde bir yetişkin gibi giydirilmesi, zorlanabileceği heyecanlar yaşatılması, çalıştırıldıkları için uyku, beslenme düzeninde sıkıntılar yaşanması çocuğu oldukça olumsuz etkilemektedir (Ünal, 2007; Akt: İtır, 2018: 413).

Çocuğun medyada çalışma şartlarının iyileştirilmesi, gerekli önlemlerin ve tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca çocuk dostu medya düzeninin oluşturulması, düzenlemeler yapılması ve en önemlisi medya ki içeriğin çocuğun yüksek yararının düşünülerek düzenlenmesi ve bunun yansıtılması gerekir (Şirin, 2018: 9-10).

Sosyal ve kültürel normlardan kaynaklı erken yaşta çocukların evlendirilmesi bazı toplumlar tarafından çocuk ihmal ve istismarı olarak kabul edilse de bazı toplumlar bu durumu oldukça normal görebilmektedir. Çünkü bazı toplumlar 15-16 yaşındaki çocukları yetişkin statüsünde değerlendirebilmektedir. Toplumsal açıdan çocuğun yaşına yönelik bakış açısı erken yaşta evlendirmeyi etkilediği gibi bunun dışında toplumlarda değişen başka dinamikler de erken yaşta evlendirmeye neden olabilmektedir. Yoksulluk, aile şerefi, eğitim ve ekonomik anlamda fırsat eksikliği, insan hakları gibi kavramların gelişmemiş olması, yaşam şartlarının zorluğu, kadınların namusunun korunması ve toplumsal cinsiyet normları ve başlık parası gibi pek çok neden bu dinamiklerden en bilinenleridir (Durdu ve Yelboğa, 2016: 801). Oysaki daha kendi gelişimini tamamlayamamış çocukların erken yaşta evlendirilmesi sadece tıbbi açıdan sorun oluşturmamakta aynı zamanda psikolojik ve ruhsal yönden de birçok problemi beraberinde getirmektedir.

1.4. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesi

Çocukların ihmal ve istismardan korunması sağlıklı bir neslin yetişmesi ve daha sonra ki nesillerin korunması açısından oldukça önemlidir. Alınacak önlemler sadece bireyi korumakla kalmayıp ailenin ve toplumunda korunmasına ve yaşanabilecek problemlerin oluşmasına engel olacaktır.

Çocuğun ihmal ve istismardan korunması hem çocuğa insancıl açıdan yaklaşmayı gerektirdiği hem de erken müdahalenin daha ekonomik olması açısından oldukça önemlidir (Uysal, 1998: 32). Ayrıca önleme çalışmaları ihmal ve istismarın yaşanmasından sonra yapılacak çalışmalara nazaran çok daha kolay olmakta ve de daha başarılı sonuçlar vermektedir (Kamiloğlu, 2018: 14). Aynı zamanda yapılacak çalışmalar çocukları oldu kadar aile ve toplumu da kapsamalıdır.

1.4.1. Birincil Önleme Çalışmaları

Çocuklara yönelik gerçekleştirilen ihmal ve istismarının oluşmasını önlemek için ihmal ve istismardan korumaya yönelik çalışmaları kapsamaktadır (Kamiloğlu, 2018: 14). Daha olay meydana gelmeden alınan önlemleri kapsamaktadır. Toplumsal boyutta önleme çalışmaları, ailenin ve çocuğun yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve çocuğun gelişiminin olumlu yönde geliştirilmesi için uygun ortamın oluşturulması ihmal ve istismarın önlenmesinde olumlu etkisi olacağı aşikârdır (Uysal, 1998: 36).

Bireysel çalışmalardan da çok toplumsal boyuttaki tüm çalışmalar birincil önleme kapsamına da yer almakta olup genel olarak çocuk, anne-baba ve topluma yönelik eğitim ve tanıtım çalışmaları bu kapsamda değerlendirilmektedir (Altan, 2015: 14-15).

Birincil önleme çalışmaları; kitle iletişim araçları ile halkta farkındalık oluşturma, aile ve çocukların yaşam koşullarındaki refah düzeylerini yükseltme ve bunun oluşması için de etkili sosyal politikalar geliştirme, alanda çalışan kişilerin eğitimi, risk grubunun belirlenmesi ve bu gruba yönelik koruyucu ve danışmanlık hizmetlerinin yapılması, çocuğun değerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılması, sağlık hizmetlerinin uygun ve erişilebilir olması, aile planlaması çalışmalarının

sürdürülmesi, bağımlılıkla mücadele çalışmaları gibi pek çok çalışmayı kapsamaktadır (Türker, 2017: 45-46).

1.4.2. İkincil Önleme Çalışmaları

İkincil önleme çalışmaları ihmal ve istismara uğrayan çocuklara yönelik erken tanı ve uygun tedaviyi içerir (Kamiloğlu, 2018: 15). Esasen ihmal ve istismara yönelik riskin yüksel olduğu kesimler daha çok hedeflenmektedir (Altan, 2015: 19).

İkincil önleme çalışmaları; ihmal ve istismar vakası ile çalışan kişilerin girişimlerini, ihmal ve istismar olasılığı yüksek risk gruplarının tespit edilmesini ve yapılacak hizmetlerden yararlanmalarını sağlamayı, sağlık çalışanları ve okul işbirliği ile eğitim çalışmalarını sürdürmeyi ve ev ziyaretlerinin yapılması gibi çalışmalar içeriğini oluşturmaktadır (Türker, 2017: 45-46).

1.4.3. Üçüncül Önleme Çalışmaları

Üçüncül önleme hizmetleri ise ihmal ve istismara uğrayan çocukların yeniden ihmal ve istismara uğramalarını önlemeye dayalı çalışmaları içermektedir (Uysal, 1998: 33). Birçok ülkede, ihmal ve istismara yönelik çalışmalar üçüncül önleme odaklı olup ailelere ve çocuklara olayın yaşanması sonucu kaynakların büyük kısmı sunulmaktadır (Kocaer, 2006: 46).

Üçüncül önleme çalışmaları; olaydan sonra çocuğun rehabilite edilmesi ve korunmasını (Kamiloğlu, 2018: 15), çocuk ve aileye yönelik uzmanlarca yoğun ruh sağlığı çalışmaları (Uysal, 1998: 33-34) ve her tür tedavi hizmetlerini (Türker, 2017: 47) kapsamaktadır.

1.5. Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İhmal Ve İstismarının Yeri

Çocukların ihmal ve istismarı ile ortaya çıkan sorunlar pek çok ülke tarafından önemsenmeye başlanmış ve bu kapsamda sadece ulusal çapta değil uluslararası boyutta çalışmalar yapılmıştır. Çocuğun karşılaştığı olumsuzlukların önlenmesi ile ilgili yapılan uluslararası çalışmalara Türkiye’de katılmış ve alınan kararlar doğrultusunda yasal bazı düzenlemelere girişmişlerdir.

Çocuk istismarı açısından bakıldığında çocuğun hakları; yaşamsal, gelişimsel ve korunma haklarını kapsamaktadır (Doğanlı ve Karaörs, 2017: 86).

Türkiye’de çocuğun korunmasına yönelik en köklü çalışmaların ilk adımı 1949 tarihli 5387 nolu *Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun* ile çocuklara uygulanan ihmal ve istismarın önlenmesi doğrultusunda atılmış, fakat ömrü (8 yıl) çok uzun olmamıştır (Taş, 2017: 24).

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik yasal düzenlemeler Türk hukuk sisteminde *Türk Ceza Kanunu*, *Türk Medeni Kanunu*, *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu*, *Ceza Muhakemesi Kanunu*, *Umumi Hıfzıssıhha Kanunu* ve *Çocuk Koruma Kanunu*’nda ele alınmıştır (Kürklü, 2011: 38). Ayrıca çocukların karşılaştıkları olumsuzlukların önlenmesine yönelik *Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kanun* ve *İş Kanunu* gibi pek çok yasa ve yönetmeliklerde de yer verilmektedir (Kaytez, Yüceliği ve Kadan, 2018: 22).

Türkiye’nin çocuk iş gücü, çocuk hakları ve adalet sistemi, koruma altındaki çocuklar ve çocuk ihmal ve istismarı konusunda pek çok yasal düzenlemeleri olmasına rağmen yine de AB’ye göre geride olduğu söylenmektedir (Sağır, 2013: 45).

1.5.1. Çocuk İhmal Ve İstismarının Bildirim Yükümlülüğü

TCK ya göre çocukların dilendirilmesine izin verilmesi veya dilencilikte kullanılmaları, kötü muameleye maruz bırakılması, fuhşa teşvik edilmesi ve cinsel yönden istismarı gibi pek çok açıdan ihmal ve istismarına neden olacak davranış ve tutumlarda bulunulması suç teşkil etmektedir (Uysal, 1998: 22). Çoğu zaman çocuklar kendilerine yönelik işlenen bu suçlar karşısında bildirimde bulunamamakta veya haklarını tam olarak kullanamamaktadırlar (Taş, 2017: 26).

Çocuklara yönelik işlenen suçlarda çocukların korunması oldukça önemlidir. Bu noktada çalışanlar konuya yönelik duyum aldıklarında veya doğrudan olaya şahit olduklarında bunu ilgili birimlere bildirmek zorundadırlar (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018: 22).

2005 tarihli 5395 nolu ÇKK’ da “*Madde 6- (1) Adli ve idarî merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür*” şeklinde yer almaktadır.

Çocuğa yönelik işlenen suçların bildirimi konusunda TCK herkesi yükümlü kılmaktadır (Madde 278). Bu kapsamda TCK’da suçu bildirmeyen kişilere yönelik uygulanacak cezai yaptırımları 278, 279 ve 280. kanun maddeleri ile belirlenmiştir. Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olması durumunda verilecek ceza yarı oranında artırılmaktadır (TCK- 278. madde 3. fıkra). Kamu görevlileri 6 aydan 2 yıla kadar, adli kolluk kuvvetleri ek olarak alınacak bu cezanın yarı oranında arttırılmışını, sağlık personeli ise 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

CMK’da “*Madde 158 – (1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir*” şeklinde ihbar ve şikayetlerin nerelere yapılabileceği açıkça ifade edilmiştir. Bu yüzden bildirim yetkili makamlara yapılmalıdır (Koca, 2012: 124).

1.6. İlgili Araştırmalar

Çocuğa yönelik yapılan ihmal ve istismar konusunda pek çok ülkede birçok çalışma yapılmıştır. Özellikle son yıllarda ilgili araştırmalar da artış bir görölse de Türkiye bu konuya yeterli önemi göstermemiş ve ihmal ve istismar konusunda akademik ve bilimsel çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür (Beyazıt, 2015: 4-5). Bireylerin yaptığı çalışmaların yanında birçok kurum ve kuruluşunda bilimsel veriler ışığında yapmış olduğu çalışmalarda çocuk ihmal ve istismarının tanımlanması, belirlenmesi, risklerinin tespit edilmesi ve bu konuda alınacak önlemleri belirlemesi açısından oldukça önemli katkılar sağlamaktadır.

Beyazıt (2015), Türkiye’de yapılan çocuk istismarı konusundaki tezlerini incelediğinde 63 tez arasında ilk çalışmanın 1998 yılında yapıldığını tespit etmiştir. Yüksek lisans (44’ü) tezlerinin doktora (6’sı) ve tıpta uzmanlık (13’ü) tezlerinden sayıca daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Yaptığı çalışmada, istismar konusundaki tezlerin son yıllarda daha çok artmış olmasına rağmen yetersiz sayıda olduğu ve akademik düzeyde yapılacak çalışmaların daha da artması gerektiği üzerinde durmuştur.

Bakır ve Kapucu (2017)’da çocuk ihmal ve istismarına yönelik Türkiye’de yapılan 128 araştırma makalesini incelemiştir. Taranan çalışmaların en fazla son 10

yılda (2006-2016) yapıldığını, en çok çalışmanın %72.66 ile sağlık profesyonelleri tarafından gerçekleştirildiğini ve sağlık personelleri arasında da en çok araştırmanın %86.02 ile hekimler tarafından ortaya konulduğunu tespit etmiştir. Sağlık alanında yapılan araştırmalardan sonra ikinci sırada eğitim bilimleri (%15.62) alanında yapıldığı, multidisipliner (%6.25) ve sosyal bilimler (%5.47) alanlarındaki çalışmalarında son sıralarda yer aldığı görülmektedir.

1.6.1. Türkiye’de Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Öğretmenler Üzerine Yapılan Araştırmalar

Yurt içinde çocuk ihmal ve istismarı konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, sınıf ve okul öncesi öğretmenlerden, branş öğretmenleri ile öğretmen adayları ve yöneticilere kadar pek çok öğretmen üzerinde çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Okullarda çalışan rehber öğretmenlerin tek başına ele alındığı tez çalışmalarına rastlanmazken, okullarda çalışan öğretmenler ve öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmalar dahilinde ele alındığı görülmektedir.

Erginer (2007), ilköğretim okul yöneticilerinin öğrencilerin aileleri tarafından istismar ve ihmeline ilişkin görüşlerini tespit etmek için Ankara ili Etimesgut ilçesinde bulunan kamu okullarında görevli 21 yönetici ile araştırma gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışma ile okul yöneticilerinin çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi sahibi olduğu, katılımcıların fiziksel, duygusal ve cinsel çocuk istismarı ve ihmali olarak belirtilen anne baba davranışlarının literatürle benzerlik gösterdiği, fiziksel ve duygusal istismarla daha çok karşılaşıldığı, cinsel istismar ve ihmal vakaları ile karşılaşmadıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Kürklü (2011), Afyonkarahisar’daki öğretmenlere uyguladığı öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik farkındalık düzeylerini tespit etmek, farkındalıklarını ve eğitim açığını belirlemek amacı ile yaptığı çalışmada hiçbir öğretmenin tam puan alamadığını fakat mesleki deneyimi yüksek olanların belirti ve riskleri daha iyi tanımlayıp fark ettiğini ortaya koymuştur. 241 öğretmenin %84,2’si bu konuda bilgilendirilme ihtiyacı hissettiğini ortaya koyan Kürklü çocuk ihmal ve istismarı konusunda okul temelli müdahale ve önleme çalışmalarında öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları ile duyarlılıklarının artırılması sonucunu ortaya koymuştur.

Sağır (2013), Kayseri ilinde yaptığı çalışma ile okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşlerini ve farkındalık düzeylerini ortaya koymaya çalışmıştır. 474 okul öncesi öğretmeni ile 369 sınıf öğretmenin oluşturduğu çalışma grubunda öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda kendilerini orta düzey yeterli gördüklerini ortaya çıkarırken, farkındalık düzeylerinin de yüksek olduğu sonucunu bulmuştur.

D. Özgül (2015), ilk ve ortaokulda okuyan çocukların cinsel istismara uğraması durumunda öğretmen ve okul yöneticilerinin konu hakkındaki bilgi düzeylerini, karşılaşılabilecek böylesi bir durum karşısındaki tutum ve davranışlarını ortaya koymaya çalışmıştır. Yapılan çalışmada önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Buna göre eğitimcilerin neredeyse tamamının erken müdahale bilgisine sahip olmadığı, suçu bildirme zorunluluğundan habersiz oldukları, yardım alma konusunda kimden destek alacakları hakkında karmaşa yaşadıkları ve bu konuda eğitime ihtiyaç duyduklarını tespit etmiştir. Bundan dolayı hem Eğitim Fakültelerinde hem de Pedagojik Formasyonda konu hakkında derslerin konulması ve hizmet içi eğitimlerle eğitimcilere yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesinin önemini vurgulamıştır.

Akgül (2015), okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personele yönelik yaptığı çalışmada, çocuk cinsel istismarını bildirmeye yönelik tutumlarını, bildirimde bulunma bilgilerini, istismarı bildirmeme kararını etkileyen etkenlerini ve bu amaçla geliştirilen “Eğitim Kurumları Personeline Yönelik Cinsel İstismar Bildirim Ölçeği” ni ulusal alan yazına kazandırmayı amaç edinmiştir. Bu kapsam da Ankara, Bursa, İzmir, Antalya, Gaziantep, Samsun ve Van illerindeki MEB’e bağlı anaokullarındaki toplam 1250 gönüllü öğretmenle çalışmıştır. Araştırma sonuçları, personellerin çocuk cinsel istismarı bildirimine ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğunu, tamamına yakınının daha önce hiç çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunmadığını ortaya çıkarmıştır. Bir kısım personelin meslek yaşamlarında şüphe duydukları durumları bile bildirmediği bunun altında da şüpheyeye ilişkin yeterli delil bulamamaları ve resmi bildirimler yapmadan önce aile ile görüşme yapmayı uygun bulmalarının olduğu görülmektedir. Bildirim zorunluluğunda da çalışmaya katılan

personelin yarıya yakınının zorunlulukları olmadığını veya karasız olduklarını düşündükleri görülmektedir.

Kefeli (2016) yaptığı çalışmayı okul öncesinde görevli personelinin çocuk istismar ve ihmal ile ilgili görüşlerinin, sınıf içinde istismar ve ihmale maruz kalan çocukların davranışlarının belirlenmesi amacı ile yapmıştır. Tokat ilindeki bağımsız anaokullarında gerçekleştirilen çalışmada yöneticiden öğretmene, hizmetliden şoföre toplam 72 kişiden veriler elde edilmiştir. Hiç bir katılımcının çocuk istismar ve ihmaliye yönelik eğitim almadığı görüldüğü, bazı katılımcılarında bildirim yapabilecekleri kurumları bilmediği sonucu ortaya konulmuştur. Çalışma gerçekleştirilirken 2 öğretmenin duygusal istismar ve ihmal, 1 öğretmeninde fiziksel istismar davranışı sergilediği gözlemlenmiş, bu öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki görüşlerinin davranışları ile çeliştiği sonucuna varmıştır.

Bozgün (2017), öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada çocukluk çağı istismar yaşantılarını ve sosyal beceri düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Amasya Üniversitesinde okuyan 628 öğretmen adayı ile çalışmıştır. Ortaya konan bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının; çocukluk çağı istismar yaşantıları ile cinsiyet, sınıf, aile geliri, kardeş sayısı, doğum sırası ve anne-baba eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu, çocukluk çağı istismar yaşantısı ile sosyal becerileri arasında da negatif yönde anlamlı olmayan bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.

Tezdiğ (2017)'de çocuk istismarı ve ihmaliye yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek amacı ile öğretmen adayları üzerinde çalışmıştır. 1. 2. 3. ve 4. Sınıf, PDR, Zihin Engelliler ve Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adayları çalışmaya dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olduğu sonucu çıkarken, kendilerindeki bilgi düzeylerini yeterli görmedikleri sonucunu ortaya koymuştur. Öğretmen adaylarının çocukla çalışacakları düşünüldüğünde istismar ve ihmal konusunda sorumluluklarının bilincinde ve bilgi birikimlerinin yüksek olması gerektiğini ortaya koymuştur.

Çalışkan (2018), öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki farkındalıklarını ortaya koymak ve eğitim açıklarını tespit etmek amacı ile özel

eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler üzerinde çalışma yapmıştır. Bu çalışmaya göre hiçbir öğretmenin tam puan alamadığı sonucu çıkarken, mesleki tecrübe sahibi öğretmenlerin belirti ve riskleri tespit etme ve fark etmede iyi olduklarını sonucuna varmıştır.

1.7. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesinde Rehber Öğretmenlerin Rolü

Çocukların aileleri ile geçirdikleri zamanlarının yanında okullarda da oldukça aktif zaman geçirdikleri bilinen bir gerçektir. Çocukların okul ortamlarında davranışlarındaki ve öğrenme düzeylerindeki değişimlerin gözlenerek fark edilmesi yüksek olduğu için okullar oldukça önemlidir.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapıldığı yerler olarak görülen okullar aynı zamanda çocuk ve ailesi için oldukça önemli sorunlarında çözümünde oldukça etkin bir rol oynamaktadır (Özgül, D., 2015: 87). Bundan dolayı çocuklara yönelik uygulanan ihmal ve istismarın tespiti ve önlenmesinde okulların yeri göz ardı edilemez (Erginer, 2007: 39).

Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çocuk ihmal ve istismarını fark edip bunu ilgili birimlere iletmeleri oldukça önemlidir. Bazen okul personelleri özel hayata karışmak istememe, öğretmen, aile ve çocuk arasındaki ilişkinin bozulacağını düşünme, ihmal ve istismara yönelik yeterli kanıt elde edemem, ihbarda bulunduktan sonra çocuğa gerekli yardımın yapılmayacağı ve zarar görebileceği endişesi nedeniyle ihbarda bulunmaktan çekinilebilirler (Kürklü, 2011: 43). Buda yaşanan ihmal ve istismarın açığa çıkmasını, çocuğa sağlanacak koruyucu ve destekleyici tedbirlerden yararlanmasını engelleyici anlamına gelecektir.

UNICEF (2010: 36-37)'in Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırmaları raporunda istismara maruz kalan çocukların okuldan yardım isteme oranları incelendiğinde % 20'ye yakınının rehberlik servisi ya da başka bir öğretmeni ile bu konuyu paylaştığı ve bu paylaşımdan da % 85'inin kendisine faydalı olduğunu ifade ettiğini ortaya koymuştur. İşte bu nokta da çocuk ihmal ve istismarını önlemede öğretmenlerin çocukla kurduğu diyalog çok önemlidir. Bunun yanında okul çalışanlarının kendi arasında kurduğu ilişki, özellikle rehber öğretmenlerle kurduğu yakın ilişki ihmal ve istismarın önlenmesinde oldukça etkilidir. Çünkü cinsel istismar

gibi önemli bir konuda, rehber öğretmenler konuya müdahale edebilecek en önemli kişilerdir (Özgül, D., 2015: 88).

İhmal ve istismar olgularının tespitinde önemli bir yere sahip olan rehber öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olması oldukça önemlidir. Buda ihmal ve istismar konusunda eğitimleri gerektiği sonucunu doğurmaktadır (Kürkü, 2011: 39). Üniversite eğitimleri sırasında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili dersler almalı, çocuklarla çalışırken önleme ve müdahale programları kapsamında hizmet içi eğitimlere tabi tutulmalı ve bilgileri sürekli güncellenmelidir. Ayrıca çocuk ihmal ve istismarı ile çalışan dernek ve ağlarla çalışarak önleme programlarına dahil olmalıdır (Koçtürk, 2018: 45). Fakat okullardaki iş yüklerinin ağırlığı dikkate alındığında çocuk ihmal ve istismarı konusunda yapılacak çalışmalarda rehber öğretmenler tek başına düşünülmemeli tüm personel işbirliği içinde olmalıdır (Özgül, D., 2015: 93-94).

Çocukların temel haklarından olan bakım görme ve güvenli bir ortamda yaşama hakları konusunda çocuğa, aileye ve okul çalışanlarına yapılan bilgilendirici ve farkındalığı arttırıcı çalışmalar ihmal ve istismar vakalarının azalmasını sağlayacaktır (Yolcu, 2008-2009: 89). Son yıllarda MEB tarafında çocuk ihmal ve istismarı konusunda ciddi adımlar atıldığı görülmektedir. Rehberlik hizmetleri çerçevesinde ülke çapında genel hedefler kapsamında okullarda öğrenci, öğretmen ve veliye yönelik çalışmaların yapılması zorunlu hale getirilmiştir.

İstismara ve ihmal uğrayan çocuk bunu fiziksel, duygusal, davranışsal vb. pek çok açıdan gösterebildiği gibi yaşadığı durumu doğrudan veya dolaylı bir şekilde ifade de edebilir. Bu yüzden gösterilecek tutum ve davranışlar çocuğun ihmal ve istismarı açıklamasını önemli derecede etkilemektedir. Gösterilen olumsuz tepkiler çocuğun istismarı inkar etmesine neden olabilir (ÇHGM, 2018: 12).Çocuk istismar olayını anlattığında;

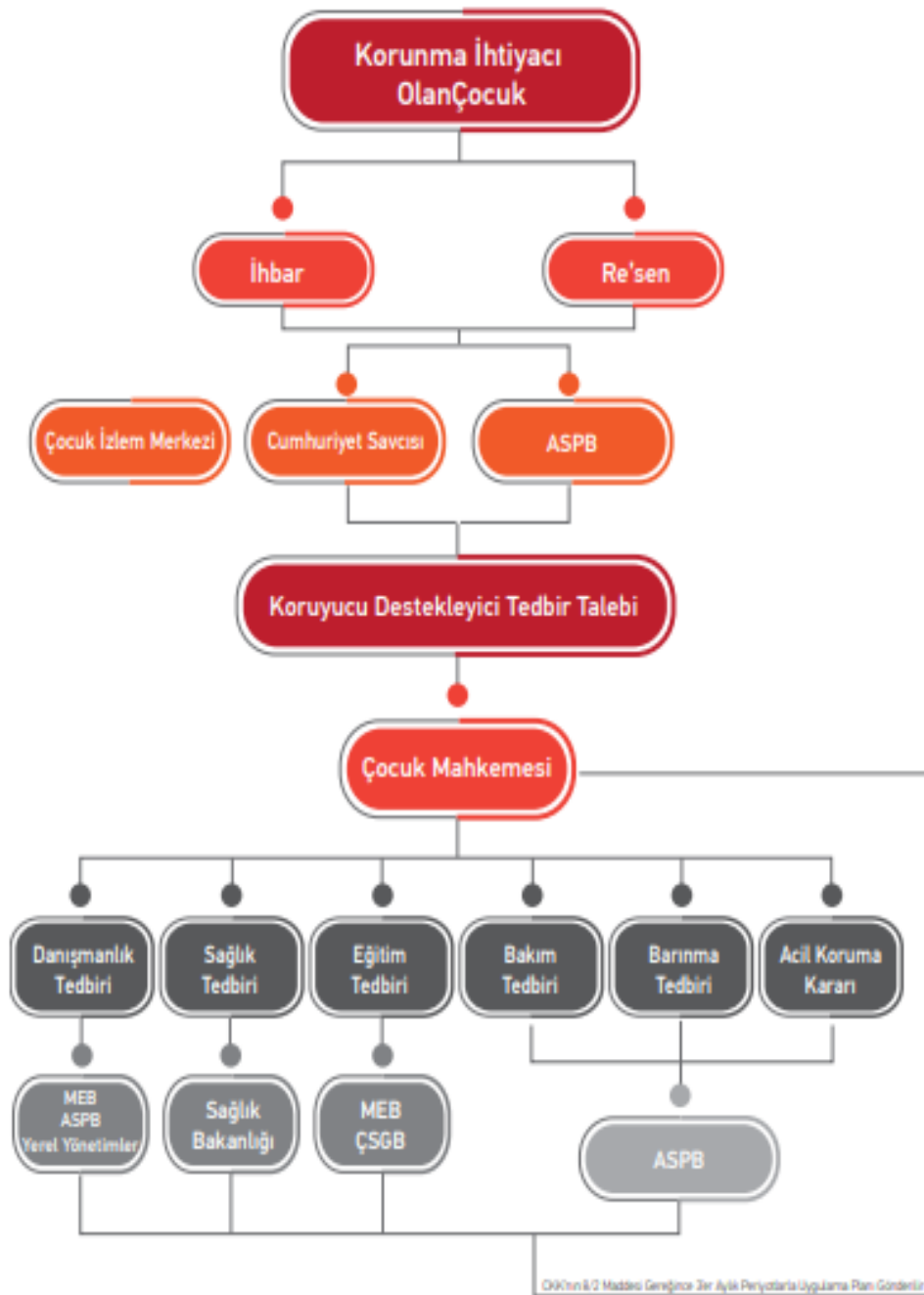
- Konuşmanın kesilmeyeceği uygun bir ortam seçilmeli,
- Çocuğun yanında ve izini olmadığı sürece ona dokunmadan oturulmalı,
- Anlattıklarını tüm bedeninizle ve sakince dinlemeli,
- Çocuğun anlayabileceği dil kullanılmalı,

- Baskı yapmadan konuşma cesaretlendirilmeli,
- Söylediklerine inanıldığı ve yanında olduğu ifade edilmeli,
- Söyledikleri ve anlattıkları not alınmalı,
- İstismarı bildirdiği için takdir edilmeli,
- “Neden” ifadesi içeren sorular sorulmamalıdır (İnsan Hakları Derneği, 2008:

31-34).

Çocuk istismarı ile ilgili duyum alındığında veya doğrudan şahit olduğunda idareye bilgi verilerek, Alo 183 ASPB Sosyal Destek hattı, 155 Polis İmdat, 156 Jandarma İmdat veya en yakın kolluk kuvvetlerine haber verilmelidir (ÇHGM, 2018: 18-22).

Şekil 1: Korunma İhtiyacı Olan Çocuk İçin Öngörülen Koruyucu - Destekleyici Tedbirler ve Bu Tedbirlerin Uygulanmasında Görev Alan Kurumlar



Kaynak: Meclis Araştırma Komisyonu Raporu

*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, ÇHGM

Şekil 2: Cinsel İstismar Vakalarında Adli Sürecin İşleyiş Şeması



Kaynak: Meclis Araştırma Komisyonu Raporu

*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, ÇHGM

Dünyadaki gelişmelerden esinlenen rehberlik hizmetleri ülkemize 1950’li yıllarda giriş yapmış, 8. Milli Eğitim Şurası’yla da (1970) okullarda rehberlik servisleri kurulmuştur (Poyraz, 2006: 196). Kasım 2017 yılı 30236 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği ile son halini almıştır.

Rehberlik hizmetleri yönetmeliği;5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı ÇKK, 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayandırılarak (RHY- Madde-2) oluşturulmuştur.

Yürütülen rehberlik hizmetleri bireyin, kendi potansiyelini fark edip açığa çıkarmasını ve toplum içinde sağlıklı birer birey olarak yaşamını sürdürmesini amaç edinmiş (RHY- Madde 4). Bundan dolayı bireye ve ailesine sadece eğitsel ve mesleki alanda değil kişisel/sosyal alanda da hizmet vermeyi kapsamaktadır (RHY- Madde 6).

Aile rehberliği hizmetleri, aile görüşmelerini, aile ziyaretlerini, aile eğitimi programı uygulamalarını ve çocuğun ihtiyaçlarına yönelik müdahale programlarını kapsarken ailelerin ihtiyaç duyduğu konularla ilgili bilgi vermeyi ve beceri kazandırmayı içerir (RHY- Madde 14).

Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri kapsamında (RHY- Madde 12);

“ 1. Doğal afetler ile kaza, ihmal, istismar, intihar, şiddet, savaş ve göç gibi zorlu yaşam olaylarında psikolojik ve sosyal destek sağlamak üzere psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri sunulur.

2. Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri kapsamında il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri ile eğitim kurumlarında psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekipleri kurulur. Bu ekipler:

a) İl milli eğitim müdürlüklerinde; özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında, en az bir ve en fazla üç rehberlik ve araştırma merkezi müdürü, en az bir ve en fazla üç rehberlik hizmetleri bölüm başkanı ile en az bir ve en fazla beş rehberlik öğretmeninden oluşur.

b) İlçe milli eğitim müdürlüklerinde; özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu şube müdürü başkanlığında varsa rehberlik ve araştırma merkezi müdürü ve rehberlik hizmetleri bölüm başkanı ile her eğitim kademesinden en az birer rehberlik öğretmeninden oluşur.

c) Eğitim kurumlarında; eğitim kurumu müdürü veya eğitim kurumu müdürü tarafından görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı başkanlığında, varsa rehberlik öğretmenleri ile rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden en az bir sınıf rehber öğretmeninden oluşur

3.Yürütülen faaliyetler Bakanlıkça düzenlenir.”

5395 sayılı ÇKK kapsamında hakkında koruyucu ve destekleyici danışmanlık tedbiri kararı verilen çocuklara yönelik gerçekleştirilecek olan uygulamalar şu şekilde yürütülür (RHY- Madde 13):

“1. Adli makamlarca danışmanlık tedbiri kararı verildiği durumlarda, danışmanlık tedbiri uygulamaları rehberlik servisi tarafından yerine getirilir. Eğitim kurumlarında rehberlik öğretmeni bulunmadığı veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumu ile ilişkisi bulunmadığı durumlarda ise danışmanlık tedbiri uygulamaları rehberlik ve araştırma merkezleri veya il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği çocuğun ikamet adresine en yakın okulun rehberlik öğretmeni tarafından yerine getirilir.

2. Hakkında danışmanlık tedbiri kararı verilmiş çocuğa ve bu çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere yönelik alınan kararın gerekçesinin içeriğine ve bireylerin ihtiyaçlarına göre müdahale programları uygulanır ve gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin uygulama raporu mahkemeye sunulur.

3. Danışmanlık tedbiri kararı uygulamalarında ilgili kolluk birimleri ve diğer kamu kurum kuruluşlarıyla iş birliği yapılır.”

Yapılacak rehberlik çalışmalarında rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için rehberlik servisinin; öğrenci, öğretmen, veli ve diğer personellerin kolayca ulaşabileceği bir konumda (Madde 28-2a), uygun fiziki koşullarda (Madde 28-2b) gerekli araç ve gereçle donatılmış olması gerekmektedir (Madde 28-2c).

Okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri çalışmaları sadece rehberlik öğretmenleri tarafından yürütülmez. Bu konuda okullarda komisyon oluşturularak okul müdürü veya müdür yardımcısı, sınıf öğretmenleri, disiplin ve onur kurulu temsilcileri, okul aile birliği üyeleri, öğrenci temsilcisi ve gerektiğinde rehberlik araştırma merkezi iş birliği içerisinde yürütülür (RHY- Madde 29).

Kasım 2017 tarihli 30236 sayılı MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre okullarda görevli rehberlik öğretmenin görevleri şöyledir (RHY- Madde 34):

1. *“Yıllık çerçeve planını, bağlı olduğu rehberlik ve araştırma merkezinin hazırladığı çerçeve planı temel alarak eğitim kurumunun türüne ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlar. Yıllık çerçeve planını ve yılsonu çalışma raporunu rehberlik ve araştırma merkezine iletmek üzere eğitim kurumu müdürüne sunar.*
2. *Sınıf rehberlik planlarının hazırlanmasında, uygulanmasında, sınıf içi rehberlik uygulamalarının geliştirilmesinde sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik eder.*
3. *Öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal gelişimlerini sağlamak amacıyla bireysel rehberlik ve grup rehberliği hizmetlerini yürütür.*
4. *Sınıf ve pansiyonlarda yürütülen eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal rehberlik etkinliklerinden, rehberlik alanında özel bilgi ve beceri gerektiren hizmetleri yürütür.*
5. *Gerektiğinde rehberlik hizmetlerinde kullanılacak ölçme araçları, doküman ve kaynakları hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katılır.*
6. *Rehberlik hizmetleri çerçevesinde yapılan çalışmaları raporlaştırır ve ilgililerle paylaşır.*
7. *Mesleklerin özelliklerini, ön koşullarını, eğitim, yetiştirilme ve staj olanaklarını, çalışma koşullarını; verilen bursları, eğitim ve iş gücü yetiştirme programlarını öğrenciler, öğretmenler ve velilerle paylaşır. g) Rehberlik*

hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan durumlarda bireysel veya grupta psikolojik danışma ve görüşme yapmak üzere öğrenciyi ders saati içerisinde rehberlik servisine davet eder. Görüşme içeriğinin gizliliğini koruyarak görüşülecek öğrencinin yalnızca adını ve görüşme saatini eğitim kurumu idaresine bildirir. ğ) Rehberlik servisinde gerçekleştirilen çalışmaların kaydını tutar, çalışmalara ait doküman arşivi oluşturur.

8. *Bireylere ilişkin hizmetin gerektirdiği özel ve gizlilik içeren bilgileri, mevzuat ile yetkili kılınan makamlar dışında öğrencinin ve velisinin izni olmadan kimseyle paylaşmaz. ı) Rehberlik hizmetlerinin tanıtılması ve yaygınlaştırılması amacı ile materyal hazırlar ve gerekli tanıtım çalışmalarını gerçekleştirir.*

9. *Merkezî sınavlara ait tercih döneminde görev alır.*

10. *Eğitsel değerlendirme ve tanılamada özel eğitim değerlendirme kuruluna üye olarak katılır.*

11. *Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme ekibinde rehberlik hizmetlerini yürütmek üzere görev alır.*

12. *Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ve ailelerine yönelik eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapar.*

13. *Destek eğitim odasında eğitim alan kaynaştırma öğrencilerinin gelişimini takip eder. Öğretmenlere bu konuda rehberlik eder.*

14. *Evde ve hastanede eğitime karar verilmiş öğrencilere rehberlik hizmeti sunmak amacıyla öğrenciyi evde ve hastanede ziyaret eder. o) Rehberlik ve araştırma merkezlerinin yürüttüğü proje ve ekip çalışmalarına ihtiyaç duyulması hâlinde katılır.*

15. *Öğrencinin ilgi, yetenek, değer, çevre koşulları ve kişilik özelliklerini de dikkate alarak alan, dal ve ders seçimi yapmasına, sosyal kulüplere yönelmesine destek olur. Üst eğitim kurumlarına ve programlarına ilişkin gerekli bilgileri verir.*

16. *Görevlendirildiği takdirde komisyonla öğrenci alan eğitim kurumlarının kayıt döneminde görev alır.*

17. *Eğitim kurumuna ve pansiyona yeni kayıt olan ya da nakil yoluyla gelen öğrencilere yapılacak uyum çalışmasını planlar.*
18. *Aile rehberliği hizmetlerini yürütür.*
19. *Veli toplantılarına katılır.*
20. *Öğrencilerin stresle, kişisel sorunlarla ve travmatik yaşantılarla baş etme becerileri geliştirmelerine destek olur.*
21. *Öğrencinin kişisel özelliklerini, eğitsel ve mesleki ihtiyaçlarını değerlendirmek amacıyla ihtiyaç duyulan ölçme aracını uygular; değerlendirmelerini raporlaştırarak ilgililerle paylaşır.*
22. *Mesleki yönelim faaliyetlerinde güncel veri ve gelişmelerden faydalanmak için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapar.*
23. *Psikolojik ölçme araçlarını uygularken, ölçme aracının uygulama yönergesinde belirtilen kurallara, bilimsel ve etik ilkelere uygun davranır.*
24. *Öğrencinin ya da grubun ihtiyaçlarına göre psikolojik danışma sürecini belirler, uygular ve danışma sürecinde danışan dosyası aracılığı ile gerekli kayıtları tutar.*
25. *Öğrencilerle yürütülen rehberlik çalışmalarının kayıtlarını tutar ve sonrasında öğrenciyi izler.*
26. *Hakkında danışmanlık tedbir kararı alınan çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar.*
27. *Pansiyonlu eğitim kurumlarında, pansiyonda barınan öğrencilere verilecek rehberlik hizmetleri ile ilgili iş ve işlemleri eğitim kurumunda veya pansiyonda yürütür.*
28. *İhtiyaçlar doğrultusunda, ailelere, öğrencilere, öğretmenlere ve idarecilere yönelik ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak eğitim etkinlikleri gerçekleştirir.*
29. *Çalışmalarını rehberlik ve araştırma merkezi ile işbirliği içerisinde yürütür.*
30. *Ortaokullarda öğrenci davranışları değerlendirme kurulunun ve ortaöğretim kurumlarında okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun önerisi ile rehberlik servisine*

yönlendirilen öğrenciyle görüşme yapar ve öğrencinin durumuna ilişkin raporu ilgili kurula sunar.

31. Eğitim kurumu idarecileri, öğretmenler, eğitim kurumu personeli ve ailelere yönelik rehberlik hizmetleri hakkında işbirliği sağlanması için müşavirlik yapar.

32. Sınavlarda görev alabilir; belleticilik ve nöbet görevi yapar.

33. Sunduğu hizmetlerin etkililiğini ve verimliliğini artırmak amacıyla araştırma, izleme ve değerlendirme çalışmaları yapar.

34. Eğitim kurumu müdürünün vereceği rehberlik hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar.”

2014 tarihli 29034 sayılı “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik”in 21. maddesi “Rehberlik Alan Öğretmeni Norm Kadrosu” adı altında şu şekilde belirlenmiştir.

1. “Rehberlik ve araştırma merkezlerinde, görev alanlarına giren il veya ilçenin nüfusu 100.000’e kadar olan yerlerde 4, sonra gelen her 50.000 nüfus için 1 rehberlik alan öğretmeni norm kadrosu verilir. Bu şekilde yapılacak hesaplama sonunda artan nüfusun en az 25.000 olması hâlinde ilave olarak bir rehberlik alan öğretmeni norm kadrosu daha verilir.

2. Okul rehberlik servislerine;

a) Özel eğitim kurumlarına (aynı bina veya bahçede farklı kademelerde eğitim veren özel eğitim kurumlarından öğrenci sayısı fazla olana verilmek üzere), toplam öğrenci sayısı 25 ve daha fazlası için 1,

b) İlkokullarda öğrenci sayısı 300, ortaokul, imam hatip ortaokulları ve anaokullarında öğrenci sayısı 150 ve daha fazla olanların her birine 1,

c) Ortaöğretim kurumlarından öğrenci sayısı 150 ve daha fazla olanların her birine 1,

d) Yatılı veya pansiyonlu eğitim kurumlarının öğrenci sayılarına bakılmaksızın her birine 1,

e) İlçe merkezindeki ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenci sayısının yetersiz olması nedeniyle norm kadro verilememesi hâlinde öğrenci sayısı en fazla olan eğitim kurumuna 1,

f) Meslekî eğitim merkezlerinden çırak ve kursiyer sayısı 200 ve daha fazla olanların her birine 1,

rehberlik alan öğretmeni norm kadrosu verilir.

3. Özel eğitim kurumlarında öğrenci sayısının 100 ve 100'ün katlarına, diğer eğitim kurumlarında ise öğrenci sayısının 500 ve 500'ün katlarına ulaşması hâlinde her defasında ilave olarak 1 rehberlik alan öğretmeni norm kadrosu daha verilir.

4. Özel eğitim kurumları hariç olmak üzere, bir yerleşim merkezindeki her eğitim kurumunda en az 1 rehberlik alan öğretmeni norm kadrosu doldurulmadan ikinci ve müteakip norm kadrolara öğretmen atanamaz.”

Değişen koşullar ve ihtiyaçlar rehberlik hizmetlerinde de bazı değişimlere uğramasına neden olmuştur. Özellikle son dönemde çocuk ihmal ve istismarının artması rehberlik hizmetlerinin daha da önemsenmesinin gerektiğini göstermektedir.

Rehberlik uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçası olmakla birlikte eğitim kurumlarında oldukça önemli bir yere de sahiptir. Ancak rehberliğin uygulamada; öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin, yöneticilerin, toplumun diğer kurum ve kuruluşlarının ve eğitim sistemi içindeki diğer unsurların etkisinden dolayı hak ettiği yeri yeterince alamadığı görülmektedir (Poyraz, 2006: 202).

Ayrıca rehberlik hizmetlerinin uygulanmasında bazı sorunlar yaşanmaktadır. Anaokullarında yaşanan norm kadro sorunu bir türlü çözüme ulaşamamış açılan kadrolar bir süre sonra tekrar geri çekilmiştir, sonra tekrar geri getirilmiştir. Nöbet görevlerinin zorunlu olması öğrencilerin ulaşabilecekleri en önemli zaman dilimlerinde ulaşamaması ve belki de görüşme isteğinden vaz geçmesi ihmal ve istismar olayının açığa çıkmasına engel teşkil etmektedir. Psikolojik danışma becerilerinin 4 yılda kazandırıldığı düşünülürse kısa süreli kurslarla bu becerinin kazandırılabilmesi çokta mümkün görülmemektedir. Okullardaki öğrenci sayıların fazla olmasına rağmen rehberlik öğretmenlerinin yetersiz olması ve unvan konusunda tam netliğin olmaması da yaşanan sorunlar arasındadır (Poyraz, 2006: 187).

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkan çocukluk çağında yaşanan ihmal ve istismar olayı ile ilgili okullarda görevli rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik görüşlerini, bilgi ve farkındalık düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemek amacıyla yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Çocukların 36 aylıktan itibaren anaokuluna başlayabildiği ve zorunlu eğitimin 12 yıl olduğu düşünülünce eğitim kurumların yaptığı çalışmalar çocuk ve aileler üzerinde oldukça etkili olabilmektedir. Özellikle öğretmenlerin konu ile ilgili bilgi sahibi olması çocuk ihmal ve istismarının tespit edilip tanınmasında oldukça önemlidir.

Rehber öğretmenlerin okulda daha objektif ve tarafsız bir konumda olması, mesleki etik ve ilkeler doğrultusunda hareket etmesi, öğrencilerin kendini rahat ifade edebileceği bir ortam sağaltıcı-iyileştirici çalışmalara katkı sağlayacak önemli bir görevi olduğunu göstermektedir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri incelendiğinde duygusal-sosyal sorunları olan kişilere yönelik yalnızca sağaltıcı-iyileştirici hizmetlerde bulunmadığı aynı zamanda bunları önleyici bir işlevi de üstlendiği görülmektedir (Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, 2011: 2). Bu nedenle çocuk ihmal ve istismarını tanılama, aileye ve çocuğa gereken müdahaleyi yapma ve daha sağlıklı bir sürecin devam etmesi adına rehber öğretmenler büyük önem bir önem arz etmektedir.

Yapılan literatür taramasında hemşire, ebe, hekim ve bir çok öğretmen ve öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalığı üzerine araştırma yapıldığı fakat rehber öğretmenlere yönelik bir tez çalışmasının yapılmadığı görülmüştür. Bu da rehber öğretmenlerin farkındalığının incelenmesinde alanda bir açık olduğunu göstermektedir. Bu çalışma alandaki bu açığın

doldurulmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili rehber öğretmenlerin bilgi ve farkındalık düzeylerini ve rehber öğretmenlere yönelik yapılabilecek çalışmaları ve eğitimlerin içeriğini tespit edip görebilmemiz açısından önemlidir.

2.3. Araştırmanın Problemi

Cinsiyet, yaş, mezun olunan alan, mesleki deneyim, mezuniyet tarihi, çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma ve çocuk sahibi olma durumları açısından rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2.3.1. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri bu konuda daha önce üniversitede herhangi bir eğitim alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri mezuniyet yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri meslekte çalışma sürelerine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi sahip olduğu çocuğun bakımını üstlenen kişilere göre farklılaşmakta mıdır?
8. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri mezun oldukları alana göre farklılaşmakta mıdır?

2.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma, 2018 yılında Mersin ilinin Tarsus ilçesinde, MEB bağlı eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerle sınırlı olacaktır.

Araştırmaya katılan öğretmenlere araştırmacı tarafından hazırlanıp geliştirilen kişisel bilgi formu ve Uysal (1998)'ın “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanımlanmasına Yönelik Ölçek Formu” ile sınırlı olacaktır.

2.5. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgi formu ve ölçek sorularına içtenlikle yanıt verdiği varsayılmaktadır.

Kullanılan ölçme aracının farkındalık düzeyini ölçmede yeterli olduğu varsayılmaktadır.

2.6. Tanımlar

Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir⁶.

Rehber Öğretmen: Eğitim kurumlarındaki rehberlik servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik hizmetlerini yürüten personel⁷.

İhmal: Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savsama, önem vermeme⁸.

İstismar: Birinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürme⁹.

Çocuk İhmali: Çocuğun beslenme, giyinme, temizlenme ve korunma gibi bedensel ihtiyaçlarının yanı sıra sevilme, şefkat ve ilgi görme gibi duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığı durumlarda ortaya çıkan bir durum (Öztürk, 2011: 15).

Çocuğun bakımını üstlenen kişiler tarafından öz bakım ve koruma gibi denetimleri kapsayan sorumlulukları yerine getirememeleridir (İrevül, 2016: 6).

⁶ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>

⁷ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/11/20171110-2.html>

⁸ www.tdk.gov.tr

⁹ www.tdk.gov.tr

Çocuk İstismarı: Ana baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesidir (Taner ve Gökler, 2004: 82).

2.7. Araştırmanın Modeli

Rehber öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda farkındalık düzeyinin incelenmesi amacıyla genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2008: 79). Araştırmada bilgiler anket yoluyla toplanmış, tanımlayıcı ve karşılaştırmalı olarak yapılmıştır.

2.8. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Mersin ilinin Tarsus ilçesindeki MEB bağlı okullarda görev yapan rehber öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma hakkında katılımcılara bilgi verilmiş gönüllü olan rehber öğretmenlerin katılımı ile veriler elde edilmiştir. Araştırma kapsamında Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak anket (EK-4) uygulanmıştır.

Tarsus Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nden alınan bilgi ile Tarsus'ta 136 rehber öğretmen olduğu öğrenilmiş, tümü ile görüşülmeye çalışılmıştır. Ankete katılmak istemeyen, izinli olan, iletişimle ilgili yaşanan aksaklıktan dolayı ulaşılamayan 16 öğretmen haricinde, 120 rehber öğretmene ulaşılmış, bunlardan 10 tanesinin anketi cevaplarken bazı bölümleri atlayıp cevaplamaması gibi ankete verdikleri yanıtsız veya çoklu cevaplardan dolayı değerlendirmeye alınmayarak 110 rehber öğretmenin anket cevapları değerlendirmeye alınmıştır.

2.9. Kullanılan Anket Formunun Özellikleri ve Güvenirlilik Analizi

Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgi formundan ikinci bölüm ise Aynur Uysal (1998) tarafından geliştirilen “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanması Ölçeği” nden oluşmaktadır.

2.9.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafında rehber öğretmenlere yönelik kişisel bilgi formu oluşturulmuştur (EK-1). Kişisel Bilgi Formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik özelliklere yönelik sorular içerirken, ikinci bölüm çocuk ihmal ve istismarına yönelik düşüncelerini ortaya koymaya yönelik soruları içermektedir.

Birinci bölüm; yaş, medeni durum, çocuk sahibi olup olmadığı, çocuk sayısı, çocuğuna bakım veren kişi/kişiler, mezuniyet yılı, çalışma süresi, mezun olduğu lisans alanı gibi soruları içermektedir.

İkinci Bölüm; çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bilgi/egitim alıp almadığı, çocuk ihmal ve istismarı vakasıyla karşılaşma durumu, bildirim sonrası çevre, aile ve diğer kişilere yönelik korunamayacağı yönündeki kaygı durumu, gizliliği yönünde diğer birimlerin gösterdiği çabaya yönelik düşünceleri, kendini çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli hissetme durumu ve ihmal istismarla karşılaşma durumunda başvuracağı birimlerle ilgili soruları içermektedir.

2.9.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanması Ölçeği

Uysal (1998) tarafından „Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanması Ölçeği” (EK-2) kullanılmıştır. Ölçekte;

- 19 madde istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri,
- 15 madde çocuk istismarına ilişkin çocuktaki davranışsal belirtiler,
- 7 madde ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri,
- 12 madde istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri,
- 6 madde istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri,
- 8 madde çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler,

olmak üzere 6 alt gruptan oluşan hemşire ve ebelerin bilgilerini ölçmeye yönelik 5’li Likert tipi bir ölçektir.

Ölçekte oluşan her madde 5 dereceli “Hiç Doğru Değil”, “Pek Doğru Değil”, “Kararsızım”, “Oldukça Doğru” ve “Çok Doğru” sözcüklerinden oluşan seçeneklerden oluşur. Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanımlanmasında kullanılan bu ölçek, 1, 2, 4, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 57, 58, 60, 62, 64, 65, 66, 67 numaralı maddelerinden “Çok Doğru” yanıtına 5 puan, “Oldukça Doğru” yanıtına 4 puan, “Kararsızım” yanıtına 3 puan, “Pek Doğru Değil” yanıtına 2 puan, “Hiç Doğru Değil” yanıtına 1 puan verilmiştir. Diğer sorulara tam tersi puanlama yapılmıştır. Ölçekteki maddelerini tümünü doğru yanıtlayan deneklerin 335 tam puan alması gerekmektedir.

Ölçekte yer alan Latince terimler iki hemşire, bir psikolojik danışman ve bir sosyal hizmet uzmanı ile görüşülerek Türkçeye çevrilmiş ve ölçekte parantez içine anlaşılabilir şekilde yazılmıştır.

Ölçeği hazırlayıp ilk uygulayan Prof. Dr. Aynur UYSAL TORAMAN(1998) ile görüşülmüş, ölçeğin kullanım izni alındıktan sonra ölçek araştırmada kullanılmıştır (EK-3).

2.9.3. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanımlanması Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi

Bu ölçek Aynur UYSAL TORAMAN tarafından hazırlanırken 62 madde ile oluşturulmuş, çocuk ihmal ve istismarı konusunda çalışan 14 uzman öğretim üyesinin görüşü alınarak bazı maddelerde düzeltme yapılmış ve madde sayısı 67’ye çıkartılmıştır (Uysal, 1998: 46). Uysal yaptığı araştırmada iç tutarlılık kapsamında Alpha değerini 0,924, alt ölçek grubunda ise Alpha değerleri ise 0,596-0,892 aralığında bulmuştur.

Bizim yaptığımız araştırmada Cronbach’ Alpha 0,907 olarak bulunmuştur. Bu doğrultuda Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Riskleri Ölçeği’nin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir. 6 alt boyutta Alpha değerleri ise 0,412-0,769 aralığında bulmuştur (Tablo 5).

Tablo 5: Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanımlanması Ölçeği' nin Alt Boyutlarının Cronbach' Alpha Güvenirlik Analizi

Genel Ölçek	0,907
İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri	0,769
İhmalin çocuk üzerindeki belirtileri	0,683
İstismarın çocuk üzerindeki davranışsal belirtileri	0,703
İstismar ve ihmale yatkın ebeveynlerin özellikleri	0,686
İstismara ve ihmale yatkın çocukların özellikleri	0,412
Çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler	0,757

2.10. Kullanılan İstatistikî Teknikler

Verilerin analizi SPSS 25 paket programında yapılmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodlar olan Ortalama (Ort.) ve Standart Sapma (ss), Sayı (n) ve Yüzde (%) olarak gösterilmiş, niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup karşılaştırılmasında T testi, ikiden fazla grup değerlendirmelerinde Anova Testi kullanılmıştır. ANOVA sonucunda kategorileri arasında anlamlı bir fark çıkması halinde farkın hangi kategoriden kaynaklandığı Post-Hoc testlerden Tukey testi kullanılarak belirlenmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Gruplar arasındaki karşılaştırmalar %95 güven aralığında yapılmıştır. Ölçek üzerinde tekrar bir faktör analizi yapılmamış olup var olan faktörler üzerinden çalışılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde okullarda çalışan rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili farkındalık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre analizlerine yer verilmiştir.

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerini incelemek üzere 2018 yılı içerisinde Mersin'in Tarsus ilçesinde MEB bağlı okullarda görev yapmakta olan 110 rehber öğretmenden veriler elde edilmiştir. Rehber öğretmenlerin demografik özellikleri, çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili düşünce ve görüşleri incelenmiştir. Çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyleri genel ve alt boyutlarda incelendiği gibi maddelere verdikleri yanıtların yanında rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerini etkileyen değişkenlerde incelenmiştir. Elde edilen bulgular dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar;

1. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin demografik özellikleri,
2. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki görüşleri,
3. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda belirti ve risklerini tanılamaya yönelik farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi,
4. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin farkındalık düzeyi ile ilişkili etmenlerin değerlendirilmesi,

başlıkları altında incelenmiştir.

3.1. Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerini incelemek üzere rehber öğretmenlerin demografik özellikleri tanımlayıcı istatistiksel metodlar (n, %) kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 6: Rehber Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilgileri

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	69	62,73
	Erkek	41	37,27
Yaş	24 - 30 yaş	37	33,64
	31 - 37 yaş	36	32,74
	38 – 44 yaş	32	29,09
	45 – 54 yaş	5	4,55
Medeni Hal	Evli	84	76,36
	Bekar	26	23,64
Çocuk Varlığı	Hayır	40	36,36
	Evet	70	63,64
Çocuk Sayısı	1	30	42,86
	2	40	57,14
Çocukların Bakımı	Eş/Kendi	12	17,14
	Anneanne/Babanne/ Yakın Akraba	24	34,29
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	48,57

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden (n=110) , %62,73'ü (n=69) kadın, %37,27' si (n=41) erkektir.

Rehber öğretmenlerin %33,64'ü (n=37) 24-30 yaş grubundayken, %32,74'ü (n=36) 31 - 37 yaş grubu, % 29,09'u (n=3) 38- 44 yaş gurubu, %4,55'i (n=5) 45-54 yaş grubunu oluşturmaktadır.

Katılımcıların %76,36'sı (n=84) evli, %23,64'ü (n=26) bekaardır.

Rehber öğretmenlerin %63,64'ünün (n=70) çocuğu olduğu, %36,36'sının (n=40) çocuksuz olduğu görülmüştür.

Çocuğu olanların %42,86'sının (n=30) tek çocuk sahibi, %57,14'ünün (n=40) iki çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir. Çocuğa %17,14'ünün (n=12) eşi ve kendisinin baktığını, %34,29'unun (n=24) anneanne, babaanne ve yakın akrabalarının baktığını, %48,57'sinin de (n=34) bakıcı yanında, okul ve kreşte olduğunu ve yaşları büyük olanların ise kendilerini idare edebildiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 6).

Tablo 7: Rehber Öğretmenlerin Eğitim Bilgilerine Göre Bilgileri

Özellikler		n	%
En Son Mezun Olunan Okul	Lisans	95	86,36
	Lisansüstü	15	13,64
Mezun Olunan Lisans Alanı	PDR	75	68,18
	Psikoloji	6	5,45
	Eğitimde Psikolojik Hizmetler	4	3,64
	Sosyoloji	11	10,00
	Eğitim Programları ve Öğretim	6	5,45
	Felsefe	8	7,27
Mezuniyet Yılı	1986-2000 yıl	23	20,91
	2001-2009 yıl	47	42,73
	2010 ve sonrası	40	36,36

Rehber öğretmenlerin %86,36'sı (n=95) lisans, %13,64'ü (n=15) lisansüstü mezunudur.

Mezun olunan lisans alanları incelendiğinde rehber öğretmenlerin farklı lisans alanlarından mezun olduğu görülmektedir. %68,18'inin (n=75) Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, %5,45'inin (n=6) Psikoloji, %3,64'ünün (n=4) Eğitimde Psikolojik Hizmetler, %10,00'unun (n=11) Sosyoloji, %5,45'inin (n=6) Eğitim Programları ve Öğretim, %7,27'sinin (n=8) Felsefe mezunu olduğu görülmektedir.

Mezuniyet yılları açısından bakıldığında da %20,91'inin (n=23) 1986-2000 yılları, %42,73'ünün (n=47) 2001-2009 yılları ve %36,36'sının da (n=40) 2010 ve sonrasında mezun olduğu belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 8: Rehber Öğretmenlerin Çalışma Süreleri ve Çalıştıkları Okulla İlgili Bilgileri

Özellikler		n	%
Çalışılan Kademe	İlkokul	32	29,09
	Ortaokul	37	33,64
	Lise	30	27,27
	Ram	7	6,36
	Özel Eğitim Okulu	4	3,64
Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Durumu	Düşük	38	34,55
	Orta	57	51,82
	İyi	15	13,64
Meslekte Çalışma Yılı	1 - 5 yıl	23	20,91
	6 - 10 yıl	36	32,73
	11 - 15 yıl	25	22,73
	16 yıl üzeri	26	23,64

Katılımcıların %29,09'unun (n=32) İlkokul, %33,64'ünün (n=37) Ortaokul, %27,27'sinin (n=30) Lise, %6,36'sının (n=7) Ram, %3,64'ünün (n=4) Özel Eğitim Okulu'nda çalıştıkları görülmüştür.

Rehber öğretmenlerin çalıştıkları kademelerdeki öğrencilerinin %34,55'ini (n=38) düşük, %51,82'sinin (n=57) orta, %13,64'ünün (n=15) ise iyi sosyo-ekonomik durumu olduklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Mesleki tecrübelerine baktığımızda %20,91'inin (n=23) 1 - 5 yıl, %32,73'ünün (n=36) 6-10 yıl, %22,73'ünün (n=25) 11-15 yıl ve %23,64'ünün (n=26) 16 yılın üzerinde çalıştıkları görülmektedir (Tablo 8).

3.2. Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Görüşleri

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerini incelemek üzere rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik görüşleri tanımlayıcı istatistiksel metodlar (n, %) kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 9: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı ve Çocuk Koruma Kanunu İle İlgili Ders/Eğitim Alma Durumları

Özellikler		n	%
Üniversitede Eğitim Alma Durumu	Hayır	71	64,55
	Evet	39	35,45
Üniversitede Eğitim Alma Zamanı	Lisans	33	84,62
	Lisansüstü	6	15,38
Milli Eğitim Haricinde Çocuk İstismarı ve İhmal ve Çocuk Korumaya Yönelik Eğitim Alma Durumu	Hayır	91	82,73
	Evet	19	17,27
Milli Eğitimin Düzenlediği Çocuk İstismarı ve İhmal ve Çocuk Korumaya Yönelik Eğitim Alma Durumu	Hayır	68	61,82
	Evet	42	38,18

Rehber öğretmenlerin üniversite yıllarında çocuk ihmal ve istismarı ve çocuk korumaya yönelik %64,55'inin (n=71) eğitim/ders almadığı, %35,45'inin (n=39) ise eğitim/ders aldığı belirlenmiştir. Eğitim alanların ise %84,62'sinin (n=33) lisans, %15,38'inin (n=6) lisansüstü eğitimleri sırasında ders/eğitim aldığı görülmektedir.

Rehber öğretmenlerden %82,73'ünün (n=91) çocuk koruma ve çocuk ihmal ve istismarına yönelik çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlardan (milli eğitim dışındaki) eğitim almadığını, % 17,27'sinin (n=19) ise eğitim aldığını belirtmiştir. Milli eğitim tarafından çocuk koruma ve çocuk ihmal ve istismarına yönelik %61,82'si (n=68) eğitim almadığı, %38,18'inin de (n=42) eğitim aldığı görülmüştür (Tablo 9).

Tablo 10: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Vakasıyla Karşılaşma İlgili Durumları

Özellikler		n	%
Vakayla Karşılaşma Durumu	Hayır	44	40,00
	Evet	66	60,00

Rehber öğretmenler çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bir olayla %40,00'ı (n=44) karşılaşmadığını, %60,00'ı (n=66) da karşılaştığını belirtmiştir (Tablo 10).

Tablo 11: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Okulda Yaptıkları Çalışmalarla İlgili Durumları

Özellikler		n	%
2018 Yılı İçinde Okulda Eğitim veya Seminer Çalışması Düzenleme Durumu	Hayır	18	16,36
	Evet	92	83,64
2018 Yılı İçinde Okulda Eğitim Düzenleyenlerin Eğitim veya Seminer Çalışması Düzenlediği Grup İle İlgili Durum*	Öğrenci	83	90,22
	Veli	52	56,52
	Öğretmen	63	68,48
	İdare	17	18,48
	Hizmetli	3	3,26
Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Çocuklara Yönelik Yapılacak Çalışmaların Başlanması Gereken Yaş Grubu/Kademe İle İlgili Düşüncelerine Yönelik Durumu	Okul Öncesi	92	83,64
	İlkokul	18	16,36
	Ortaokul	0	0,00
	Lise	0	0,00

*Eğitim düzenleyenlere göre % hesaplanmıştır. Çoklu işaretleme yapılmıştır.

2018 yılı içinde rehber öğretmenlerin %83,64'inin (n=92) okulda çocuk ihmal ve istismara yönelik eğitim veya seminer düzenlediği, %16,36'sının ise (n=18) okulda böyle bir çalışma yapmadığı görülmüştür. Seminer ve eğitim çalışması düzenleyenlerin %90,22'si (n=83) öğrencilere yönelik, %56,52'si (n=52) velilere yönelik, %68,48'i (n=63) öğretmenlere yönelik, %18,48'i (n=17) idareye yönelik, %3,26'sı da (n=3) hizmetlilere yönelik çalışmalar yaptıkları belirlenmiştir.

Rehber öğretmenler çocuk ihmal ve istismarı konusunda çocuklara yönelik yapılacak çalışmaların başlaması gereken yaş grubu/kademesi hakkında %83,64'ü (n=92), okulöncesinde başlaması gerektiğini, %16,36'sı (n=18) ise ilkokuldan itibaren başlaması gerektiğini belirtmiştir (Tablo 11).

Tablo 12: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Bilgi ve Eğitim İhtiyacı Hissetme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Özellikler		n	%
Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Daha Fazla Bilgilenme İhtiyacı Hissetme Durumu	Hayır	23	20,91
	Kararsızım	16	14,55
	Evet	71	64,55
Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Eğitim Alma İhtiyacı Hissetme Durumu	Hayır	26	23,64
	Kararsızım	15	13,64
	Evet	69	62,73

Çocuk ihmal ve istismarı konusunda %64,55'i (n=71) daha fazla bilgilenme ihtiyacı hissetmekte, % 20,91'i(n=25) böyle bir bilgilenmeye ihtiyaç hissetmemekte, %14,55'i (n=16) de bu konuda kararsız olduğunu belirtmektedir. % 62,73'ü (n=69) çocuk ihmal ve istismarı konusunda bir eğitime ihtiyaç duymakta olduğunu %23,64'ü (n=26) ihtiyaç hissetmediğini, %13,64'ü (n=15) kararsız olduğunu belirtmektedir (Tablo 12).

Tablo 13: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Görüşleri

Özellikler		n	%
Çocuk İhmal ve İstismarı Alanında Kendini Yeterli Hissetme Durumu	Hiç Yeterli Hissetmiyorum	2	1,82
	Yeterli Hissetmiyorum	7	6,36
	Kısmen Yeterli Hissediyorum	52	47,27
	Yeterli Hissediyorum	42	38,18
	Çok Yeterli hissediyorum	7	6,36
Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlk Karşılaşmada Ne yapması Gerektiği İle İlgili Kendini Yeterli Bulma Durumu	Hiç Yeterli Hissetmiyorum	1	0,91
	Yeterli Hissetmiyorum	10	9,09
	Kısmen Yeterli Hissediyorum	31	28,18
	Yeterli Hissediyorum	60	54,55
	Çok Yeterli hissediyorum	8	7,27
Çocuk İhmal ve İstismarına Maruz Kalmış Çocukla Okulda Yapılacak Çalışmalarda Kendini Yeterli Hissetme Durumu	Hiç Yeterli Hissetmiyorum	1	0,91
	Yeterli Hissetmiyorum	15	13,64
	Kısmen Yeterli Hissediyorum	56	50,91
	Yeterli Hissediyorum	31	28,18
	Çok Yeterli hissediyorum	7	6,36

Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda %8,18'i (n=9) kendini yeterli hissetmezken, 47,27'si (n=52) kısmen kendini yeterli hissetmektedir. %44,54'ü ise (n=49) kendini yeterli hissetmektedir.

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili ilk karşılaşmada ne yapması gerektiği konusunda %10,00 'u (n=11) kendini yeterli hissetmemekte, %28,18'i (n=31) kısmen yeterli hissetmekte, %61,82'i (n=68) ise bu konuda kendini yeterli düzeyde görmektedir.

Çocuğun ihmal ve istismara maruz kalmasından sonra çocukla okulda yapılacak çalışmalarda %14,55'i (n=16) kendini yeterli hissetmezken, %50,91'i (n=56) kısmen kendini yeterli hissetmektedir. 34,54'ü de (n=38) kendini bu konuda yeterli hissetmektedir (Tablo 13).

Tablo 14: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Bildirimde Bulunma Durumları

Özellikler		n	%
Öğretmenlerin Bildirimde Bulunma Zorunlulukları Hakkında	Hayır	1	0,91
	Kararsızım	4	3,64
	Evet	105	95,45

Rehber öğretmenlerin %95,45'inin (n=105) çocuk ihmal ve istismarı şüphesinde öğretmenlerin bildirimde bulunmak zorunda olduklarını belirtmişlerdir. %3,64'ü (n=4) bu konuda kararsız olduğunu ve %0,91'i (n=1) de böyle bir zorunluluğu olmadığını belirtmiştir (Tablo 14).

Tablo 15: Rehber Öğretmenlerin Çocukları Korumaya Yönelik Hazırlanmış Sözleşme ve Kanun Hakkında Bilgi Sahibi Olma ve Çocuk İzlem Merkezi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumları

Özellikler		n	%
Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	Hayır	8	7,27
	Kararsızım	8	7,27
	Evet	94	85,45
Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	Hayır	6	5,45
	Kararsızım	9	8,18
	Evet	95	86,36
ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi) Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	Hayır	25	22,73
	Kararsızım	20	18,18
	Evet	65	59,09

Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi hakkında %85,45'i (n=94) bilgi sahibi olduğunu, %7,27'si (n=8) kararsız olduğunu ve %7,27'si de (n=8) bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili %86,36'sı (n=95) bilgi sahibi olduğunu, %8,18'i (n=9) kararsız olduğunu ve %5,45'i de (n=6) bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

Rehber öğretmenlerin %59,09'unun (n=65) Çocuk İzlem Merkezi konusunda bilgi sahibi olduğu görülmektedir. %18,18'inin (n=20) kararsız olduğu, %22,73'ünün (n=25) de ÇİM hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir (Tablo 15).

Tablo 16: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Birlikte Çalıştıkları Öğretmen ve Yöneticilerle İlgili Düşüncelerine İlişkin Düşünceleri

Özellikler		n	%
Birlikte Çalıştıkları Öğretmenlerin Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumlarına İlişkin Düşünceleri	Hayır	65	59,09
	Kararsızım	26	23,64
	Evet	19	17,27
Birlikte Çalıştıkları İdarecilerin Yeterli Bilgiye Sahip Olma Durumlarına İlişkin Düşünceleri	Hayır	53	48,18
	Kararsızım	27	24,55
	Evet	30	27,27
Bildirimde Bulunma Durumunda Birlikte Çalıştıkları İdarecilerin Destekleme Durumlarına İlişkin Düşünceleri	Hayır	3	2,73
	Kararsızım	14	12,73
	Evet	93	84,55

Rehber öğretmenlerin % 59,09'u (n=65) birlikte çalıştıkları öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli bilgiye sahibi olmadığını düşündüğü görülmektedir. % 23,64'ünün (n=26) kararsız olduğu, % 17,27'sinin de (n=19) bilgi sahibi olduklarını düşündüğü görülmektedir. Birlikte çalıştıkları idarecilerin ise %48,18'inin (n=53) yeterli bilgiye sahibi olmadığını düşündüğü, %24,55'inin (n=27) yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları yönünde kararsız olduğunu, %27,27'sinin (n=30) de yeterli bilgi sahibi olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Rehber öğretmenlerin %84,55'i (n=93) çocuk ihmal ve istismarını bildirme durumunda idarecisinin destekleyeceği, %2,73'ü (n=3) desteklemeyeceği, %12,73'ü (n=14) bu konuda kararsız olduğu görülmektedir (Tablo 16).

Tablo 17: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirdikten Sonra Korunma İle İlgili Kaygı Hissetme Durumu

Özellikler		n	%
Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirdikten Sonra Çevre, Aile ve Diğer Kişilere Karşı Korunamayacağı İle İlgili Kaygı Hissetme Durumu	Hayır	16	14,55
	Karasızım	24	21,82
	Evet	70	63,64

Rehber öğretmenler ihmal ve istismar olayı ile karşılaşp bildirimde bulunduktan sonra çevreden, aileden ve diğer kişilerden korunamayacağına yönelik %63,64'ü (n=70) kaygı hissedeceğini, %14,55'i (n=16) kaygı hissetmeyeceğini, %21,82'si ise (n=24) kararsız olduğunu belirtmiştir (Tablo 17).

Tablo 18: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirdikten Sonra Gizliliğine ve Yasalara Yönelik Düşünceleri

Özellikler		n	%
Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirdikten Sonra Kolluk Kuvvetleri (jandarma, Çocuk Polisi vb) Gizliliğini Korumaya Yönelik Çabası Hakkında Düşünceleri	Hiç Yeterli Hissetmiyorum	32	29,09
	Yeterli Hissetmiyorum	40	36,36
	Kısmen Yeterli Hissediyorum	28	25,45
	Yeterli Hissediyorum	7	6,36
	Çok Yeterli Hissediyorum	3	2,73
Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirdikten Sonra Adli Birimlerin (avukat, savcı vb) Gizliliğini Korumaya Yönelik Çabası Hakkında Düşünceleri	Hiç Yeterli Hissetmiyorum	38	34,55
	Yeterli Hissetmiyorum	32	29,09
	Kısmen Yeterli Hissediyorum	28	25,45
	Yeterli Hissediyorum	9	8,18
	Çok Yeterli Hissediyorum	3	2,73
Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Ülke Politikalarını (Yasalar, Koruma Önlemleri Vb) Yeterli Bulma Durumu	Hiç Yeterli Hissetmiyorum	39	35,45
	Yeterli Hissetmiyorum	40	36,36
	Kısmen Yeterli Hissediyorum	20	18,18
	Yeterli Hissediyorum	8	7,27
	Çok Yeterli Hissediyorum	3	2,73

Rehber Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı bildiriminden sonra kolluk kuvvetlerinin (jandarma, çocuk polisi vb) gizliliği korumada gösterdiği çabayı %65,45'i (n=72) yeterli hissetmezken, 9,09'u (n=10) yeterli düzeyde hissetmektedir. 25,45'i (28) ise kısmen yeterli hissetmektedir.

Bildirim sonrası adli birimlerin (avukat, savcı, vb.) gizliliği korumada gösterdiği çabayı 63,64'ü (n=70) yeterli hissetmezken, %10,91'i (n=12) yeterli hissetmekte, 25,45'i (n=28) de kısmen yeterli hissetmektedir.

Ülkemizde çocuk ihmal ve istismarı konusunda yapılan yasalar, koruma önlemleri vb çalışmaları 71,81'i (n=79) yeterli bulmazken %18,18'i (n=20) kısmen yeterli bulmaktadır. %10,00'ı (n=11) yeterli düzeyde bulmaktadır (Tablo 18).

Tablo 19: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Vakasıyla Karşılaştığında Bildirimde Bulunacağı Kişi, Kurum ve Kuruluşlar

Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Vakasıyla Karşılaştığında Bildirimde Bulunacağı Kişi, Kurum ve Kuruluşlar Hakkında*		Fiziksel İstismar Vakasında	Duygusal İstismar Vakasında	Cinsel İstismar Vakasında	İhmal Vakasında
Aileye bildirim	n	81	82	65	62
	%	73,64	74,55	59,09	56,36
Okul İdaresine bildirim	n	50	55	88	65
	%	45,45	50	80	59,09
Rehberlik ve Araştırma Merkezine bildirim	n	18	20	47	19
	%	16,36	18,18	42,73	17,27
Milli Eğitime bildirim	n	22	12	32	22
	%	20	10,91	29,09	20
Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bildirim	n	38	28	34	57
	%	34,55	25,45	30,91	51,82
Sağlık kuruluşuna (hastane/aile hekimi) bildirim	n	35	10	25	11
	%	31,82	9,09	22,73	10
Savcılığa bildirim	n	41	16	61	18
	%	37,27	14,55	55,45	16,36
Polis/Jandarma/Çocuk Şube	n	70	21	93	30
	%	63,64	19,09	84,55	27,27
ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi)	n	30	17	47	23
	%	27,27	15,45	42,73	20,91
Fikrim Yok/ Bildirimde Bulunmam	n	5	5	5	19
	%	4,55	4,55	4,55	17,27

* Katılımcılar birden çok seçeneği işaretlemişlerdir.

Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı vakasıyla karşılaştığını da bildirimde bulunduğu kişi, kurum ve kuruluşlara bakıldığında;

Fiziksel istismar vakalarında; %73,64'ü (n=81) aileye, %45,45'i (n=50) okul idaresine, %16,36'sı de (n=18) rehberlik ve araştırma merkezine,%20,00'ı (n=22) milli eğitim müdürlüğüne, %34,55'i (n=38) sosyal hizmetler il müdürlüğüne, %31,82'si (n=35) sağlık kuruluşuna, %37,27'si (n=41) savcılığa, %63,64'ü (n=70) polis,/jandarma/ çocuk şubeye, %27,27'si (n=30) çocuk izlem merkezine bildireceğini belirtmiştir. %4,55'i (n=5) fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Duygusal istismar vakalarında; %74,55'i (n=82) aileye, %50,00'si (n=55) okul idaresine, %18,18'i (n=20) rehberlik ve araştırma merkezine, %10,91'i (n=12) milli eğitim müdürlüğüne, %25,45'i (n=28) sosyal hizmetler il müdürlüğüne, %9,09'u (n=10) sağlık kuruluşuna, %14,55'i (n=16) savcılığa, %19,09'u (n=21) polis,/jandarma/ çocuk şubeye, % 15,45'i (n=17) çocuk izlem merkezine bildireceğini belirtmiştir. %4,55'i (n=15) bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir.

Cinsel istismar vakalarında; %59,09'u (n=65) aileye, %80,00'i (n=88) okul idaresine, %42,73'ü (n=47) rehberlik ve araştırma merkezine, %29,09'u (n=32) milli eğitim müdürlüğüne, %30,91'i (n=34) sosyal hizmetler il müdürlüğüne, %22,73'u (n=25) sağlık kuruluşuna, %55,45'i (n=61) savcılığa, %84,55'i (n=93) polis,/jandarma/ çocuk şubeye, % 42,73 (n=47) çocuk izlem merkezine bildireceğini belirtmiştir. %4,55' n (n=5) bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir.

İhmal vakalarında; %56,36'sı (n=62) aileye, %59,09'u (n=65) okul idaresine, %17,27'si (n=19) rehberlik ve araştırma merkezine, %20,00'si (n=22) milli eğitim müdürlüğüne, %51,82'si (n=57) sosyal hizmetler il müdürlüğüne, %10,00'ı (n=11) sağlık kuruluşuna, %16,36'sı (n=18) savcılığa, %27,27'si (n=30) polis,/jandarma/ çocuk şubeye, % 20,91'i (n=23) çocuk izlem merkezine bildireceğini belirtmiştir. %17,27'si (n=19) ise fikri olmadığını belirtmiştir.

Rehber öğretmenlerin ailelere en çok duygusal istismar vakasında bildirimde bulunduğu görülürken, sağlık kuruluşlarına fiziksel istismar vakasında, sosyal hizmetler il müdürlüğüne ise daha çok ihmal vakalarında bildirim yaptıkları/yapacakları görülmektedir.

Okul idaresi, rehberlik ve araştırma merkezi, milli eğitim, savcılık, polis/jandarma/çocuk şube ve ÇİM'e de daha çok cinsel istismar vakalarında bildirimde bulundukları/bulunacakları yer olarak görülmektedir.

Rehber öğretmenlerin bildirim konusunda fikri olmadığı/bildirimde bulunmayacağı konunun en çok ihmal vakası (%17,27) olduğu görülmektedir (Tablo 19).

3.3. Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Belirti ve Risklerini Tanılamaya İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerini incelemek üzere rehber öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama ölçeğinde yer alan maddelere verdikleri yanıtların dağılımı verilmiştir. Maddelerden aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistiklere (n, %, Ort, ss) ve alt boyutların Cronbach Alpha değerlerine yer verilmiştir.

Ölçekten alınan puan ortalamasının 5'e yaklaşması yanıtın doğru olduğunu gösterirken 3'ten uzaklaşması da yanlış cevapladıklarını göstermektedir (Uysal, 1998: 48).

Tablo 20: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Çocuktaki Fiziksel Belirtileri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUKTAKİ FİZİKSEL BELİRTİLERİ		ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZI M	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL	Ort	ss
1. Çocuğun gövde, sırt, kalça ve uyluklarından farklı boyutlarda sıyrık, ekimoz (morluk) ve parmak bası izleri fiziksel istismarın belirtileridir.	n	51	53	5	1	0	4,4	0,62
	%	46,36	48,18	4,55	0,91	0		
2. Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda saçlı deri, yüz, kulak, çene boyun ve eklemlerin çevresinde lezyonlar (doku bozukluğu, yara) sık görülür.	n	34	58	16	2	0	4,13	0,72
	%	30,91	52,73	14,55	1,82	0		

*3.Fiziksel istismar tanısında ekimozların (morluk) değişik renklerde olması önem taşımaz.	n %	18 16,36	17 15,45	31 28,18	22 20	22 20	3,12	1,35
4.Ağız içinde özellikle üst dudak iç yüzünde yırtık olması fiziksel istismarı düşündürmelidir.	n %	13 11,82	38 34,55	45 40,91	12 10,91	2 1,82	3,44	0,9
*5.Fiziksel istismara uğramış çocuklarda yanıklar; ayaklar, kalçalar ve göbek bölgesi dışındaki vücut kısımlarında daha yaygın görülür.	n %	10 9,09	40 36,36	52 47,27	7 6,36	1 0,91	2,54	0,79
6.Fiziksel istismarda; kollarda, el sırtında, omuz ve kalçalarda sıklıkla ısırk izine rastlanır.	n %	18 16,36	46 41,82	37 33,64	9 8,18	0 0	3,66	0,85
7.Ciltte yuvarlak, çevresi kabarık, ortası krater şeklindeki lezyonlar sigara yanığını düşündürmektedir.	n %	21 19,09	64 58,18	23 20,91	2 1,82	0 0	3,95	0,69
*8.Dizdeki ve dizin arka çukurundaki yanıklar kaza ile oluşabilir.	n %	4 10	28 44,55	51 35,45	21 9,09	6 0,91	2,97	0,9
*10.Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda humerus (kol kemiği), distalfemur (uyluk kemiği), tibia (kaval), kafatası, el ve ön kol kemiklerinde kırıklara rastlanmaz.	n %	2 11,82	7 42,73	41 43,64	35 1,82	25 0	3,67	0,96
*12.İntrakranial (kafa-içi), veintraoküler(göz-içi), kanamalar fiziksel istismar olasılığını düşündürmez.	n %	1 37,27	12 44,55	39 15,45	32 1,82	26 0,91	3,64	0,99
15.Özellikle 10-15 yaşlarındaki gebelik cinsel istismarı düşündürmelidir.	n %	60 0,91	37 2,73	10 28,18	2 25,45	1 42,73	4,39	0,8
17.Genital bölgede ağrı, şişme ya da kasıntı şikayetleri cinsel istismarı düşündürmektedir.	n %	27 39,09	31 44,55	39 14,55	11 1,82	2 0	3,64	1,02
19.Çocuk, fiziksel temasa uğramadan da cinsel olarak istismar edilmiş olabilir.	n %	49 28,18	37 50,91	15 16,36	6 4,55	3 0	4,12	1,02
20.Cinsel istismara uğrayan çocukların önemli bir bölümü fiziksel istismara da uğramıştır.	n %	31 28,18	56 50,91	18 16,36	5 4,55	0 0	4,03	0,8
Cronbach Alpha		0,769						

Tablo 20’de rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının çocukta fiziksel belirtileri alt boyutuna verdikleri yanıtlar incelenmiştir. İhmal ve istismarın çocukta fiziksel belirtileri alt boyutu incelendiğinde rehber öğretmenler en yüksek ortalamayı $4,40 \pm 0,62$ ile “Çocuğun gövde, sırt, kalça ve uyluklarından farklı boyutlarda sıyrık, ekimoz (morluk) ve parmak bası izleri fiziksel istismarın belirtileridir” maddesinde aldığı görülmektedir. Rehber öğretmenlerin %94,54’ünün (n=104) ilgili maddeyi doğru yanıtladığı görülmüştür. $4,39 \pm 0,80$ ortalama ile “Özellikle 10-15 yaşlarındaki gebelik cinsel istismarı düşündürmelidir” maddesini %88,19’ u (n=97) doğru yanıtladığı görülmektedir. $4,21 \pm 0,76$ ortalama ile “Cinsel istismar sonucu vajinal ve rektal (makat) kanama görülebilir” maddesini %83,64’ü (n=92) ve $4,15 \pm 0,81$ ortalama ile “Genital bölge, ağız, kol, ense veya bacaklarda ekimoz (morluk) ve sıyrıkların olması cinsel istismarı düşündürmelidir” maddesi % 81,82’ si (n=90) tarafından doğru olarak yanıtladığı görülmüştür.

İhmal ve istismarın çocukta fiziksel belirtileri alt boyutunda rehber öğretmenler en düşük ortalamayı $2,54 \pm 0,79$ ile “fiziksel istismara uğramış çocuklarda yanıklar; ayaklar, kalçalar ve göbek bölgesi dışındaki vücut kısımlarında daha yaygın görülür” maddesinde aldıkları görülmektedir. Rehber öğretmenlerin %45,45’inin (n=50) maddeyi yanlış yanıtladığı görülmüştür. Düşük ortalamaya sahip bir diğer madde ise $2,97 \pm 0,90$ ortalama ile “Dizdeki ve dizin arka çukurundaki yanıklar kaza ile oluşabilir” maddesidir. Rehber öğretmenlerin % 29,09’unun (n=32) da maddeyi yanlış yanıtladıkları görülmektedir.

Tablo 21: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarının İhmal Belirtileri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

İHMAL BELİRTİLERİ		ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZIM	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL	Ort	ss
21.Çocukta büyüme-gelişme geriliğinin olması ihmal edildiğini düşündürmelidir.	n	25	42	29	13	1	3,7	0,98
	%	22,73	38,18	26,36	11,82	0,91		

22.Çocuğun kötü hijyene sahip olması ihmal edildiğini gösterir.	n	36	52	15	5	2	4,05	0,9
	%	32,73	47,27	13,64	4,55	1,82		
23.Aşıların yaptırılmaması veya geciktirilmesi bir ihmal belirtisidir.	n	36,00	49,00	17,00	4,00	4,00	3,99	0,98
	%	32,73	44,55	15,45	3,64	3,64		
24.Çocuğun yüzünün donuk ve ifadesiz görülmesi ihmal edildiğini düşündürmelidir.	n	19,00	47,00	31,00	10,00	3,00	3,63	0,97
	%	17,27	42,73	28,18	9,09	2,73		
25.Çocuğun sürekli vetutarlı bir gözetiminin olmaması ihmalidir.	n	22,00	64,00	16,00	6,00	2,00	3,89	0,85
	%	20,00	58,18	14,55	5,45	1,82		
26.Çocuğun fiziksel sorunlarının tedavi edilmemesi ihmalidir.	n	47,00	50,00	10,00	2,00	1,00	4,27	0,78
	%	42,73	45,45	9,09	1,82	0,91		
*27.Çocukta yeme bozuklukları, huzursuz uyuma ihmal işaretleri değildir.	n	9,00	24,00	26,00	27,00	24,00	3,3	1,26
	%	8,18	21,82	23,64	24,55	21,82		
Cronbach Alpha		0,683						

Tablo 21’de rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının ihmal belirtileri alt boyutuna verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Rehber öğretmenlerin ihmal belirtileri alt boyutunun cevapları incelendiğinde doğru yanıt verenlerin yüksek olduğu görülmüştür. En yüksek ortalama ise $4,27 \pm 0,78$ ile “çocuğun fiziksel sorunlarının tedavi edilmemesi ihmalidir” maddedir. Rehber öğretmenlerin %88,18’inin (n=97) ilgili maddeyi doğru yanıtladığı görülmektedir. $4,05 \pm 0,90$ ortalama ile diğer bir en yüksek ortalama “Çocuğun kötü hijyene sahip olması ihmal edildiğini gösterir” maddesidir ve rehber öğretmenlerin %80, 00’i (n=88) ilgili maddeyi doğru yanıtlamıştır. “Aşıların yaptırılmaması veya geciktirilmesi bir ihmal belirtisidir” maddesi $3,99 \pm 0,98$ ortalama ile rehber öğretmenlerin %77,28’i (n=85) tarafından doğru yanıtlanmıştır.

İhmal belirtileri alt boyutun da en düşük ortalama $3,30 \pm 1,26$ ile “Çocukta yeme bozuklukları, huzursuz uyuma ihmal işaretleri değildir” maddesinin olduğu ve rehberler öğretmenlerin %30,00’unun (n=33) yanlış yanıtladığı görülmektedir. “Çocuğun yüzünün donuk ve ifadesiz görülmesi ihmal edildiğini düşündürmelidir” maddesi de ihmal belirtileri alt boyutundaki $3,63 \pm 0,97$ ortalama ile diğer bir en

düşük ortalamalı maddesidir. Rehber öğretmenlerin %11,82'si (n=13) nin maddeyi yanlış cevapladığı görülmektedir.

Tablo 22: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

İHMAL VE İSTİSMARIN ÇOCUKTA DAVRANIŞSALBELİRTİLERİ		ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZIM	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL	Ort	ss
*14.Çocuğun yürüme, oturma gibi genel, davranışlarına bakarak cinsel istismardan şüphelenmek mümkün değildir.	n	5	12	33	41	19	3,52	1,05
	%	4,55	10,91	30,00	37,27	17,27		
*28.İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğunlukla özsayıgıları yüksektir.	n	3	5	10	29	63	4,31	1
	%	2,73	4,55	9,09	26,36	57,27		
29.İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar hiperaktif davranışlar gösterebilirler.	n	6	32	35	26	11	2,96	1,07
	%	5,45	29,09	31,82	23,64	10,00		
*30.İstismar ve ihmale uğramaları çocukların okul başarılarını etkilemez.	n	4	6	8	25	67	4,32	1,07
	%	3,64	5,45	7,27	22,73	60,91		
31.İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler.	n	44	53	9	3	1	4,24	0,79
	%	40,00	48,18	8,18	2,73	0,91		
*32.İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ağır verici uyaranlara karşı ve travmalara karşı aşırı tepkilidirler.	n	33,00	52,00	25,00	0,00	0,00	1,93	0,73
	%	30,00	47,27	22,73	0,00	0,00		
33.Tuvalet eğitimini tamamlamış olan çocuğun tekrar altını ıslatmaya başlaması istismar veya ihmale uğramış olabileceğini düşündürmelidir.	n	21,00	52,00	26,00	10,00	1,00	3,75	0,9
	%	19,09	47,27	23,64	9,09	0,91		
*34.İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğu evlerine bağlıdır.	n	3	20	42	33	12	3	0,98
	%	2,73	18,18	38,18	30,00	10,91		
35.İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda intihar girişimleri ile karşılaşılabilir.	n	35	61	14	0	0	4,19	0,64
	%	31,82	55,45	12,73	0,00	0,00		

36.İstismar ve ihmale uğramış çocuklar sıklıkla göz göze iletişime giremezler.	n	20	71	15	4	0		
	%	18,18	64,55	13,64	3,64	0,00	3,97	0,68
37.İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda ilaç ve alkol bağımlılığına daha sık rastlanır.	n	18	64	25	3	0		
	%	16,36	58,18	22,73	2,73	0,00	3,88	0,7
38.İstismar ve ihmale uğramış çocuklar sıklıkla yalan söyler veya hırsızlık yaparlar.	n	10	28	60	11	1		
	%	9,09	25,45	54,55	10,00	0,91	3,32	0,81
39.İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda sıklıkla okul öncesi konuşma gecikmesine rastlanır.	n	13	64	31	2	0		
	%	11,82	58,18	28,18	1,82	0,00	3,8	0,66
40.İstismar ve ihmale uğramış çocuklar içe kapanıklık gösterebilirler.	n	36	61	10	2	1		
	%	32,73	55,45	9,09	1,82	0,91	4,17	0,74
67.Yaralanma, kırık gibi olaylarda, anlatılan öykünün tutarsızlık göstermesi fiziksel istismarı akla getirmelidir.	n	33	61	12	4	0		
	%	30,00	55,45	10,91	3,64	0,00	4,12	0,74
Cronbach Alpha		0,703						

Tablo 22’de rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının çocuktaki davranışsal belirtileri alt boyutuna verdikleri yanıtlar incelenmiştir. İhmal ve istismarın çocuktaki davranışsal belirtileri alt boyutunda en yüksek ortalama $4,32 \pm 1,07$ ile “İstismar ve ihmale uğramaları çocukların okul başarılarını etkilemez” maddesidir. Rehber öğretmenlerin %83,64’ü (n=92) maddeyi doğru yanıtlamıştır. $4,31 \pm 1,00$ ortalama ile “İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğunlukla özsayıları yüksektir” bir diğer yüksek ortalamalı maddesi olup %83,64 (n= 92) rehber öğretmen tarafından doğru yanıtlanmıştır. $4,24 \pm 0,79$ ortalama ile “İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler” maddesi de yüksek ortalamalı bir diğer maddesidir ve rehber öğretmenlerin %88,18’i (n=97) doğru olarak yanıtlamıştır.

İhmal ve istismarın çocuktaki davranışsal belirtileri alt boyutunda en düşük $1,93 \pm 0,73$ ortalama ile “İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ağrı verici uyarılara karşı ve travmalara karşı aşırı tepkilidirler” maddesi olduğu görülmektedir. Rehber öğretmenlerin %77,27’sinin (n=85) maddeyi yanlış yanıtladığı görülmektedir.

2,96±1,07 ortalama ile “İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar hiperaktif davranışlar gösterebilirler” maddesi de %33,64’ü (n=37) tarafından yanlış yanıtlanmıştır.

Tablo 23: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yatkın Ebeveyn Özellikleri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

İHMAL VE İSTİSMARA YATKIN EBEVEYN ÖZELLİKLER		ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZIM	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL	Ort	ss
*42.Çocukluğunda istismar ve ihmal edilen ebeveynler çocuklarını istismar ve ihmal edilmekten kaçınırlar.	n %	17 15,45	29 26,36	42 38,18	14 12,73	8 7,27	3,3	1,11
43.Aşırı ısrarcı tutum içinde olan ebeveynler çocuklarını daha çok istismar ederler.	n %	4 3,64	30 27,27	59 53,64	13 11,82	4 3,64	3,15	0,81
44.Ebeveynin benlik saygısının düşük olması çocuk istismar ve ihmaline yol açan önemli bir etmendir	n %	8 7,27	51 46,36	40 36,36	9 8,18	2 1,82	3,49	0,82
45.Ebeveynin çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerinin olması çocuğunu istismar etmesine yol açar.	n %	9 8,18	48 43,64	37 33,64	14 12,73	2 1,82	3,44	0,88
*46.Anne yaşının çocuk istismar ve ihmalinde önemi yoktur	n %	6 5,45	29 26,36	31 28,18	24 21,82	20 18,18	3,21	1,18
47.Ebeveynin sosyal destek kaybı yaşaması çocuk istismar ve ihmaline yol açar.	n %	12 10,91	57 51,82	27 24,55	11 10,00	3 2,73	3,58	0,91
48.Ebeveynin alkol ya da ilaç bağımlısı olması çocuk istismar ve ihmal açısından bir risktir.	n %	28 25,45	62 56,36	15 13,64	4 3,64	1 0,91	4,02	0,79
*49.Ebeveynin fiziksel ve mental sağlık sorunlarının olması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemez.	n %	4 3,64	12 10,91	20 18,18	34 30,91	40 36,36	3,85	1,14
50.Eğitim düzeyi düşük anne-babalar çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler.	n %	7 6,36	24 21,82	34 30,91	36 32,73	9 8,18	2,85	1,06

55. Annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkiler.	n	5	14	40	35	16		
	%	4,55	12,73	36,36	31,82	14,55	2,61	1,03
60. Doğumlar arası sürenin kısa olması çocuğun istismar ve ihmale uğramasını etkileyen bir faktördür.	n	11	32	42	15	10		
	%	10,00	29,09	38,18	13,64	9,09	3,17	1,08
66. Annenin çocuktan sık sık şikâyet etmesi istismarı düşündürmelidir.	n	9	27	49	24	1		
	%	8,18	24,55	44,55	21,82	0,91	3,17	0,9
Cronbach Alpha		0,686						

Tablo 23’de rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yatkın ebeveyn özellikleri alt boyutuna verdikleri yanıtlar incelenmiştir. İhmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri alt boyutunda en yüksek $4,02 \pm 0,79$ ortalama ile “Ebeveynin alkol ya da ilaç bağımlısı olması çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir” maddesi olduğu görülmektedir ve rehber öğretmenlerin %81,81’i (n=90) maddeye doğru yanıt vermiştir. “Ebeveynin fiziksel ve mental sağlık sorunlarının olması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemez” maddesi de $3,85 \pm 1,14$ ortalama bir diğer en yüksek ortalamalı maddesi olup rehber öğretmenlerin %67,27’si (n=74) ilgili maddeyi doğru olarak yanıtladığı görülmektedir.

İhmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri alt boyutunda en düşük ortalama $2,61 \pm 1,03$ ile “Annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkiler” maddesine ait olup rehber öğretmenlerin %46,37’si (n=51) yanlış yanıt verdiği görülmüştür. $2,85 \pm 1,06$ ortalama ile “Eğitim düzeyi düşük anne-babalar çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler” maddesi de en düşük madde arasındadır ve rehber öğretmenlerin %40,41’i (n=45) maddeyi yanlış yanıtlamıştır.

Tablo 24: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yatkın Çocukların Özellikleri Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

İHMAL VE İSTİSMARA YATKIN ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ		ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZIM	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL	Ort	ss
*41.Bebeklerin istismara uğrama riskleri azdır.	n %	1 0,91	10 9,09	14 12,73	43 39,09	42 38,18	4,05	0,98
51.Planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıkları daha fazladır.	n %	12 10,91	25 22,73	47 42,73	21 19,09	5 4,55	3,16	1,01
52.Çocuğun cinsiyetinin istismar ve ihmalde önemi yoktur.	n %	22 20,00	41 37,27	20 18,18	13 11,82	14 12,73	3,4	1,29
53.Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıkları yüksektir.	n %	7 6,36	22 20,00	41 37,27	26 23,64	14 12,73	2,84	1,09
*54.Fiziksel ve mental özürlü bebeklerin istismar ve ihmale uğrama olasılığı daha azdır.	n %	22 20,00	45 40,91	20 18,18	15 13,64	8 7,27	2,47	1,17
*56.Bebeklerin prematüre veya düşük doğum ağırlıklı olması istismar ve ihmale uğramasını etkilemez.	n %	14 12,73	29 26,36	40 36,36	19 17,27	8 7,27	2,8	1,1
Cronbach Alpha		0,412						

Tablo 24'te rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yatkın çocukların özellikleri alt boyutuna verdikleri yanıtlar incelenmiştir. İhmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri alt boyutunda en yüksek ortalama 4,05±0,98 ile “Bebeklerin istismara uğrama riskleri azdır” maddesi sahiptir. Rehber öğretmenlerin %77,27’si (n=85) maddeyi doğru yanıtlamıştır. 3,40±1,29 ortalama ile “Çocuğun cinsiyetinin istismar ve ihmalde önemi yoktur” maddesi rehber öğretmenlerin % 57,27’si (n=63) tarafından doğru yanıtlanan en yüksek ortalama maddesi olarak görülmektedir.

İhmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri alt boyutunda en düşük ortalama 2,47±1,17 ortalama ile “Fiziksel ve mental özürli bebeklerin istismar ve ihmale uğrama olasılığı daha azdır” maddesi olup rehber öğretmenlerin %60,91’u (n=67) maddeyi yanlış yanıtladığı görülmektedir. 2,80±1,10 ortalama ile “Bebeklerin prematüre veya düşük doğum ağırlıklı olması istismar ve ihmale uğramasını

etkilemez” maddesi düşük ortalamalı maddelerden olup rehber öğretmenlerin %39,09’u (n=33) maddeyi yanlış yanıtlamıştır. Ayrıca “Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıkları yüksektir” maddesi de $2,84 \pm 1,09$ ortalama ile en düşük ortalama sahip bir maddesidir. Rehber öğretmenlerin % 36,37’si (n=40) ilgili maddeyi yanlış cevaplamıştır.

Tablo 25: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinde Ailesel Özellikler Alt Ölçek Maddelerine Verdikleri Yanıtların Değerlendirilmesi

ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINDA AİLESEL ÖZELLİKLER		ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZIM	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL	Ort	ss
57.Aile reisinin işsizliği çocuk istismar ve ihmeline yol açan bir faktördür.	n %	13 11,82	41 37,27	38 34,55	15 13,64	3 2,73	3,42	0,96
58.Ailenin gelir düzeyi çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir etkindir.	n %	12 10,91	41 37,27	31 28,18	16 14,55	10 9,09	3,26	1,12
*59.Ailedeki çocuk sayısı çocuk istismar ve ihmalinin oluşmasında etken değildir.	n %	5 4,55	18 16,36	31 28,18	38 34,55	18 16,36	3,42	1,09
*61.Ailenin geniş ya da çekirdek aile tipinde olması çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir faktör değildir.	n %	5 4,55	17 15,45	34 30,91	41 37,27	13 11,82	3,36	1,03
62.Ebeveynlerden birinin olmaması çocuk istismarı ve ihmali için bir risktir.	n %	16 14,55	52 47,27	20 18,18	17 15,45	5 4,55	3,52	1,06
*63.Çocuk istismar ve ihmeline üst sosyoekonomik düzeylerde rastlanmaz.	n %	1 0,91	2 1,82	9 8,18	47 42,73	51 46,36	4,32	0,78
64.Anne- baba arasındaki şiddet, çocukların istismar ve ihmali edilmesine yol açar.	n %	27 24,55	59 53,64	18 16,36	6 5,45	0 0,00	3,97	0,8
65.Evlilik dışı ilişkiler çocukların istismar ve ihmali edilmesinde önemli bir etkindir.	n %	24 21,82	49 44,55	28 25,45	8 7,27	1 0,91	3,79	0,9
Cronbach Alpha		0,76						

Tablo 25’te rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler alt boyutuna verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Çocuk ihmal ve istismarında ailesel

özellikler alt boyutunda en yüksek ortalama $4,32 \pm 0,78$ ile “Çocuk istismar ve ihmaline üst sosyoekonomik düzeylerde rastlanmaz” maddesine ait olup rehber öğretmenlerin %89,09’u ($n=98$) maddeyi doğru yanıtlamıştır. $3,97 \pm 0,80$ ortalama ile yüksek ortalamaya sahip bir diğer madde ise “Anne- baba arasındaki şiddet, çocukların istismar ve ihmal edilmesine yol açar” maddesidir ve rehber öğretmenlerin %78,19’u ($n=86$) doğru yanıt vermiştir. “Evlilik dışı ilişkiler çocukların istismar ve ihmal edilmesinde önemli bir etkidir” maddesi de $3,79 \pm 0,90$ ortalama ile rehber öğretmenlerin %66,37’si ($n=73$) tarafından doğru cevaplanmıştır.

Çocuk ihmal ve istismarında ailesel özellikler alt boyutunda rehber öğretmenler $3,26 \pm 1,12$ ile “Ailenin gelir düzeyi çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir etkidir” maddesinde en düşük ortalamayı almıştır ve ilgili maddeye %23,64’ü ($n=26$) rehber öğretmen yanlış yanıt vermiştir. $3,36 \pm 1,03$ ortalama ile bir diğer düşük ortalamalı madde “Ailenin geniş ya da çekirdek aile tipinde olması çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir faktör değildir” olup rehber öğretmenlerin %20,00’ı ($n=22$) yanlış yanıt verdiği görülmektedir.

Tablo 26: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Genel Ölçek ve Alt Ölçek Maddelerinin Puanları

Alt Ölçek Maddeleri	n	Ort.	Ss	Min	max
1. İhmal ve İstismarın Çocuktaki Fiziksel Belirtileri	110	3,75	0,39	2,89	4,58
2. İhmal Belirtileri	110	3,83	0,57	2,43	5,00
3. İhmal ve İstismarın Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	110	3,72	0,37	2,93	4,67
4. İhmal ve İstismara Yatkın Ebeveyn Özellikleri	110	3,32	0,47	2,17	4,75
5. İhmal ve İstismara Yatkın Çocukların Özellikleri	110	3,12	0,56	1,67	5,00
6. Çocuk İhmal ve İstismarında Ailesel Özellikler	110	3,63	0,59	2,13	4,75
Genel Ölçek Ortalaması	110	3,60	0,35	2,76	4,66

Tablo 26’da rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalıkları konusunda genel ve alt boyutlarda aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistiklere yer

verilmiştir. Tablo 26 incelendiğinde 110 rehber öğretmenden hiç birinin 67 maddeden oluşan ölçekten 335 olan tam puanı alamadığı görülmektedir. Ölçek genelinde tam puan alan olmasa da “ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri” ve “ihmal belirtileri” alt boyutlarında tam puan alan rehber öğretmenler olduğu görülmektedir.

Rehber öğretmenlerin genel ölçekten aldıkları ortalama incelendiğinde $3,60 \pm 0,35$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Rehber öğretmenlerden puan ortalaması en yüksek kişinin ortalaması 4,66 iken en düşük puanlı kişinin ortalaması ise 2,76’dır.

Rehber öğretmenlerin alt boyutlardan aldıkları ortalamalar incelendiğinde; ihmal ve istismarın fiziksel belirtileri alt boyutunda $3,75 \pm 0,39$ ortalama, ihmal belirtileri alt boyutundan $3,83 \pm 0,57$ ortalama, ihmal ve istismarın davranışsal belirtileri alt boyutunda $3,72 \pm 0,37$ ortalama, ihmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri alt boyutunda $3,32 \pm 0,47$ ortalama, ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri alt boyutunda $3,12 \pm 0,56$ ortalama ve ailesel özellikler alt boyutundan ise $3,63 \pm 0,59$ ortalama aldıkları görülmektedir.

Alt boyutları incelendiğinde en yüksek ortalama $3,83 \pm 0,57$ ile ihmal belirtileri alt boyutundan elde edildiği görülmektedir. İhmal ve istismarın fiziksel belirtisi alt boyutu da $3,75 \pm 0,39$ ortalama ile bir diğer yüksek ortalamalı boyut olarak görülmektedir. En düşük ise $3,12 \pm 0,56$ ile ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri alt boyutundan elde edildiği görülmektedir. Bir diğer düşük ortalamaya sahip alt boyut ise $3,32 \pm 0,47$ ile ihmal ve istismara yatkın ebeveyn özellikleri olduğu görülmektedir (Tablo 26).

3.4. Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Belirti ve Risklerini Tanılamaya İlişkin Farkındalık Düzeyi İle İlişkili Etmenlerin Değerlendirilmesi

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik rehber öğretmenlerin genel ve alt boyutlardaki farkındalık düzeylerinin bazı değişkenlere göre ilişkisini incelemek üzere tanımlayıcı istatistikler (n, %, Ort, ss) ve niceliksel verilerin karşılaştırılmasında T testi, Anova ve Tukey testi kullanılarak belirlenmiştir.

Tablo 27: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Cinsiyet	n	Ort	ss	T	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Kadın	69	3,74	0,34	-0,32	0,75
	Erkek	41	3,77	0,46		
İhmalin Belirtileri	Kadın	69	3,81	0,57	-0,55	0,59
	Erkek	41	3,87	0,56		
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Kadın	69	3,73	0,37	0,52	0,60
	Erkek	41	3,69	0,38		
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Kadın	69	3,30	0,47	-0,70	0,48
	Erkek	41	3,36	0,47		
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Kadın	69	3,06	0,54	-1,39	0,17
	Erkek	41	3,22	0,59		
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Kadın	69	3,64	0,62	0,15	0,88
	Erkek	41	3,62	0,55		
Genel Ölçek Puanı	Kadın	69	3,59	0,32	-0,40	0,69
	Erkek	41	3,62	0,40		

p>0,05

Tablo 27’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, cinsiyetleri açısından ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 27 incelendiğinde rehber öğretmenlerin cinsiyetleri ile çocuk ihmal ve istismarı farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05). Anlamlı bir fark bulunamasa da genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiği zaman erkeklerin farkındalık düzeyi puan ortalamaları $3,62 \pm 0,40$ olduğu görülürken kadınlar $3,59 \pm 0,32$ ile erkeklerden biraz daha düşük bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip cinsiyete göre değerlendirilmiş olup; kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05). Anlamlı bir fark bulunamasa da istismar ve ihmalin

çocukta davranışsal belirtileri alt boyutunda kadınlar $3,73\pm0,37$ ile erkeklerin $3,69\pm0,38$ puan ortalamasından yüksek olduğu görülürken, diğer alt boyutlarda erkeklerin puan ortalamalarının kadınların puan ortalamasından biraz daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 27).

Tablo 28: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Yaşa Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Yaş	n	Ort.	ss	Test Değ; p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	24 - 30 yaş	37	3,80	0,30	F:1,17 p:0,31
	31 - 37 yaş	36	3,79	0,40	
	38 ve üzeri+	37	3,67	0,34	
İhmalin Belirtileri	24 - 30 yaş	37	3,85	0,29	F:3,03 p:0,05*
	31 - 37 yaş	36	3,98	0,43	
	38 ve üzeri+	37	3,66	0,42	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	24 - 30 yaş	37	3,77	0,52	F:0,50 p:0,61
	31 - 37 yaş	36	3,70	0,57	
	38 ve üzeri+	37	3,68	0,59	
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	24 - 30 yaş	37	3,40	0,37	F:2,72 p:0,07
	31 - 37 yaş	36	3,39	0,43	
	38 ve üzeri+	37	3,18	0,33	
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	24 - 30 yaş	37	3,07	0,49	F:0,67 p:0,51
	31 - 37 yaş	36	3,21	0,50	
	38 ve üzeri+	37	3,08	0,38	
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	24 - 30 yaş	37	3,81	0,49	F:4,32 p:0,02*
	31 - 37 yaş	36	3,67	0,63	
	38 ve üzeri+	37	3,42	0,56	
Genel Ölçek Puanı	24 - 30 yaş	37	3,66	0,59	F: 2,43 p:0,09
	31 - 37 yaş	36	3,65	0,57	
	38 ve üzeri+	37	3,50	0,56	

*p<0,05

+ 45-54 yaş arası 5 katılımcı, sayısının az olmasından dolayı 38 yaş üzerine dahil edilmişlerdir.

Tablo 28’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, yaşları açısından ilişkisi ANOVA testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 28 incelendiğinde rehber öğretmenlerin yaşları ile çocuk ihmal ve istismarı farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; yaş

grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; 24 - 30 yaş grubu $3,66\pm0,59$, 31-37 yaş grubu $3,65\pm0,57$ ve 38 yaş üstü ise $3,50\pm0,56$ puan ortalamaları aldıkları görülmektedir. Daha genç yaş grupta olanların ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin diğer gruplara nazaran biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, istismar ve ihmalin çocukta davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri ile istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri alt boyutları incelenip yaşa göre değerlendirilmiş olup; yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

İhmalin belirtileri ve çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler alt boyutları farkındalık düzeyleri incelendiğinde rehber öğretmenlerin yaşları ile aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

İhmalin belirtileri alt boyutu incelendiğinde 24 - 30 yaş grubu $3,85\pm0,29$, 31-37 yaş grubu $3,98\pm0,43$ ve 38 yaş üstü ise $3,66\pm0,42$ puan ortalamaları aldıkları görülmektedir. Yapılan TUKEY testi sonucunda anlamlı farklılığın 31-37 yaş grubu ile 38 yaş üstü yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. 31-37 yaş grubunda olan rehber öğretmenlerin ihmal belirtileri alt boyutunda farkındalık düzeylerinin 38 yaş üstü rehber öğretmenlerden yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler alt boyutları farkındalık düzeyleri incelendiğinde 24 - 30 yaş grubu $3,81\pm0,49$, 31-37 yaş grubu $3,67\pm0,63$ ve 38 yaş üstü ise $3,42\pm0,56$ puan ortalamaları aldıkları görülmektedir. Yapılan TUKEY testi sonucunda anlamlı farklılığın 24-30 yaş grubu ile 38 yaş üstü yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. 24-30 yaş grubunda olan rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler alt boyutunda farkındalık düzeylerinin 38 yaş üstü rehber öğretmenlerden yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 28).

Tablo 29: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Medeni Hali	n	Ort.	ss	T	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Evli	84	3,77	0,40	0,90	0,37
	Bekar	26	3,69	0,34		
İhmalin Belirtileri	Evli	84	3,85	0,58	0,48	0,63
	Bekar	26	3,79	0,52		
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Evli	84	3,74	0,37	0,98	0,33
	Bekar	26	3,65	0,38		
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Evli	84	3,35	0,47	1,17	0,24
	Bekar	26	3,23	0,47		
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Evli	84	3,15	0,60	1,05	0,30
	Bekar	26	3,02	0,41		
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Evli	84	3,67	0,59	1,17	0,24
	Bekar	26	3,51	0,60		
Genel Ölçek Puanı	Evli	84	3,63	0,36	1,26	0,21
	Bekar	26	3,53	0,32		

p>0,05

Tablo 29’da rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, medeni durumları açısından ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 29 incelendiğinde rehber öğretmenlerin medeni durumları ile çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; evli ve bekarlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05). Genel ölçekte puan ortalamaları incelendiğinde; evli olan rehber öğretmenlerin 3,63±0,36 puan ortalaması, bekar rehber öğretmenlerin 3,53±0,32 puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Anlamlı bir fark bulunamasa da evlilerin puan ortalamasının bekarlardan biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip medeni duruma göre

değerlendirilmiş olup; evli ve bekarlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Anlamlı bir fark bulunamasa da tüm alt boyutlarda evli rehber öğretmenlerin puan ortalamalarının bekar rehber öğretmenlerden biraz daha yüksek bir olduğu görülmektedir (Tablo 29).

Tablo 30: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Rehber Öğretmenlerin Çocuk Varlığı Durumlarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Çocuk Varlığı	n	Ort.	ss	T	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Hayır	40	3,80	0,33	0,92	0,36
	Evet	70	3,73	0,42		
İhmalin Belirtileri	Hayır	40	3,83	0,53	0,00	1,00
	Evet	70	3,83	0,59		
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Hayır	40	3,71	0,37	-0,22	0,83
	Evet	70	3,72	0,38		
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Hayır	40	3,34	0,43	0,38	0,70
	Evet	70	3,31	0,49		
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Hayır	40	3,03	0,44	-1,29	0,20
	Evet	70	3,17	0,62		
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Hayır	40	3,72	0,58	1,15	0,25
	Evet	70	3,58	0,60		
Genel Ölçek Puanı	Hayır	40	3,62	0,31	0,37	0,71
	Evet	70	3,60	0,38		

$p>0,05$

Tablo 30’da rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, çocuk sahibi olma durumları açısından ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 30 incelendiğinde rehber öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumları ile çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; çocuğu olan ve olmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Genel ölçekte puan ortalamaları incelendiğinde; çocuğu olan rehber öğretmenlerin $3,60\pm0,38$ puan ortalaması, çocuğu olmayan rehber öğretmenlerin $3,62\pm0,31$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Çocuğu

olmayanlarla çocuğu olanların puan ortalamasının bir birine çok yakın olduğu gör÷lmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip çocuk varlıkları durumuna göre değerlendirilmiş olup; çocuğu olan ve olmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). İhmal belirtileri alt boyutunda eşit puan ortalaması aldıkları görülürken ihmal ve istismara yatkın çocuk özellikleri alt boyutunda çocuğu olanların daha yüksek puan ortalaması aldıkları gör÷lmektedir. Diğer alt boyutlarda ise çocuğu olmayan rehber öğretmenlerin çocuğu olan rehber öğretmenlerden biraz daha yüksek puan ortalaması aldıkları gör÷lmektedir (Tablo 30).

Tablo 31: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Rehber Öğretmenlerin Çocuk Sayısı Durumlarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Çocuk Sayısı	n	Ort.	ss	t	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	1	30	3,68	0,38	-0,76	0,45
	2	40	3,76	0,45		
İhmalin Belirtileri	1	30	3,71	0,56	-1,52	0,13
	2	40	3,93	0,60		
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	1	30	3,74	0,44	0,24	0,81
	2	40	3,71	0,34		
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	1	30	3,37	0,58	0,91	0,37
	2	40	3,26	0,41		
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	1	30	3,19	0,68	0,20	0,84
	2	40	3,16	0,57		
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	1	30	3,68	0,64	1,16	0,25
	2	40	3,51	0,56		
Genel Ölçek Puanı	1	29	3,60	0,40	0,03	0,98
	2	40	3,59	0,36		

$p>0,05$

Tablo 31’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, çocuk sayısı durumları açısından ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 31 incelendiğinde rehber öğretmenlerin çocuk sayıları ile çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; tek çocuğu olanla iki çocuk sahibi olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Genel ölçek puan ortalamaları incelendiğinde; tek çocuğu olan rehber öğretmenlerin $3,60\pm0,40$ puan ortalaması, iki çocuğu olan rehber öğretmenlerin $3,59\pm0,36$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Çocuk sayıları farklı olan rehber öğretmenlerin puan ortalamasının bir birine çok yakın olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler alt boyutları incelenip çocuk varlıkları durumuna göre değerlendirilmiş olup; tek çocuğu olan ve iki çocuğu olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). İhmal ve istismarın fiziksel belirtileri ile ihmal belirtileri alt boyutunda iki çocuğu olanların puan ortalamasının tek çocuğu olanlardan biraz daha yüksek olduğu görülürken, diğer alt boyutlarda tek çocuk sahibi olan rehber öğretmenlerin puan ortalaması biraz daha yüksek görülmektedir (Tablo 31).

Tablo 32: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Mezuniyet Durumlarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Mezuniyet	n	Ort.	ss	t	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Lisans	95	3,78	0,39	2,20	0,03*
	Lisansüstü	15	3,55	0,34		
İhmalin Belirtileri	Lisans	95	3,87	0,58	1,64	0,10
	Lisansüstü	15	3,61	0,44		
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Lisans	95	3,75	0,38	2,39	0,02*
	Lisansüstü	15	3,51	0,30		
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Lisans	95	3,34	0,47	1,18	0,24
	Lisansüstü	15	3,19	0,46		
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Lisans	95	3,13	0,55	0,64	0,52
	Lisansüstü	15	3,03	0,60		
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Lisans	95	3,67	0,60	1,84	0,07
	Lisansüstü	15	3,38	0,49		
Genel Ölçek Puanı	Lisans	95	3,63	0,35	2,29	0,02*
	Lisansüstü	15	3,41	0,31		

*p<0,05

Tablo 32’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, mezuniyet durumları açısından ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 32 incelendiğinde rehber öğretmenlerin mezuniyet durumları ile çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; lisans ve lisansüstü mezunları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Genel ölçek puan ortalamalarına bakıldığında lisans mezunları $3,63\pm0,35$ puan ortalaması, lisansüstü mezunları $3,41\pm0,31$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Lisans mezunlarının farkındalık düzeylerinin lisansüstü mezunlardan yüksek olduğu görülmektedir.

İhmalin belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler alt

boyutları incelenip mezuniyet durumlarına göre değerlendirilmiş olup; lisans mezunları ile lisansüstü mezunları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). İfade edilen alt boyutlarda anlamlı fark bulunamasa da lisans mezunlarının puan ortalamaları lisansüstü mezunlarından yüksek olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuktaki fiziksel ve davranışsal belirtileri alt boyutları incelendiğinde lisans mezunları ile lisansüstü mezunları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Her iki alt boyutta da lisans mezunlarının farkındalık düzeyinin lisansüstü mezunlardan yüksek olduğu görülmüştür.

İstismarın çocuktaki fiziksel belirtileri alt boyutunda puan ortalamalarına bakıldığında lisans mezunları $3,78\pm0,39$ puan ortalaması, lisansüstü mezunları $3,55\pm0,34$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. İstismarın çocuktaki davranışsal belirtileri alt boyutunda puan ortalamalarına bakıldığında lisans mezunlarının $3,75\pm0,38$ puan ortalaması, lisansüstü mezunları da $3,51\pm0,30$ puan ortalamasında oldukları görülmektedir. Her iki alt boyutta lisans mezunlarının puan ortalaması lisansüstü mezunlarından daha yüksektir. Lisans mezunlarının farkındalık düzeyi lisansüstü mezunlardan yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 32).

Tablo 33: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Çocuk İhmal ve İstismarı İle Karşılaşma Durumlarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Vaka ile Karşılaşma Durumu	n	Ort.	ss	t	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Hayır	44	3,74	0,38	-0,18	0,86
	Evet	66	3,76	0,40		
İhmalin Belirtileri	Hayır	44	3,73	0,58	-1,49	0,14
	Evet	66	3,90	0,56		
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Hayır	44	3,71	0,42	-0,14	0,89
	Evet	66	3,72	0,35		
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Hayır	44	3,26	0,46	-1,20	0,23
	Evet	66	3,36	0,47		
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Hayır	44	3,03	0,51	-1,31	0,19
	Evet	66	3,18	0,59		
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Hayır	44	3,59	0,62	-0,57	0,57
	Evet	66	3,66	0,57		
Genel Ölçek Puanı	Hayır	44	3,57	0,35	-0,93	0,36
	Evet	66	3,63	0,35		

p>0,05

Tablo 33’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, ihmal ve istismar vakası ile karşılaşma durumları açısından ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 33 incelendiğinde rehber öğretmenlerin ihmal ve istismar vakası ile karşılaşma durumları çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde vaka ile karşılaşanlar ile karşılaşmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05). Genel ölçek puan ortalamalarına bakıldığında ihmal ve istismar vakası ile karşılaşanlar 3,63±0,35 puan ortalaması, ihmal ve istismar vakası ile karşılaşmayanlar 3,41±0,31 puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Anlamlı bir fark görülemese de vaka ile karşılaşanların puan ortalamaları vaka ile karşılaşmayanlarda biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip sahip oldukları çocuk sayısı durumuna göre değerlendirilmiş olup; çocuğu olan ve olmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Tüm alt boyutlarda vaka ile karşılaşanların puan ortalaması vaka ile karşılaşmayanların puan ortalamasından biraz daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 33).

Tablo 34: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyi İle Üniversitede Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Ders/Eğitim Alma Durumlarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Üniversitede Eğitim/Ders Alma Durumu	n	Ort.	ss	t	p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Hayır Evet	71 39	3,83 3,61	0,39 0,35	2,85	0,01*
İhmalin Belirtileri	Hayır Evet	71 39	3,88 3,74	0,59 0,53	1,27	0,21
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Hayır Evet	71 39	3,77 3,62	0,39 0,32	2,07	0,04*
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Hayır Evet	71 39	3,34 3,38	0,50 0,40	0,65	0,52
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Hayır Evet	71 39	3,13 3,10	0,63 0,42	0,30	0,77
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Hayır Evet	71 39	3,68 3,55	0,61 0,56	1,07	0,29
Genel Ölçek Puanı	Hayır Evet	71 39	3,65 3,52	0,38 0,27	2,01	0,047*

* $p<0,05$

Tablo 34’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, çocuk ihmal ve istismarı ile

ilgili üniversitede eğitim/ders alma durumları açısından ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 34 incelendiğinde rehber öğretmenlerin üniversitede eğitim/ders alma durumları çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları açısından değerlendirildiğinde; üniversitede eğitim/ders alma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Genel ölçek puan ortalamalarına bakıldığında üniversitede eğitim/ders alanların $3,52\pm0,27$ puan ortalaması, eğitim/ders almayanların $3,65\pm0,38$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Üniversitede eğitim/ders almayan rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin eğitim/ders alanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

İhmalin belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler alt boyutları incelenip üniversitede eğitim/ders alma durumlarına göre değerlendirilmiş olup; üniversitede eğitim/ders alanlarla ders almayanlara arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Bu alt boyutlarda anlamlı fark bulunamasa da istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri alt boyutunda üniversitede eğitim/ders alanların puan ortalaması azda olsa üniversitede eğitim/ders almayanlardan yüksek olduğu görülmekte, diğer alt boyutlarda ise üniversitede eğitim/ders almayanların puan ortalaması eğitim/ders alanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuktaki fiziksel ve davranışsal belirtileri alt boyutları incelendiğinde üniversitede eğitim/ders alma durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Her iki alt boyutta üniversitede eğitim/ders almayanların farkındalık düzeyinin üniversitede eğitim/ders alanlardan yüksek olduğu görülmüştür.

İstismarın çocuktaki fiziksel belirtileri alt boyutunda puan ortalamalarına bakıldığında eğitim/ders almayanlar $3,83\pm0,39$ puan ortalaması, eğitim/ders alanlar $3,61\pm0,35$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Üniversitede eğitim/ders almayan rehber öğretmenlerin ortalaması üniversitede eğitim/ders alanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. İstismarın çocuktaki davranışsal belirtileri alt boyutunda puan ortalamalarına bakıldığında eğitim/ders almayanlar $3,77\pm0,39$ puan

ortalaması, eğitim/ders alanlar $3,62 \pm 0,32$ puan ortalamasında oldukları görülmektedir. Üniversitede çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili eğitim/ ders almayan rehber öğretmenlerin ortalaması üniversitede eğitim/ders alanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 34).

Tablo 35: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Kendi Çocuklarına Bakım Verenlere Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Çocuğun Bakımını Yapan	n	Ort.	ss	Test Değ; p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Eş/Kendi	12	3,45	0,4	F:3,49 p:0,04*
	Anneanne/Babaanne/Yakın Akraba	24	3,8	0,39	
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	3,77	0,42	
İhmalin Belirtileri	Eş/Kendi	12	3,56	0,6	F: 2,17 p:0,12
	Anneanne/Babaanne/Yakın Akraba	24	3,79	0,61	
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	3,96	0,56	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Eş/Kendi	12	3,43	0,34	F:4,94 p:0,01*
	Anneanne/Babaanne/Yakın Akraba	24	3,81	0,39	
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	3,77	0,34	
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Eş/Kendi	12	3,03	0,37	F:2,95 p:0,06
	Anneanne/Babaanne/Yakın Akraba	24	3,43	0,6	
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	3,32	0,4	
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Eş/Kendi	12	3,04	0,34	F:2,54 p:0,09
	Anneanne/Babaanne/Yakın Akraba	24	3,4	0,69	
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	3,06	0,61	
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Eş/Kendi	12	3,09	0,45	F:6,95 p:0,00*
	Anneanne/Babaanne/Yakın Akraba	24	3,82	0,48	
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	3,59	0,62	
Genel Ölçek Puanı	Eş/Kendi	12	3,3	0,31	F:5,34 p:0,01*
	Anneanne/Babaanne/Yakın Akraba	24	3,7	0,37	
	Bakıcı/Okul/Kreş/Diğer	34	3,62	0,36	

*p<0,05

Tablo 35'te rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, rehber öğretmenlerin çocuklarına bakım verenlere göre ilişkisi ANOVA testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 35 incelendiğinde rehber öğretmenlerin çocuklarına bakım verenlere göre durumları çocuk istismarı ve ihmal farkındalıkları genel ölçek puan

ortalamları açısından değerlendirildiğinde; çocuklarına bakım verenlere göre durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Genel ölçek puan ortalamlarına bakıldığında çocuklarına anneanne/babaanne/yakın akrabası bakanların puan ortalaması $3,70\pm0,7$, bakıcı/okul/kreş/diğer bakanların puan ortalaması $3,62\pm0,36$ ve çocuğuna kendi/eşi bakanların puan ortalaması $3,30\pm0,31$ olduğu görülmektedir. Farkın kaynağı TUKEY testi yapılarak bulunmaya çalışılmıştır. TUKEY testinde anlamlı farklılığın çocuğuna anneanne/babaanne/yakın akrabası ve bakıcı/okul/kreş/diğer bakanlar ile çocuğuna kendi/eşi bakanlar arasında olduğu görülmektedir. Çocuğuna anneanne/babaanne/yakın akrabası ve bakıcı/okul/kreş/diğer bakanların farkındalık düzeylerinin çocuğuna kendi/eşi bakanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

İhmalin belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri ve istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri alt boyutları incelenmiş olup; çocuklarına bakım verenler açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Alt boyutlarda çocuğuna eş/kendi bakanların puan ortalamasının anneanne/babaanne/yakın akrabası ve bakıcı/okul/kreş/diğer bakanlardan düşük olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuktaki fiziksel ve davranışsal belirtileri ile çocuk ihmal ve istismarı ailesel özellikler alt boyutları incelendiğinde çocuğuna bakım verenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Gruplar arasındaki farkın kaynağı TUKEY testi yapılarak ortaya konulmuştur.

İstismar ve ihmalin çocuktaki fiziksel belirtileri alt boyutunda yapılan TUKEY testinde anlamlı farklılığın çocuğuna anneanne/babaanne/yakın akrabası bakanlar ile çocuğuna kendi/eşi bakanlar arasında olduğu görülmektedir. Çocuğuna anneanne/babaanne/yakın akrabası bakanların farkındalık düzeylerinin çocuğuna kendi/eşi bakanlardan yüksek olduğu görülmüştür. Rehber öğretmenlerin çocuğuna anneanne/babaanne/yakın akrabası bakanların $3,80\pm0,39$ puan ortalaması çocuğuna eş/kendi bakanların $3,45\pm0,40$ puan ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir.

İstismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri ve çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler alt boyutlarında yapılan TUKEY testinde farklılığın kaynağı çocuğuna anneanne/babaanne/yakın akrabası ve bakıcı/okul/kreş/diğer

bakanlar ile çocuğuna kendi/eşi bakanlar arasında olduğu görülmektedir. Çocuğuna anneanne/babaanne/yakın akrabası ve bakıcı/okul/kreş/diğer bakanların farkındalık düzeylerinin çocuğuna kendi/eşi bakanlardan yüksek olduğu görülmüştür. İstismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri alt boyutunda çocuklarına anneanne/babaanne/yakın akrabası bakanların $3,81\pm0,39$ ortalama ve bakıcı/okul/kreş/diğer bakanların $3,77\pm0,34$ ortalama ile çocuğuna eş/kendi bakanların $3,43\pm0,34$ ortalamasında yüksek olduğu görülmektedir. Çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler alt boyutunda çocuklarına anneanne/babaanne/yakın akrabası bakanların $3,82\pm0,48$ ortalama ve bakıcı/okul/kreş/diğer bakanların $3,59\pm0,62$ ortalama ile çocuğuna eş/kendi bakanların $3,09\pm0,45$ ortalamasında yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 35).

Tablo 36: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İle Mezun Oldukları Lisans Alanlarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri		n	Ort.	ss	t	P
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	PDR	75	3,79	0,40	1,63	0,10
	Diğer	35	3,66	0,36		
İhmalin Belirtileri	PDR	75	3,88	0,55	1,40	0,17
	Diğer	35	3,72	0,59		
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	PDR	75	3,77	0,39	2,20	0,03*
	Diğer	35	3,60	0,31		
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	PDR	75	3,41	0,48	2,95	0,00*
	Diğer	35	3,13	0,38		
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	PDR	75	3,18	0,57	1,60	0,11
	Diğer	35	3,00	0,52		
Çocuk İstismarı ve İhmaliinde Ailesel Özellikler	PDR	75	3,73	0,58	2,68	0,00*
	Diğer	35	3,41	0,56		
Genel Ölçek Puanı	PDR	75	3,67	0,35	2,76	0,00*
	Diğer	35	3,47	0,32		

*p<0,05

Diğer; Psikoloji, Eğitimde Psikolojik Hizmetler, Sosyoloji, Eğitim Programları ve Öğretim, Felsefe mezunlarından oluşmaktadır.

Tablo 36’da rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeyleri genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, rehber öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre ilişkisi t yapılarak incelenmiştir.

Tablo 36 incelendiğinde rehber öğretmenlerin mezun oldukları bölüm durumları çocuk istismarı ve ihmal farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları açısından değerlendirildiğinde; mezun oldukları bölüm açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Genel ölçek puan ortalamalarına bakıldığında PDR alanından mezun olanların puan ortalaması $3,67\pm0,35$, diğer alanlardan mezun olanların puan ortalaması $3,47\pm0,31$ olduğu görülmektedir. PDR lisans alanından mezun olan rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin diğer alanlardan mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri ve ihmal ve istismara yatkın çocukların özellikleri alt boyutları incelenmiş olup; mezun olunan bölüm açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Anlamlı bir fark görülemese de bu alt boyutlarda PDR mezunlarının puan ortalamasının diğer alanlardan mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

İstismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler alt boyutları incelendiğinde mezun oldukları bölümlere göre aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). PDR mezunu olan rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin diğer bölümlerden mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

İstismar ve ihmaliin çocuktaki davranışsal belirtileri alt boyutu incelendiğinde PDR mezunlarının $3,77\pm0,39$ puan ortalaması aldıkları, diğer alanlardan mezun olanların $3,60\pm0,31$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. PDR alan mezunlarının çocuktaki davranışsal belirtiler farkındalık düzeyinin diğer alanlardan mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

İstismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri alt boyutu ortalamaları mezun oldukları lisans bölümlerine göre incelendiğinde PDR mezunlarının $3,41\pm0,48$ puan ortalamasında oldukları diğer alanlardan mezun olanların $3,14\pm0,38$ puan ortalamasında oldukları görülmektedir. PDR alan mezunlarının çocuktaki davranışsal belirtiler farkındalık düzeyinin diğer alanlardan mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler alt boyutu ortalamaları mezun oldukları lisans alanların göre incelendiğinde PDR mezunlarının $3,73 \pm 0,58$ puan ortalamasında oldukları diğer alanlardan mezun olanların $3,41 \pm 0,56$ puan ortalamasında oldukları görülmektedir. PDR alan mezunlarının çocuktaki davranışsal belirtiler farkındalık düzeyinin diğer alanlardan mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 36).

Tablo 37: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyleri İle Çalıştıkları Okuldaki Öğrencilerin Sosyoekonomik Durumuna Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Düzeyi	n	Ort.	ss	Test Değ; p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	Düşük	38	3,78	0,38	F: 0,54 p:0,58
	Orta	57	3,76	0,40	
	İyi	15	3,66	0,39	
İhmalin Belirtileri	Düşük	38	3,85	0,53	F: 0,75 p:0,48
	Orta	57	3,87	0,58	
	İyi	15	3,67	0,63	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	Düşük	38	3,71	0,39	F: 0,28 p:0,75
	Orta	57	3,74	0,38	
	İyi	15	3,65	0,34	
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	Düşük	38	3,32	0,52	F: 0,21 p:0,81
	Orta	57	3,34	0,46	
	İyi	15	3,25	0,38	
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	Düşük	38	3,06	0,52	F: 0,68 p:0,51
	Orta	57	3,13	0,60	
	İyi	15	3,26	0,48	
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	Düşük	38	3,66	0,59	F: 0,08 p:0,92
	Orta	57	3,63	0,63	
	İyi	15	3,59	0,49	
Genel Ölçek Puanı	Düşük	38	3,61	0,36	F:0,29 p:0,75
	Orta	57	3,62	0,36	
	İyi	15	3,54	0,31	

p>0,05

Tablo 37’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, rehber öğretmenlerin

öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumlarına göre ilişki ANOVA testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 37 incelendiğinde rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; çalıştıkları okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Genel ölçek puan ortalamalarına bakıldığında düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencileri olan rehber öğretmenlerin puan ortalaması $3,61\pm0,36$, orta sosyo-ekonomik durumu olan öğrencilerle çalışan rehber öğretmenlerin $3,62\pm0,36$ ve sosyo-ekonomik durumu iyi olanların puan ortalaması ise $3,54\pm0,31$ olarak görülmektedir. Sosyo-ekonomik durumları iyi öğrencilerle çalışan rehber öğretmenlerin puan ortalamasının orta ve düşük olanlardan düşük olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip çalıştıkları okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri açısından değerlendirilmiş olup istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Hemen hemen tüm boyutlarda iyi sosyo-ekonomik düzeyi olan öğrencilerle çalışan rehber öğretmenlerin puan ortalaması diğerlerine göre düşük çıkmıştır (Tablo 37).

Tablo 38: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyinin Çalıştıkları Kademeye Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Çalıştığı Kademe	n	Ort.	ss	Test Değ; p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	İlkokul	32	3,80	0,41	F: 0,41 p:0,66
	Ortaokul	37	3,72	0,35	
	Lise	30	3,75	0,37	
	Ram+	7	3,84	0,63	
	Özel Eğitim Okulu+	4	3,54	0,28	
İhmalin Belirtileri	İlkokul	32	3,78	0,59	F: 0,64 p:0,53
	Ortaokul	37	3,85	0,51	
	Lise	30	3,94	0,59	
	Ram+	7	3,78	0,58	
	Özel Eğitim Okulu+	4	3,39	0,75	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	İlkokul	32	3,75	0,42	F:0,79 p:0,46
	Ortaokul	37	3,65	0,36	
	Lise	30	3,75	0,27	
	Ram+	7	3,85	0,56	
	Özel Eğitim Okulu+	4	3,63	0,48	
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	İlkokul	32	3,35	0,55	F: 0,07 p:0,94
	Ortaokul	37	3,32	0,42	
	Lise	30	3,31	0,40	
	Ram+	7	3,44	0,65	
	Özel Eğitim Okulu+	4	2,94	0,39	
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	İlkokul	32	3,10	0,52	F:0,19 p:0,83
	Ortaokul	37	3,10	0,51	
	Lise	30	3,03	0,57	
	Ram+	7	3,50	0,86	
	Özel Eğitim Okulu+	4	3,50	0,53	
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	İlkokul	32	3,70	0,59	F:0,08 p:0,93
	Ortaokul	37	3,67	0,57	
	Lise	30	3,64	0,59	
	Ram+	7	3,54	0,62	
	Özel Eğitim Okulu+	4	2,97	0,62	
Genel Ölçek Puanı	İlkokul	32	3,63	0,37	F:0,16 p:0,86
	Ortaokul	37	3,58	0,33	
	Lise	30	3,61	0,33	
	Ram+	7	3,70	0,53	
	Özel Eğitim Okulu+	4	3,37	0,31	

p>0,05

+sayının az olmasından dolayı RAM ve Özel Eğitim Okulunda görev yapanların ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış olup ANOVA testi için değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 38’de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, rehber öğretmenlerin çalıştıkları kademeye göre ilişkisi t testi yapılarak incelenmiştir.

Tablo 38 incelendiğinde incelendiğin de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; çalıştıkları kademe açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Rehber öğretmenlerin çalıştıkları kademelere göre genel ölçek ortalamaları incelendiğinde; ilkokul $3,63\pm0,37$, ortaokul $3,58\pm0,33$, lise $3,61\pm0,33$, ram $3,70\pm0,53$, özel eğitim okulu $3,37\pm0,31$ olduğu görülmektedir. Özel eğitim okullarında çalışan rehber öğretmenlerin ortalamasının diğer kademelerde çalışan rehber öğretmenlerden düşük olduğu görülmektedir. Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışan rehber öğretmenlerin ortalamasının diğer kademelerde çalışanlardan yüksek olduğu görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip çalıştıkları kademe durumlarına göre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). İstismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri alt boyutunda özel eğitim okulunda çalışanların ortalamasının diğer kademelerde çalışanlardan biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer tüm alt boyutlardaki ortalamalar incelendiğinde ise özel eğitim okullarında çalışanların ortalamasının diğer kademelerde çalışanlardan daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 38).

Tablo 39: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Mezuniyet Yıllarına Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Mezuniyet Yılı	n	Ort.	ss	Test Değ; p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	1986-2000 arası	23	3,70	0,45	F:0,47 p:0,62
	2001-2009 arası	47	3,74	0,39	
	2010-2015 arası	40	3,79	0,36	
İhmalin Belirtileri	1986-2000 arası	23	3,71	0,66	F:1,22 p:0,30
	2001-2009 arası	47	3,80	0,59	
	2010-2015 arası	40	3,94	0,48	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	1986-2000 arası	23	3,70	0,36	F:0,05 p:0,95
	2001-2009 arası	47	3,71	0,36	
	2010-2015 arası	40	3,73	0,41	
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	1986-2000 arası	23	3,21	0,39	F:1,04 p:0,36
	2001-2009 arası	47	3,32	0,43	
	2010-2015 arası	40	3,39	0,54	
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	1986-2000 arası	23	3,17	0,59	F:0,24 p:0,79
	2001-2009 arası	47	3,13	0,53	
	2010-2015 arası	40	3,08	0,59	
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	1986-2000 arası	23	3,45	0,65	F:1,44 p:0,24
	2001-2009 arası	47	3,66	0,50	
	2010-2015 arası	40	3,70	0,65	
Genel Ölçek Puanı	1986-2000 arası	23	3,54	0,38	F:0,72 p:0,49
	2001-2009 arası	47	3,60	0,32	
	2010-2015 arası	40	3,65	0,38	

p>0,05

Tablo 39’da rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, rehber öğretmenlerin mezuniyet yılına göre ilişkisi ANOVA yapılarak incelenmiştir.

Tablo 39 incelendiğinde incelendiğin de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; mezun oldukları yıllar açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır (p>0,05).

Rehber öğretmenlerin mezuniyet yıllarına göre ortalamaları incelendiğinde; 1986-2000 arası mezunların $3,54 \pm 0,38$, 2001-2009 arası mezunların $3,60 \pm 0,32$ ve 2010-2015 arası mezunların $3,65 \pm 0,38$ olduğu görülmektedir. 2010-2015 arası mezunların ortalamasının daha yüksek olduğu görülürken, en düşük ortalama 1986-2000 arasında mezunlarda görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmaliinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip mezun oldukları yıllara göre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > 0,05$). Hemen hemen birçok alt boyutlarda 2010-2015 arası mezunların ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 39).

Tablo 40: Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeylerinin Mesleki Deneyimlerine Göre İncelenmesi

Alt Ölçek Maddeleri	Mesleki Deneyim	n	Ort.	ss	Test Değ; p
İstismarın Çocuk Üzerindeki Fiziksel Belirtileri	1 - 5 yıl	23	3,81	0,32	F:0,28 p:0,84
	6 - 10 yıl	36	3,76	0,37	
	11 - 15 yıl	25	3,72	0,43	
	16 yıl üzeri	26	3,72	0,43	
İhmalin Belirtileri	1 - 5 yıl	23	3,94	0,51	F:0,70 p:0,55
	6 - 10 yıl	36	3,78	0,51	
	11 - 15 yıl	25	3,90	0,63	
	16 yıl üzeri	26	3,74	0,64	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	1 - 5 yıl	23	3,77	0,33	F:0,18 p:0,91
	6 - 10 yıl	36	3,69	0,44	
	11 - 15 yıl	25	3,72	0,36	
	16 yıl üzeri	26	3,71	0,35	
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	1 - 5 yıl	23	3,37	0,39	F:0,61 p:0,61
	6 - 10 yıl	36	3,37	0,62	
	11 - 15 yıl	25	3,32	0,35	
	16 yıl üzeri	26	3,22	0,38	

Tablo 40'ın devamı	1 - 5 yıl	23	3,04	0,41	F:0,38 p:0,77
	6 - 10 yıl	36	3,09	0,66	
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	11 - 15 yıl	25	3,15	0,49	F:1,86 p:0,14
	16 yıl üzeri	26	3,20	0,60	
Çocuk İstismarı ve İhmalinde Ailesel Özellikler	1 - 5 yıl	23	3,79	0,58	F:0,43 p:0,73
	6 - 10 yıl	36	3,72	0,63	
	11 - 15 yıl	25	3,57	0,49	
	16 yıl üzeri	26	3,44	0,61	
Genel Ölçek Puanı	1 - 5 yıl	23	3,66	0,29	p>0,05
	6 - 10 yıl	36	3,61	0,40	
	11 - 15 yıl	25	3,60	0,33	
	16 yıl üzeri	26	3,55	0,36	

Tablo 40'ta rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal farkındalık düzeylerinin genel ölçek ve alt boyut puan ortalamaları, rehber öğretmenlerin mesleki deneyimleri arasındaki ilişkisi ANOVA yapılarak incelenmiştir.

Tablo 40 incelendiğinde incelendiğin de rehber öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal farkındalıkları genel ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde; mesleki deneyimleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Rehber öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre puan ortalamaları incelendiğinde; 1- 5 yıl arası çalışanların $3,66\pm0,29$, 6-10 yıl arası çalışanların $3,61\pm0,40$, 11-15 yıl arası çalışanların $3,60\pm0,33$ ve 16 yıl üzeri çalışanların $3,55\pm0,36$ olduğu görülmektedir. 1- 5 yıl arası çalışanların puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülürken, en düşük ortalama 16 yıl üzeri çalışanlarda görülmektedir.

İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri, ihmalin belirtileri, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri, istismar ve ihmale yatkın çocuk özellikleri ve çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler alt boyutları incelenip mesleki deneyimlerine arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Hemen hemen birçok alt boyutlarda 1- 5 yıl arası çalışanların ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 40).

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu araştırma Mersin ilinin Tarsus ilçesinde Milli Eğitime bağlı okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki görüş ve farkındalık düzeylerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Çocukluk çağında çocukların ihmal ve istismara maruz kalması hayatı boyunca yaşamında olumsuz etkiler bırakacaktır. Gelecek neslin devamı oldukları düşünüldüğünde her yönden sağlıklı birer yetişkin ve birey olabilmeleri için çocukluk çağında karşılaşılabilecekleri her türlü olumsuz ve kötü muameleye müdahale edilmeli ve engel olunmalıdır. Bu yüzden çocukluk çağı ihmal ve istismarı üzerinde hassasiyetle üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Çocuğun her alanda gelişimini sağlamak, ihtiyaçlarını karşılamak ve korumak hem yasal hem de ahlaki bir sorumluluktur. Bu konuda en önemli görev ebeveyn ve çocuğun bakımını üstlenen kişilere düştüğü kadar tüm toplumunda sorumluluğundadır.

Toplumsal bir sorun olan çocuk ihmal ve istismarının gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Önlemeye dayalı yasalar, sözleşmeler, çalışmalar yapılsa da yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Çalışmaların daha kapsamlı hukuktan, sağlığa, eğitimden sosyal hizmetlere her alanda yapılması gerekmektedir. Bunun yanında çocuk ve ailelere yönelik yapılan bilgilendirme ve önleme çalışmaları kadar çocukla çalışan kişilerinde bilgilendirilip önleme çalışmalarına yönelik yeterli donanına sahip olması koruma ve önleme çalışmalarına olumlu katkı sağlayacaktır.

Çocuklar aileleri dışında çok küçük yaşlardan itibaren, zamanlarının büyük kısmını okullarda geçirmektedirler. Bu yüzden çocuk ihmal ve istismarını tanıma, ilgili birimlere bildirme, koruma ve önleme çalışmalarında öğretmenlere oldukça önemli görevler düşmektedir. Hem çocuk hem aileye ulaşabilmeleri açısından önemli bir pozisyonda olan rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olması, gerekli eğitimlerle bilgi ve yeterliliklerinin artırılması oldukça önemlidir.

Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda farkındalık düzeyleri incelendiğinde $3,60 \pm 0,35$ puan ortalaması aldıkları görülmektedir. Uysal (1998: 74) hemşire ve ebeler uyguladığı çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve

risklerinin tanımlanması yönelik ölçeğe $3,73 \pm 0,32$ aldığını ve 5'e kıyasla bilgi açıkları olduğu sonucuna vardığı görülmüştür. Rehber öğretmenleri farkındalık düzeyi en yüksek kişinin ortalaması 4,66 iken en düşük ortalama 2,76 olarak karşımıza çıkmaktadır. Rehber öğretmenlerin istismarın çocuktaki fiziksel ve davranışsal belirtileri, ihmal belirtileri, ihmal ve istismara yakın ebeveyn ve çocuk özellikleri ile ailesel özellikleri boyutlarındaki farkındalıkları incelendiğinde; diğer alt boyutlara nazaran ihmal belirtileri farkındalıklarının daha iyi olduğu görülmektedir. İhmale ve istismara yatkın çocuk özellikleri farkındalıklarının ise daha düşük olduğu görülmektedir.

Görüşülen 110 rehber öğretmenin çoğunluğu kadınlarken (%62,73), tüm katılımcıların yaş ortalaması 34,42'dir. Rehber öğretmenlerin büyük bir kısmının evli (%76,36) ve çocuklu (%63,64) olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan rehber öğretmenlerden çocuk sahibi olanların minimum 1 maksimum 2 çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, çocuğu olup olmaması ve çocuk sayısı değişkenlerinin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Yaşları açısından bakıldığından genel ölçek düzeyinde farkındalıkları arasında anlamlı bir fark görülmezken ihmal belirtileri ve ailesel özellikler alt boyutunda yaşı 38 ve üzeri olan rehber öğretmenlerin belirtilen alt boyut farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. 38 yaş üzeri rehber öğretmenlerin ihmal belirtileri alt boyutunda 31-37 yaşındaki rehber öğretmenlerden, ailesel özellikler alt boyutunda ise 24-30 yaş arası rehber öğretmenlerden anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Daha genç yaşlardaki rehber öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Çalışan ebeveyn olan rehber öğretmenler çocukların bakımı konusunda eşin çalışma koşulları ve durumu, aile ile yakınlık, çocuğun yaşı vb. oluşan koşullara göre çalıştıkları zaman diliminde çocuklarının bakımında farklı alternatifler tercih etmektedirler. Kendi çocuklarına bakım verenler açısından bakıldığında rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıkları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Alt boyutlar incelendiğinde ise ihmalin ve istismarın çocuktaki fiziksel ve davranışsal belirtileri ile çocuk istismarı ve ihmali ailesel

özellikler boyutlarında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Hem genel farkındalık düzeyi hem de ihmalin ve istismarın çocuktaki davranışsal belirtileri ile çocuk istismarı ve ihmalinde ailesel özellikler boyutlarında çocuğa kendi ve eşi bakanların ihmal ve istismar konusundaki farkındalık düzeylerinin çocuğuna anneanne, babaanne, yakın akraba ve bakıcı, okul, kreş, diğer bakanlardan anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. İhmalin ve istismarın çocuktaki fiziksel belirtileri alt boyutunda ise çocuğa kendi ve eşi bakanların ihmal ve istismar konusundaki fiziksel belirtiler farkındalık düzeylerinin çocuğuna anneanne, babaanne, yakın akraba bakanlardan anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür.

Rehber öğretmenlerinin hepsinin lisans düzeyinde mezun olduğu içlerinden bir kısmının lisansüstü eğitim aldığı görülmektedir. Lisans mezunlarının çocuk ihmal ve istismarı konusunda lisansüstü mezunlardan farkındalıklarının anlamlı düzeyde farklı olduğu belirlenmiştir. Lisans mezunlarının daha yüksek farkındalıkları olduğu görülmüştür. Aynı zamanda lisansüstü eğitim almayan rehber öğretmenlerin ihmal ve istismarın çocuktaki fiziksel ve davranışsal belirtileri farkındalıklarının da daha yüksek olduğu görülmüştür. 15 lisansüstü mezunu rehber öğretmenden 6'sı lisansüstü eğitimi sırasında çocuk ihmal ve istismarı ve çocuk koruma kanununa yönelik ders aldığı görülmektedir. Buda her lisansüstü eğitimde çocuk ihmal ve istismarı ve çocuk koruma kanununa yönelik ders verilmediğini göstermektedir. Lisansüstü eğitim alanların farkındalıklarını; farklı alanlarda lisansüstü eğitimlerini yapmış olmaları, alanla ilgili lisansüstü eğitim alıp çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim almamış olmaları, ders almış olup derslerin içeriğinden veya rehber öğretmenlerden kaynaklı sorunların olması etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Üniversitede çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim/ders alma durumları sorulduğunda rehber öğretmenlerin yarısından fazlası (%64,55) ders almadığını belirtmiştir. Çocuk ihmal ve istismarı farkındalıkları incelendiğinde üniversitede eğitim/ders alanlarla almayanlar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Aynı zamanda çocuktaki fiziksel ve davranışsal belirtiler alt boyutunda da anlamlı farklılık görülmektedir. Genel farkındalıkları ile fark oluşan alt boyutlarda eğitim almayanların daha yüksek sonuçlar aldığı görülmektedir. Üniversite eğitimleri

sırasında rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik alacakları eğitimlerin içeriğinin tekrar gözden geçirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Koçtürk (2018: 41) çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları konulu makalesinde Türkiye'deki öğretmenlerin lisans döneminde çocuk ihmal ve istismarına yönelik ders almasının zorunlu olmadığını, bu yüzden de öğretmenlerin eksiklerini kendileri gidermeleri gerektiğini ifade etmektedir. Eksiklerini giderme noktasında rehber öğretmenler ya çocuğa yönelik çalışan kurum ve kuruluşlardan bilgi edinmesi ya da yayınları takip etmesi veya hizmet içi eğitimlerle bu açığı gidermesi gerekmektedir. Yaptığımız çalışmaya baktığımızda milli eğitim haricinde bu konuya yönelik eğitim alanların (%17,27) çok düşük olduğu görülürken, milli eğitim bakanlığının düzenlediği eğitimlere katılan (%38,18) rehber öğretmenlerinde az olduğu söylenebilir. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik kendi bilgilerini geliştirmeleri gerekmekte ve doğru bilgi güvenilir kaynaklardan elde edilmelidir. Milli eğitim bakanlığı ve diğer bakanlıklar ortak çalışmalar yürütülüp öğretmenlerin eğitimi için çalışmalar, ortak ağlar düzenlemesi oldukça önemlidir. Bu konuya yönelik eğitim çalışmaları artırılıp tüm rehber öğretmenlere ulaşmalıdır. Ayrıca yapılacak çalışmalarda çocukla çalışan kurum ve kuruluşların desteğinin alınması da oldukça uygun olacaktır.

Rehber öğretmenlerin hem mezun oldukları yılları hem de mesleki tecrübeleri incelendiğinde; 1986 ve 2015 yılları arasında değişen lisans mezuniyetleri görülürken 10,81 (1-24 yıl arası) yıl ortalama mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Her iki değişkende farkındalık düzeyleri üzerinde bir fark oluşturmamaktadır.

Rehber öğretmenlerin mezun oldukları lisans alanları incelendiğinde farklı alanlardan mezun oldukları görülmektedir. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alan mezunları dışında Psikoloji, Eğitimde Psikolojik Hizmetler, Sosyoloji, Eğitim Programları ve Öğretim ve Felsefe alan mezunlarının da rehber öğretmenlik yaptığı görülmektedir. Çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyleri incelendiğinde mezuniyet alanlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Sonuç ortalamalarına bakıldığında PDR mezunlarının farkındalıklarının diğer alanlardan mezun olanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Kendi mezun oldukları alandaki

bilgi becerilerle donanan meslek elemanlarının farklı bir alanda ihtiyaç olan bilgi ve beceriler konusunda az düzeyde beceriye sahip olması yapılacak tanılama ve önleme çalışmalarında sıkıntılar doğurabileceğini düşündürmektedir.

Çocuk ihmal ve istismarı sosyoekonomik düzeyi düşük aileler de daha çok görülse de bu iyi düzeyde olanlarda karşımıza çıkmayacağı anlamına gelmemektedir. Rehber öğretmenlerin öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile farkındalıkları incelendiğinde herhangi bir farkın olmadığı görülmektedir. Ortalamalar incelendiğinde düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeyi olan öğrencilerle çalışan rehber öğretmenlerin farkındalık düzeyi ortalamalarının iyi sosyo-ekonomik durumu olanlardan biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Birçok kademede çalışan rehber öğretmenler özel eğitim okullarından rehberlik araştırma merkezlerine ilkokuldan liseye kadar her kademede görev alabilmektedirler. Anaokullarında bazı belirsizliklerin yaşanmasından dolayı kadrolar bir açılıp bir kapanmaktadır. Çocuk ihmal ve istismarı her okul kademesinde karşımıza çıkabilecek bir sorundur. Yaptığımız çalışma ile birçok kademeye ulaşılmış olup kademeler arası farklılıkların farkındalıkları üzerinde bir fark oluşturmadığı (sayının az olmasından dolayı RAM ve Özel Eğitim Okulunda çalışanlar anova testinde değerlendirmeye alınmamıştır) görülmektedir. Genel ortalamalara bakıldığında RAM’da çalışanların farkındalık düzeyi ortalamalarının diğer kademelerde çalışanlara göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Rehber öğretmenlerin %60,0’ı çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Vaka ile karşılaşan rehber öğretmenlerin farkındalıkları ile karşılaşmayanların arasında anlamlı bir fark görülmezken çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaşan rehber öğretmenlerin ortalamalarının karşılaşmayanlarda biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaptığımız çalışmada rehber öğretmenlerin %95,45 gibi oldukça yüksek oranda çocuk ihmal ve istismarını öğretmenlerin bildirme yükümlülüğü olduğunu belirtmektedir. TCK’nın 278-279 ve 280. Maddesi de bu konuda bildirim yapmakla herkesi yükümlü kılmakta ve bildirim yapmayanlara yönelik karşılaşılabilecekleri cezalar hakkında hükümler ortaya koymaktadır.

Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik yapılan çalışmalar ve tanılama konusunda donanımlı olması oldukça önemlidir. Yaptığımız çalışmada rehber öğretmenlerin % 44,54'ünün çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendini yeterli hissettiği, %8,18'inin kendini yeterli hissetmediği, %47,27'sininde kısmen kendini yeterli hissettiği sonucu çıkmıştır. %61,82'si çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili ilk karşılaşmada ne yapması gerektiği konusunda kendini yeterli hissederken, %10,0'u kendini yeterli hissetmediği, %28,18'inin de kendini kısmen yeterli hissettiği görülmektedir. Aynı zaman da çocuğun ihmal ve istismara maruz kalmasından sonra çocukla okulda yapılacak çalışmalarda %34,54'i kendini yeterli görürken, %14,55'i kendini yeterli hissetmemekte, %50,91'i kısmen kendini yeterli hissetmektedir. %63,6'sı daha fazla bilgilendirme ihtiyacı, % 61,8'in de bu konuda eğitime ihtiyaç duyduğu sonucu karşımıza çıkmaktadır.

Ortaya çıkan bu sonuç rehber öğretmenlerin okullarda ortaya çıkabilecek her türlü ihmal ve istismar vakasını tespit edip gerekli yönlendirmeleri yapması ve koruyucu, önleyici hizmetleri sunması açısından oldukça önemlidir. Rehber öğretmenlerin eğitimlerinin önemsenip gerekli tedbirlerin alınarak çocuk ihmal ve istismarına yönelik çalışmaların artırılması, vaka ile ilk karşılaşmadan kurulacak iletişim yöntemlerine, çocuğun okula dönmesi ile okullarda yapılacak çalışmalara kadar kapsayıcı bir eğitim alması gerekmektedir. Okullarda yeterli olmayan rehber öğretmen sayısı ve kalabalık okullarda tek rehber öğretmenin görev aldığı düşünüldüğünde bir rehber öğretmenin eğitiminin bile ne kadar önemli olduğunu görülmektedir.

Küçük yaştaki çocukların daha çok ihmal ve istismara uğradığı düşünüldüğünde erken dönemde çocuklara ve ailelerine yapılacak çalışmaların koruyucu ve önleyici etkisi artacaktır. Rehber öğretmenlerin anaokullarındaki norm kadrolarının sürekli değişkenlik göstermesi hem erken dönemde çocuk ve ailelerine yönelik çalışmaların eksik kalmasına hem de rehber öğretmenlerin bu belirsizlikten dolayı yapacağı çalışmalara odaklanmasına zarar verecektir. Milli eğitim bu belirsizliği ortadan kaldıracak adımlar atmalı ve anaokullarındaki norm kadrolarda rehber öğretmenlerin yer almasını sağlamalıdır. Yaptığımız çalışmada rehber öğretmenlerin %83,64'ünün çocuklara yönelik ihmal ve istismar çalışmalarının okul

öncesi gruptan başlaması gerektiğini belirtirken, %16,36'sıda ilkokul kademesinden başlaması gerektiğini belirtmiştir. Erken müdahale ve çalışma çocuğu korumada oldukça önemlidir.

Milli eğitim bakanlığı genel, yerel ve özel hedefler olmak üzere rehberlik hizmetlerinde okullarda çalışmalar düzenlenmesine yönelik adımlar atmıştır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı içerisinde MEB genel hedeflerine ülke genelinde tüm okullarda yapılması gereken çalışmalar ihmal ve istismar konusunu da eklenmiştir. Böylece rehber öğretmenlerin ihmal ve istismarla ilgili çalışmalar yapması zorunlu hale getirilmiştir. Araştırmamıza katılan rehber öğretmenlerin %83,64'ü çocuk ihmal istismarı ile ilgili okullarında çalışmalar yaptığı görülürken, %16,36'sı çalışma yapmadığını belirtmektedir. Çalışma yapan 92 rehber öğretmenden %90,22'si öğrencilere yönelik, %56,52'si ailelere yönelik, %68,48'i de öğretmenlere yönelik çalışma yaptığı görülmektedir. En az çalışmanın ise okul idaresi ve hizmetlilere yönelik yapıldığı ortaya çıkmıştır. Okullarında çalışma yapmayanlarında okullarında çalışmalar yapması ve çocukların yanında diğer gruplara da çalışmaların düzenlenmesi çocuk ihmal ve istismarı ile topyekün mücadele edilmesini destekleyecektir.

Yaptığımız çalışmada rehber öğretmenlerim %85,45'i uluslararası çocuk hakları sözleşmesi, %86,36'sı da çocuk koruma kanunu hakkında bilgi sahibi olduğunu sonucu ortaya çıkmıştır. Çocuk ihmal ve istismarında çocuklara yönelik kanunlar hakkında bilgi sahibi olmak çocukların korunması açısından yasal dayanakların bilinmesi oldukça önemlidir. Böylece mesleki ve etik ilkeler doğrultusunda çalışan rehber öğretmenlerin yaptığı çalışmalarda daha anlamlı bir bütün olacaktır.

Çocuk cinsel istismarına yönelik profesyonellerin bir araya geldiği, özel olarak oluşturulmuş bir ortamda çocuğa ikincil bir örselenme yaşatmayacak şekilde uygun yardım becerilerinin sunulduğu yerler olan Çocuk İzlem Merkezleri 2010'dan itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Yaptığımız çalışmada rehber öğretmenlerin %22,73'ünün ÇİM hakkında bilgi sahibi olmadığı, %59,09'unun bilgi sahibi olduğu görülmektedir. %18,18'inde ÇİM le ilgili bilgisinde kararsız olduğu sonucu çıkmıştır. Çocuğa yönelik cinsel istismara uygun yaklaşımla uygun hizmeti sunan

ÇİM'in yeterince tanıtım ve bilgilendirme çalışması yapmaması olabileceğini düşündürmektedir. İl merkezinde işleyişi ile ilgili bilgi verip vermediği hakkında bilgi edinilemese de çalışmayı yaptığımız ilçede faaliyetlerine yönelik bilgilendirici çalışma içinde olmadığı görülmektedir.

Yaptığımız çalışmada rehber öğretmenlerin birlikte çalıştıkları öğretmen ve idarecilerle ilgili çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olma durumlarına yönelik düşünceleri alınmıştır. Rehber öğretmenlerin %59,09'u birlikte çalıştıkları öğretmenlerin, %48,18'i de birlikte çalıştıkları idarecilerin yeterli bilgiye sahip olmadığını düşündüğü; %23,64'ünün öğretmenlerinin, % 12,73' ünün de idarecilerinin yeterli bilgiye sahip olup olmadığı ile ilgili kararsız olduğu görülmektedir. Çocuk ihmal ve istismarı ile sadece tek sorumlu kişinin rehber olmadığının bilinmesi oldukça önemlidir. Yapılacak çalışmalarda diğer öğretmen ve idarecilere de eğitimler verilmesi çocuk ihmal ve istismarının ortaya çıkması ve önlenmesinde açısında önemsenmesi gereken bir konudur. Buda önleme ve mücadelede çalışmalarında okul-öğretmen-öğrenci işbirliğini daha da güçlendirecektir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin %84,55'i çocuk ihmal ve istismarı konusunu bildirme durumunda idarecisinin kendini destekleyeceğini, %2,73'ünün desteklemeyeceğini, %12,73'ünün bu konuda kararsız olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ışığında okul idarecilerinin büyük kısmının rehber öğretmenleri destekleyeceği görülmektedir. Fakat bu desteklemeyen ve kararsız olanların göz ardı edilmesi anlamı taşımamalıdır. Öğretmenler üzerinde yapılan çalışmalara bakıldığında Sağır (2013: 77) katılımcıların %95.2'si, Kürklü (2011: 56) katılımcıların %87.6'sı, Karakoç (2017: 44) katılımcıların %78.4'sının bildirinde bulunduğu okul yöneticisinin kendisini destekleyeceğini düşündüğü sonucunu ortaya çıkarmışlardır. Buda araştırmamızla tutarlı sonuçlar ortaya çıktığını göstermektedir.

Yaptığımız çalışma bildirim sonrası rehber öğretmenlerin çevreden, ailelerden ve diğer kişilerden korunmayla ilgili %63,64'ünün kaygı hissedeceği, %21,82'si ise kararsız kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Rehber öğretmenlerin bildirim sonrası güvenlik ve gizliliğine yönelik gösterilen çaba konusunda %65,45'i kolluk

kuvvetlerinin gösterdiği çabayı yeterli bulmazken, %25,45'i kısmen yeterli bulmaktadır. Adli birimlerin göstermiş olduğu çabayı ise %63,64'ü yeterli görmezken %25,45'i kısmen yeterli görmektedir. Rehber öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri ihmal ve istismar vakasını ilgili birimlere bildirmesi sonrası gizliliğinin ve güvenliğinin korunması ve bunu yeterli derecede hissetmesi oldukça önemli ve üzerinde hassasla durulması gereken konulardan biridir. Çünkü bildirim sonrası yaşanan bu durumun devam etmesi ihmal ve istismarın bildirimini de olumsuz yönde etkileyeceğini düşündürmektedir. Bir diğer bildirim etkileyen etmen ise ülke politikasının yeterli bulunmamasıdır. Çocuk ihmal ve istismarı oranları yüksek olan ülkelerde çocuklara yönelik ülke genelindeki yasaların, korunma önlemlerinin yeterli olmadığı da görülmektedir. Bu yüzden çocuk ihmal ve istismarında çocuğa ve aileye yapılacak çalışmalar kadar ülke politikalarının da düzenlenmesi, gerekli tedbirlerin alınması büyük bir gerekliliktir. Yaptığımız çalışma da rehber öğretmenlerin %71,81'inin ülkemizdeki çocuk ihmal ve istismarına yönelik yasa, koruma önlemleri gibi çalışmalarını yeterli görmediği görülmektedir.

TCK' da çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaşıldığında herkesin suçu bildirme zorunluluğu vardır. Bazı bilgi eksikleri, çocuğun daha çok zarar göreceği düşüncesi, nereye bildirimde bulunulacağını bilinmemesi vb pek çok neden bildirim yapılmasını engellemektedir. Rehber öğretmenlerin karşılaştıkları ihmal ve istismar türüne göre bildirimde bulunacakları yerler incelendiğinde birbirinden farklı bildirim yerleri görülmektedir. Cinsel istismar vakalarında bildirimde bulunulacak yerler daha çok işaretlenirken en az seçim yapılan ise duygusal istismar ve ihmal olarak karşımıza çıkmaktadır. Rehber öğretmenler ihmal ve istismarla karşılaştıklarında nerelere bildirimde bulunacakları, ihmal ve duygusal istismar gibi olaylarla karşılaştığında kimlerden yardım talebinde bulunacağı hususunda gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir. Tüm ihmal ve istismar olaylarında bildirimde bulunulabilecek tek bir noktanın oluşturulması, bildirim nereye yapacakları ile ilgili çoklu seçeneğin tek bir seçeneğe düşürülmesi yararlı olacaktır. Böylece bu tek seçenekte görevli kişiler gerekli kurumlarla iletişime geçerek çocuğun karşılaştığı ihmal ve istismar türüne göre en sağlıklı yardım birimini harekete geçirecektir.

4.2. Öneriler

Rehber öğretmenlerin öğrencilere yönelik yaptığı çalışmalar kadar veli ve öğretmenlere yönelik bilgilendirme ve müşavirlik hizmetleri düşünüldüğünde çocuğun ihmal ve istismarının tespiti, ortaya çıkması ve yapılacak önleyici çalışmalar açısından hayati bir konumda olduklarını göstermektedirler.

Böylesi önemli bir pozisyonda olan rehber öğretmenlerin hem üniversite hem de çalışma hayatlarında çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmalarına katılmaları önemsenmelidir. Üniversitede bu konuda dersler müfredata konulmalıdır. Ders içerikleri çocuk ihmal ve istismarını fark etme, ilgili yerlere bildirme, müdahale ve önleme çalışmalarını kapsamalıdır. Çalışma hayatında hizmet içi eğitimlerle yeterlilikleri artırılmalı, yıl içinde de bilgilendirme çalışmaları ile bilgileri güncellenmelidir.

Yapılacak çalışmalar bildirimde yasal boyutları, bildirimde bulunulacak kurum ve kuruluşları, vakayla ilk karşılaşmada doğru iletişim yöntemleri, ihmal ve istismara uğramış çocuklarla okulda yapılacak çalışmaları, görüşme tekniklerini, belirti ve risklerini tanıma, önleme (birincil, ikincil, üçüncül) çalışmalarını, cinsel eğitim, çocuk hakları gibi pek çok konuyu kapsayacak nitelikte olmalıdır.

Rehber öğretmenlerin bildirimlerinde ihmal ve istismar türleri arasında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Karşılaşılan her tür ihmal ve istismar olaylarında tek bir bildirim merkezinin olması bu karışıklığı önleyeceği düşünülmektedir. Böylece tek bir noktadan ilgili kurumlarla irtibatın sağlanması çocuklara yönelik uygulanan kötü muamelelerin hızlı ve etkin bir şekilde çözümünü sağlayacaktır.

Rehber öğretmenlerin bildirim sonrası yaşadığı kaygılara yönelik gizliliğin korunmasına dikkat edilmelidir. İhmal ve istismarın ortaya çıkmasında önemli bir konumda olan rehber öğretmenlere kolluk kuvvetleri, savcılık vb adli boyutta çalışanların olumlu yönde tutum ve davranışlar sergilemesi kaygılarının azalmasına yardımcı olacaktır. Okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki yönlendirmelerine hassasiyetle yaklaşılması, okul içinde yapılacak çalışmalarda her türlü kolaylığın sağlanarak rehber öğretmenlerin desteklenmesi gerekmektedir.

Çocuk ihmal ve istismarına yönelik riskli ailesel özelliklere yönelik okullarla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında ortak bir iletişim ağının sağlanması ve ailelere gerekli desteğin (sağlık, ekonomi, sosyal hizmetler vb) sağlanmasına özen gösterilmelidir.

Çocuk ihmal ve istismarına küçük yaştaki çocukların daha çok maruz kaldığı düşünüldüğünde çocukların kendini koruma becerilerinin geliştirilmesi, ailelere yönelik çalışmaların yapılması adına okulöncesindeki rehber öğretmen norm kadrosunun diğer kademelerde olduğu gibi zorunlu olması sağlanmalıdır. Yıl içerisinde rehber öğretmenlerin kadrolarının kaldırılıp geri getirilmesi ile yaşanan karışıklığın çözüme ulaşması sağlanmalıdır. Bunun yanında çocuklarla çalışan kreş, bakım evleri, rehabilitasyon merkezleri gibi pek çok yerde psikolojik danışman ve rehberlik alan mezunlarının olma zorunluluğu getirilmelidir. Özellikle ilk görüşme ve okul çalışmalarında gerekli desteği sağlayabilmesi açısından bu önemlidir.

Okulda çocuklara, ailelere ve öğretmenlere yönelik çalışmalar arttırılmalıdır. Uzmanlardan okullarda yapılacak çalışmalara destek sağlanmalıdır. Rehber öğretmenlerin yaptığı çalışmalara doküman desteği sağlanmalı (afiş, broşür, CD vb), her okulda rehberlik etkinlikleri için seminer salonları, grup görüşme odaları zorunlu hale getirilmelidir. Sınıf sayılarının uygun sayıda olması yapılacak etkinlikleri daha verimli hale getireceği için sınıfların çok kalabalık olmamasına MEB tarafından özen gösterilmelidir.

Çocuk izlem merkezlerinin her ilde kurulması, il ve ilçe de görevli rehber öğretmenlere tanıtım çalışmaları yapması ve rehber öğretmenlerle iletişim ağının güçlendirilmesi önemsenmelidir.

Medyanın etkisi düşünüldüğünde yapılacak önleyici çalışmalarda medya aktif görev almalıdır. İnternet kullanımında çocukları koruyacak çalışmalar yapılmalıdır. Dizi ve reklamlarda denetlemeler ve düzenlemeler yapılmalıdır. Böylece okullarda yapılan çalışmaların etkililiği desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Akalın, A. G. (2003). Eski çağda grek kadının toplumsal yaşantısı. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 21(33), 17-47.
- Akgül, E. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Cinsel İstismar Bildirim Durumları*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akıncı, F. S. (2013).İstismar mağduru çocukların suç sonrası sorunları ve hukuksal korunmaları. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 19(2). 3-15.
- Akyüz, E. (1999). Cumhuriyet döneminde çocuk hukukundaki gelişmeler. *Cumhuriyet ve Çocuk II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 491-505.
- Altan, H. (2015).*Üniversite Öğrencisi Gençlere Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Yapılan Eğitimin Bilgi Ve Farkındalıklarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aral N. ve Gürsoy F, 2001. Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 36-39.
- (https://www.academia.edu/781045/%C3%87ocuk_haklar%C4%B1_%C3%A7er%C3%A7evesinde_%C3%A7ocuk_ihmal_ve_istismar%C4%B1).
- Aral, N. ve Sağlam, M. (2016).Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(2),43-56.
- <http://cocukvemedeniyet.cocukvakfi.org.tr/index.php/CMD/article/view/41/18>, Erişim: 08.06.2018.
- Armaner, N.(1976). Şahsiyet terbiyesinde dini kültürün rolü. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 143-149.
- Arslan, B. ve Özdelikara, A. (2017). Engellilik durumunun belirlenmesi ve engelli hizmetlerine yönelik beklentiler. *Akademik Bakış Dergisi*, (6), 98-110.
- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/383768>,Erişim Tarihi: 03.08.2018.
- Atılgan, D. K. (2013). Antik yunan'da toplumsal cinsiyet rollerinin temsili. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, (10), 17-27.

- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 269-585.
- Ayz, D. (2008). *ğrencilerin ocuk Haklarını Algılama Düzeyleri ile Başarıları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bahadır, V. (2018). *Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Uzmanlık ğrencilerinin ocuk İstismarı Ve İhmali Hakkında Bilgi, Tutum Ve Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi İle Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kocaeli.
- Bakır, E. ve Kapucu, S.(2017).ocuk ihmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansıması: bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13–24.
- Bakır, K. (2007). Jean-jacquesrousseau'nun natüralist eğitim anlayışı. *KKEFD*. (15), 103-122.
- Bernard Van Leer Vakfı. (2014). *Aile ocuk şiddet, Türkiye’de 0-8 Yaş Arası ocuğa Yönelik Aile İçi şiddet Araştırması*, İstanbul. <http://www.ailecocuksiddet.info/RAPOR.pdf>
- Beyazıt, U. (2015). ocuk istismarı konusunda türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi, *Hacettepe niversty Faculty of Health Sciences Journal*, 1(1). <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/88804> , Erişim Tarihi: 15.12.2018.
- Bilgin, . (2015). *Cinsel İstismar Mağduru ocukların Psiko-sosyal Durumlarının İstismara Ait zellikler Açısından Tanılanması*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bilir, ř., Arı, M., Dönmez, N. B., Atık, B., ve San, P. (1991). Türkiye’nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1), 57-70.
- Bulut, S. ve Karaman, H. B. (2018).Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi zel Eğitim Dergisi*, 19(2), 277-301. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/481647> , Erişim Tarihi: 10.11.2018.

- Burç, A. (2014). *Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti Ve Risklerini Tanılama Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bozgün, K. (2017). *Öğretmen Adaylarının Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Ceylan, A., Tuncer, O., Melek, M., Akgün, C., Gülmehmet, F. ve Erden, Ö. (2009). Van bölgesindeki çocuklarda cinsel istismar. *Van tıp dergisi*, 16(14), 131-134.
- Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25673, 17 Aralık 2004. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>, Erişim Tarihi: 18.12.2018
- Cılga, İ. (1999). Türkiye'de çocuk hakları çalışmaları. *Cumhuriyet ve Çocuk II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 506-516.
- Cihan, M. (2006). John locke ve eğitim. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 173-178.
- Çalışkan, T. (2018). *Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Yakınoğlu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Çapar, H., Çakmak, C. , Konca, M. ve Korku, C. (2017). Bir halk sağlığı sorunu olarak çocuklara yönelik şiddet: gazete haberleri üzerinden bir araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(13), 85-101.
- Çelik, C. (2005). Çocuk kavramı ve medeni hukuk açısından çocuk haklarının tarihi gelişimi. *E- Akademi Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, (36), Parg. 1-93.
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2018). *Çocuk Bakım Kuruluşlarında Çalışan Personele Yönelik İstismar İle Mücadele Rehber Kitapçığı (Yayın No 7)*. Ankara: Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı. <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/yayinlar-ana-baslik/cocuk->

bakim-kuruluslarinda-calisan-personele-yonelik-istismarla-mucadele-rehber-kitapcigi.pdf, Erişim Tarihi: 13.12.2018

Çocuk Koruma Kanunu. (2005).T.C. Resmi Gazete, 25876, 2005.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> , Erişim Tarihi: 20.12.2018.

Demir, A. (2012). Tarihten günümüze çocuk hakları. *International Journal Of Early Childhood Education Research*, 1(3). 37-47.<http://ijecer.net/pfi-depo/v1n3/demir.pdf>, Erişim Tarihi: 12.07.2018.

Deveci, E. ve Açık, Y.(2003). Çocuk istismarı nedenlerinin incelenmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, (12), 396-405.

Dönmez, Y. E., Soylu, N., Özcan, Ö.Ö, Yüksel, T., Demir, A. Ç., Bayhan P. Ç., ve Miniksar, Y. D. (2014). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergen olgularımızın sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 21(1), 44-48.

Durdu, Z. , Yelboğa, Y. (2016).Türkiye’de çocuk gelinler üzerine bir araştırma: mersin örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 9(44), 800-807.
https://www.researchgate.net/publication/313786159_TURKIYE_DE_COCUK_GELINLER_UZERINE_BIR_ARASTIRMA_MERSIN_ORNEGI , Erişim Tarihi:27.09.2018.

Dülger, R. İ. (2017). Vatana ihanet suçunun kökenleri üzerine bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 101-142.

Doğanlı, B. ve Karaörs, G. (2017). Çocuk istismarı ve sosyal devlet kapsamında çocuk istismarına yönelik alınan önlemler. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2 (7), 82-92.

Erginer, F. (2007). *Ankara İli İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğrencilerin Aileleri Tarafından İstismarı ve İhmaline İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Erol, D. (2007). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Erdemir, H. P. ve Erdemir, H. (2012). *Antikçağ 'da çocuk olmak: ölmek ya da ölmemek*, (Yayına Hazırlayan: Dolunay Şenol, Sıtkı Yıldız, Talat Kıymaz ve Hasan Kala). *Uluslararası Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu (II. Cilt)*. Ankara: MÇD Yayınları, 643-69.
- Ersanlı, K., Yılmaz, M. , Özcan, K. (2013). Algılanan duygusal istismar ölçeği (adiö): geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 147-164.
- Evinç, Ş. G. ve Özdemir, D. (2015). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunda risk ve sonuçları açısından çocuk istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(2), 166-177.
- Gander M. J. ve Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çevirenler: Dönmez, A. ve Çelen, N.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 129-139.
- Genç, Ö. (2016). Çocukların orta çağ avrupa'sındaki yeri. *Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*. 1(1).241-261.
- Gencer, T. E. (2019). *Göç Süreçlerindeki Çocukların Karşılanamayan Gereksinimleri, Haklara Erişimleri ve Beklentileri: Ankara Ve Hatay'da Yaşayan Suriyeli Çocuklar Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güçlü, S. (2016). Çocukluk ve çocukluğun sosyolojisi bağlamından çocuk hakları. *Sosyoloji Dergisi*, Prof. Dr. Önal Sayın'a Armağan Sayısı, 1-22.
- Güldeste, A. (2018). Çocuk cinsel istismarının medyada değerlendirilme biçimi (haber türk gazetesi üzerinden medyaya sosyolojik bir bakış). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 11(55), 490-

497.http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt11/sayi55_pdf/4sosyoloji_psikoloji_felsefe/guldeste_aysenur.pdf , Erişim Tarihi: 02/01/2019.

Güzelmansur, M. (2018). *Çocuk Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Bilgi ve Uygulamalarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Göde, O. , Savi, F. ve Savi, S . (2014). Eğitimin bütünlüğü içinde sporun duygusal istismara uğrayan ergenlerin benlik kavramlarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (7), 22-34.

<http://dergipark.gov.tr/pauefd/issue/11136/133199> , Erişim Tarihi:21.09.2018.

Gökalp, Y. , Kaya, S. ve Övün, A. (2018). Kadın ve çocuk istismarı. *Akademik MATBUAT Sosyal araştırmalar Dergisi*, 2(1), 61-77.

Güler, D. ve Ulutak, N. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Dergisi*.(11), 51-76.

Gülen, İ. A., Uğurlu, Z. (2014).Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-24.

Güner, Ş. İ. , Güner, S. ve Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.6

Gürdal, A. D. (2013). Sosyolojinin ihmal edilen kategorisi çocuklar üzerinden çocukluk sosyolojisine ve sosyolojiye bakmak. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 15(4), 1-26.

Hali, S., Rencüzoğulları, S. (2017). İslamiyet öncesi türklerde eğitim. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(17), 425-437.

Hoşoğlu, R. (2009). *Engelli Öğrencilerin İhmal ve İstismar Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

İrmak. T. Y. (2008). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

İtr, E. (2018). Türkiye’de çocuk istismarı konusunda yayımlanan lisansüstü tezlerinin adli bilimler açısından değerlendirilmesi. *ACU Sağlık Bil Dergisi*, 9(4),

410-413. http://acibadem.dergisi.org/uploads/pdf/pdf_AUD_476.pdf, Erişim Tarihi: 10/01/2019.

İmdat ve Asuma (2016). *Türkiye’de Çocuk İstismarı Raporu*. İstanbul.

İnsan Hakları Derneği. (2008). *Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu*. Ankara: Berkay Ofset.

İpek, A . (2012). Çocuk haklarının gelişimi ve karşılaştırmalı olarak anayasal açıdan değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 151-173. <http://dergipark.gov.tr/suhfd/issue/26649/2812377> , Erişim Tarihi:13.09.2018.

İpek, N. (2017). Arkaik ve klasik dönem roma ailesinde çocuk ve yeni doğan bebeğın terk edilmesi meselesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 295-327.

İmren, S. G., Ayaz, B., Yusufoglu, C. ve Arman, A.R., (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26(1), 11-16.

İrevül, G. (2016). *22-30 Yaş Arası Genç Yetişkinlerde Çocukluk Çağı İstismarının Madde Kullanımına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İşmen, A. E. ve Aydın, B. (1996). Duygusal istismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 127-134

Kabakoğlu, H. (2018). *Aile Sağlığı Merkezlerinde Görev Yapan Hemşire ve Ebelerin Çocuk İstismarı Ve İhmali Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hatay.

Kamiloğlu, M. (2018). *Ankara İlinde Görev Yapan Aile Hekimliği Asistanlarının Çocuk İstismarı Ve İhmali Konusunda Bilgi Düzeyi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Sağlık ve Uygulama Merkezi Aile Hekimliği Kliniği, Ankara.

Kaptan, D. (2017). *Trabzon İl Merkezindeki Pediatri Kliniklerinde Çalışan Hekim Ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı Ve İhmali Konusundaki Bilgi Ve Farkındalık*

- Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kara, B. , Biçer, Ü. , Gökalp, A.S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, (47), 140-151.
- Karakoç, F. (2017). *Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A., Bozaslan, H. , Genç, G. ve (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 208-225.
- Kaytez, N., Yücelyiğit, S. ve Kadan, G. (2018). Çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri. *Eurasian Journal Of Health Sciences Eurasian Jhs Review Article / Derleme Makalesi*, 1(1):18-24. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/497680>, Erişim Tarihi: 02.01.2019.
- Keçe, H. (2018). *Çocuk Destek Merkezlerinde Yaşayan Cinsel İstismar Mağduru Kız Çocuklarının Sosyal Kaygı Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kefeli, H. (2016). *Okul Öncesi Eğitimi Programı Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışları İle Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keskin G, Çam O, 2005. Çocuk cinsel istismarına psikodinamik hemşirelik yaklaşımı. *Yeni Symposium*, 43(3) ,118-125.
- Kiraz, C. (2005). *Kur'an'da Ahlak İlkeleri- Tevrat, Zebur ve İncil'le Mukayeseli Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Bursa.
- Koca, M. (2012). Çocuk istismarında ihbar yükümlülüğü. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 113-128.

- Kocaer, Ü. (2006). *Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 38-47.
- Koşar, N., (1989). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Korkmaz, M., Saçan, S., Yücel, A.S., Gürkan, A., ve Kırık, A.M. (2015). Çocuk istismarı ve cinsel istismarın önlenmesinde medyanın rolünün incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri Ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, (3), 1-31. http://www.uhpdergisi.com/dergiayrinti/cocuk-istismari-ve-cinsel-istismarin-onlenmesinde-medyanin-rolunun-incelenmesi_20, Erişim Tarihi: 02/01/2018.
- Kur'an-ı Kerim Meali. <http://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf> . Erişim Tarihi: 17/08/2018.
- Kurt, A. O. (2016). Yahudilikte levirat evlilik: geleneğin tutsak ettiği kadınlar. *Turkish Studies Academic Journals*, 11(17), 245-266. http://www.academia.edu/31197284/YAHUD%C4%B0L%C4%B0KTE_LEV%C4%B0RAT_EVL%C4%B0L%C4%B0K_GELENE%C4%9E%C4%B0N_TUTSAK_ETT%C4%B0%C4%9E%C4%B0_KADINLAR, Erişim Tarihi: 20.02.2018.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36), 99-127.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Kütük, M. Ö. ve Bilaç, Ö. (2017). Çocuklarda ve Adölesanlarda Duygusal İstismar ve İhmal. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 181-187. https://www.researchgate.net/publication/321148466_Cocuklarda_ve_Adolesanlarda_Duygusal_Istismar_ve_Ihmal
- Mandaloğlu, M. (2013).İslamiyet'ten önce türklerde aile hukuku. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 133-160.

- Millî Eğitim Bakanlığı, (1970). Orta dereceli okullarda rehberlik servislerinin kuruluşu ile ilgili bazı esaslar, *MEB Tebliğler Dergisi*, 33(1619). 293-300. <http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/34-1970?start=24>, Erişim Tarihi: 28.12.2018.
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014). T.C. Resmi Gazete, 29072,26 Temmuz 2014. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140726-4.htm> , Erişim Tarihi:07.03.2018
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. (2017). T.C. Resmi Gazete,30236, 10 Kasım 2017. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/10113305_yeni_rehbrlk_yon.pdf , Erişim Tarihi: 25.12.2018
- Oruç, C., Tecim, E., Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*,15 (48), 281-297. https://www.researchgate.net/profile/Erhan_Tecim/publication/233933379_OKUL_ONCESI_DONEM_COCUGUNUN_KISILIK_GELISIMINDEROL_MODEL_LIK_VE_CIZGI_FILMLERRole_Models_and_Cartoons_on_Personality_Development_of_Pre-School_Children/links/0fcfd50d198e1d8344000000.pdf
- Öncü, E. , Kurt, Ö. A. Esenay, F. I. ve Özer, F. (2012). Çalışan çocukların ailede istismarı. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 10(3), 128-140.
- Özgül, D. (2015).*Öğrencilerin Cinsel İstismara Uğrama Durumunda İlk ve Ortaokullarda Çalışan Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Tutum ve Davranışları*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgül, O. (2011). Sümer sosyal hayatında eğitimin yeri ve önemi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 403-414. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/erzisobil/article/view/5000045637/5000042992>, Erişim Tarihi:14.07.2018.
- Özyurt, C.(2011). Çocuk sosyolojisi: bir giriş denemesi, (Editör: Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım). *Aile Sosyolojisi*, İstanbul: Açılım Kitap, 155-181.

- Öztürk, H. K. (2017). Çocukluğun tarihsel gelişimi üzerine düşünceler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,(13), 253-276.
- Öztürk, M. (2011). Anne baba öğretmenler için el kitabı - çocuk hakları açısından çocuk ihmal ve istismarı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Paslı, F. (2017). Cinsel istismara uğrayan çocukların ekolojik sistem yaklaşımı açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 39-53.
- Pınarbaşı R.D. , Özkök, M. S. , Katkıcı, U., Erel, Ö. ve Dirlik, M. (2003). Aydın'da Erkeklerde Cinsel İstismar. *Adli Tıp Bülteni*, 8(2): 41-47.
- Polat, O. (1999). Tıbbi açıdan çocuk hakları ve çocuk istismarı. *Cumhuriyet ve Çocuk II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 157-533.
- Polat, O. (2018). *Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu – 2 Basın Özeti (Asuma ve İmdat)*, İstanbul. <http://imdat.org/wp-content/uploads/2018/05/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam.pdf>
- Poyraz, C (2006). Türkiye'deki rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 187-209.
- Sağır, M. (2013). *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik görüş ve Farkındalık Düzeyleri (Kayseri İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Sağlam, Ö.(2017). *Cinsel İstismar Mağduru Çocuğa Meslek Elemanı Yaklaşımı: Süleymaniye Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Serdar, İ. (2008). Birlikte velayet. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*,10(1). 155-197.
- Siyez, D. M. (2003). Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Algıları ile Depresyon ve Kaygı Düzeylerini Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şimşek, F.,Ulukoğlu, B. ve Bingöler, B. (2004). Çocuk istismarına disiplin penceresinden bakış. *Adli Bilimler Dergisi*, 3 (1), 47-52.

- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/93063>, Erişim Tarihi: 28.12.201.
- şirin, R. (2018).Çocuk hakları ve medya üzerine. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 3(5), 5-10.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Taş, A. (2017). *Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Çocuk İhmal Ve İstismarı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*.
<http://www.tbmm.gov.tr/komisyoin/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>, Erişim Tarihi: 3.05.2018.
- Tezdiğ, C. C. (2017). *Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı Ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Toptaş, K. (2016). Eski mezopotamya’da çocuk. *Archiyum Anatolicum- Anadolu Arşivleri Dergisi*, 10(1), 55-78.
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/10/2118/21912.pdf>, Erişim Tarihi: 02.02.2018.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25611, 12 Ekim 2004.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, Erişim Tarihi: 25.12.2018.
- Türk Dil Kurumu. *Büyük türkçe sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr>
- Türker, G. (2017). *Aile Hekimleri, Hemşire ve Ebelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Farkındalık Düzeyleri: Burdur Örneğİ*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneğİ. (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için: etik kurallar*.(8. Baskı). Ankara.
- UNICEF. (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması / Özet Rapor*, Ankara.

- Uysal A. (1998).*Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılamada Hemşire ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- www.cocuklaricinadalet.org . *Sosyal Çalışma Görevlileri İçin El Kitabı*. (2013). Ankara.
- Yalçın, H., Koçak, N., Duman, G. (2014).Anne babaların çocuk istismarıyla ilgili tutumlarının incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı I), 137-143.
- Yazar, M. E. (2018). *2010-2016 Yılları Arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Başvuran Cinsel İstismar ve Cinsel Saldırı Olgularının Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Denizli.
- Yıldırım, Y. (2003). İslam öncesi arap yarımadasında çocuk öldürme olgusu. *Darülfünun İlahiyat (İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi)*. (7), 79-111.
- Yıldız, B. (2006). *Hititlerde Aile Hukuku*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: risk faktörleri ve çocukların psiko-sosyal gelişimi üzerindeki etkileri. *Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 63-79. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423874674.pdf>, Erişim Tarihi: 21/12/2017.
- Yılmaz, B. (2015). *Bir Hastanede Çalışan Hemşirelerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Bilgi ve Yaklaşımlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yolcu, H (2008-2009). İstismara uğramış çocuğa eğitim ortamında yaklaşım: Rehber öğretmenlerin rolü. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7 (25), 62-92.
- Yörükoğlu, A. (2008). *Çocuk Ruh Sağlığı (29. Baskı)*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zengin, B. Y. (2014). *9-17 Yaş Grubunda Cinsel İstismar Olgularının Adli Süreçte Yaşadıkları Örselenmenin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri*, Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul.

EKLER

6.1. EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

REHBER ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARINA YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYLERİNİ BELİRLEME ANKETİ

Değerli katılımcı,

Milli Eğitim Bakanlığı Mersin Tarsus İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda çalışan rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerini saptamak amacı ile bu anket uygulanmaktadır. Cevaplayacağınız bu ölçekte kimlik bilgilerinizi vermeniz gerekmemektedir. Anket kapsamında vereceğiniz yanıtlar sizleri yasal bir yükümlülüğe sokmamaktadır. Cevaplarınız araştırmaya katkı sağlayacaktır.

Şimdiden vereceğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen
Özlem KARAÇOR

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

I. BÖLÜM (Demografik Özellikler)

- 1- Cinsiyetiniz? **Kadın () Erkek ()**
2- Yaşınız?
3- Medeni haliniz? **Evlili () Bekar () Diğer (.....)**
4- Çocuğunuz var mı? **Evet () Hayır ()**
5- Evet ise kaç çocuğunuz var?
6- Çocuğunuza kim bakıyor.....
7- En son mezun olduğunuz okul
() Lisans () Yüksek Lisans () Doktora () Diğer (Lütfen

Belirtiniz).....

- 8- Mezun olduğunuz lisans alanınız nedir?
() PDR () Psikoloji () Eğitimde Psikolojik Hizmetler
() Sosyoloji () Eğitim Programları ve Öğretim () Felsefe
() Diğer(Lütfen Belirtiniz).....

9- Mezuniyet yılınız?

10- Çalıştığınız kademe nedir?

- () Lise () Ortaokul () İlkokul () Anaokulu
() Özel eğitim okulu () RAM ()

Diğer.....

11- Öğrencilerinizi sosyoekonomik durumu nedir?

- () İyi () Orta () Düşük

12- Mesleğinizde kaçınıcı yılınız?

13- Daha önce çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili bir olayla karşılaştınız mı?

- () Evet () Hayır

II. BÖLÜM (Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Görüşler)

- 14- Üniversitede Çocuk ihmal ve İstismarı ile ilgili bir eğitim/ders aldınız mı? **() Evet () Hayır**
- 15- Daha önce hiç Milli Eğitim haricinde çocuk istismarı ve ihmal hakkında / çocuk korumaya yönelik bir eğitim/ler aldınız mı?
() Evet () Hayır
- 16- Milli Eğitimin düzenlediği çocuk istismarı ve ihmal hakkında / çocuk korumaya yönelik / resmi bir eğitim/ler aldınız mı?
() Evet () Hayır
- 17- 2018 yılı içinde çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili okulda eğitim veya seminer düzenlediniz mi?
() Evet () Hayır
- 18- Eğer cevabınız “Evet” ise kimlere yönelik düzenlediniz?
() Öğrenci () Veli () Öğretmen () İdare () Hizmetli () Diğer(Belirtiniz).....
- 19- Sizce Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili çocuklarla yapılacak çalışmalar hangi yaş grubundan/kademeden başlanmalı?
() Okul öncesi () İlkokul () Orta okul () Lise () Diğer.....
- 20- Aşağıdaki sorulara **EVET/HAYIR/KARASIZIM** şeklinde uygun cevap veriniz.

	EVET	HAYIR	KARARSIZIM
İhmal ve istismar şüphesinde öğretmenler bildirimde bulunmak zorunda mı?			
Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi hakkında bilgi sahibi misiniz?			
Çocuk koruma kanunu hakkında bilgi sahibi misiniz?			
ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi) hakkında bilgi sahibi misiniz?			
Çocuk ihmal ve istismarı konusunda bildirimde bulunmanız durumunda idareciniz sizi destekler mi?			
Çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgilenme ihtiyacı /gereksinimi hissediyor/duyuyor musunuz?			
Kendinizi çocuk ihmal ve istismarı konusunda bir eğitime ihtiyaç hissediyor musunuz?			
Birlikte çalıştığınız ÖĞRETMENLERİN çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?			
Birlikte çalıştığınız İDARECİLERİN çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?			

0	Çocuk ihmal ve istismarı ile karşılaştığınızda bildirimde bulunduktan sonraki süreçlerde çevre, aile ve diğer kişilere karşı korunamayacağınız ile ilgili kaygı yaşayacağınızı/hissedeceğinizi düşünüyor musunuz?			
---	---	--	--	--

21- Aşağıdaki sorulara **HiÇ YETERLİ DEĞİL/YETERLİ DEĞİL/KISMEN YETERLİ/YETERLİ/ÇOK YETELİ** şeklinde uygun cevap veriniz.

		Hiç yeterli hissetmiyorum	Yeterli hissetmiyorum	Kismen yeterli hissediyorum	Yeterli hissediyorum	Çok yeterli hissediyorum
	Çocuk ihmal ve istismarı alanında kendinizi yeterli hissediyor musunuz?					
	Çocuk ihmal ve istismarı ile ilk karşılaştığınızda ne yapmanız gerektiği ile ilgili kendinizi yeterli buluyor musunuz?					
	Çocuk ihmal ve istismarına maruz kalmış çocuklarla okulda yapabileceğiniz çalışmalarla ilgili kendinizi yeterli hissediyor musunuz?					
	Çocuk ihmal ve istismarı konusunda ülke politikasını(yasalar, koruma kararları, önleme vb) yeterli buluyor musunuz?					
	Çocuk ihmal ve istismar durumuyla karşılaşp bildirimde bulunduğunuzda kolluk kuvvetleri(jandarma, çocuk polisi vb)nin sizin güvenliğinizi ve gizliliğinizi korumada gösterdiği çabayı yeterli buluyor musunuz?					
	Çocuk ihmal ve istismarı bildiriminden sonra adli birimlerin(avukat,savcı vb) sizin güvenliğinizi ve gizliliğinizi korumada gösterdiği çabayı yeterli buluyor musunuz?					

22- Öğrencinizin çocuk ihmal ve istismarına maruz kaldığını düşündüğünüzde aşağıdaki bildirimde bulunacağınız kişi/kişiler veya kurumlar hangileri olur? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilir veya boş bırakabilirsiniz) Lütfen (X) işareti koyunuz.

Bildirim yapacağınız kişi/kişiler Durumlar	Fiziksel İstismar Vakasında	Duygusal İstismar Vakasında	Cinsel İstismar Vakasında	İhmal
Aileye bildirim				
Okul İdaresine bildirim				
Rehberlik ve Araştırma Merkezine bildirim				
Milli Eğitime bildirim				
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bildirim				
Sağlık kuruluşuna (hastane/aile hekimi) bildirim				
Savcılığa bildirim				
Polis/Jandarma/Çocuk Şube				
ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi)				
Fikrim Yok				
Bildirimde Bulunmam				
Diğer(Lütfen Belirtiniz).....				

6.2. EK-2: ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNİN BELİRTİ VE RİSKLERİNİN TANILANMASI VE BİLGİ DÜZEYLERİNİN SAPTANMASINA YÖNELİK ÖLÇEK

ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNİN BELİRTİ VE RİSKLERİNİN TANILANMASI VE BİLGİ DÜZEYLERİNİN SAPTANMASINA YÖNELİK ÖLÇEK					
Çocuk istismar ve ihmal konusu ile ilgili aşağıdaki ifadelerden her birini okuduktan sonra size uygun gelen seçeneğe ait kutucuğun içine X işareti koyunuz. Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz.					
	ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZIM	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL
1.Çocuğun gövde, sırt, kalça ve uyluklarından farklı boyutlarda sıyrık, ekimoz (morluk) ve parmak bası izleri fiziksel istismarın belirtileridir.					
2. Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda saçlı deri, yüz, kulak, çene boyun ve eklemlerin çevresinde lezyonlar (doku bozukluğu, yara) sık görülür.					
3.Fiziksel istismar tanısında ekimozların (morluk) değişik renklerde olması önem taşımaz.					
4. Ağız içinde özellikle üst dudak iç yüzünde yırtık olması fiziksel istismarı düşündürmelidir.					
5.Fiziksel istismara uğramış çocuklarda yanıklar; ayaklar, kalçalar ve göbek bölgesi dışındaki vücut kısımlarında daha yaygın görülür.					
6. Fiziksel istismarda; kollarda, el sırtında, omuz ve kalçalarda sıklıkla sıyrık izine rastlanır.					
7.Ciltte yuvarlak, çevresi kabarık, ortası krater şeklindeki lezyonlar(yara, iltihap vb doku bozukluğu) sigara yanığını düşündürmektedir.					
8.Dizdeki ve dizin arka çukurundaki yanıklar kaza ile oluşabilir.					
9. Tek bir kırık ve yanı sıra berelenmeler, çürümeler ve değişik iyileşme çevresindeki kırıklar fiziksel istismarın önemli belirtileridir.					
10.Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda humerus (kol kemiği), distal femur (uyluk kemiği), tibia (kaval), kafatası, el ve ön kol kemiklerinde kırıklara rastlanmaz.					
11.Fiziksel istismara uğramış çocuklarda saçlı deri altında hematomlar (deri altında kan birikmesi) sıklıkla görülür.					
12.İntrakranial (kafa-içi), ve intraoküler(göz-içi), kanamalar fiziksel istismar olasılığını düşündürmez.					
13. Genital bölge, ağız, kol, ense veya bacaklarda ekimoz (morluk) ve sıyrıkların olması cinsel istismarı düşündürmelidir.					
14. Çocuğun yürüme, oturma gibi genel, davranışlarına bakarak cinsel istismardan şüphelenmek mümkün değildir.					
15. Özellikle 10-15 yaşlarındaki gebelik cinsel istismarı düşündürmelidir.					
16. Cinsel istismara uğrayan çocuklarda gonore (cinsel yolla bulaşan bir hastalık), sifilis(frengi) gibi erişkinlerde görülen enfeksiyonlara rastlanmaz.					

	ÇOK DOĞRU	OLDUKÇA DOĞRU	KARARSIZIM	PEK DOĞRU DEĞİL	HİÇ DOĞRU DEĞİL
17. Genital bölgede ağrı, şişme ya da kasıntı şikayetleri cinsel istismarı düşündürmektedir.					
18. Cinsel istismar sonucu vajinal ve rektal (makat) kanama görülebilir.					
19. Çocuk, fiziksel temasa uğramadan da cinsel olarak istismar edilmiş olabilir.					
20. Cinsel istismara uğrayan çocukların önemli bir bölümü fiziksel istismara da uğramıştır.					
21. Çocukta büyüme-gelişme geriliğinin olması ihmal edildiğini düşündürmelidir.					
22. Çocuğun kötü hijyene sahip olması ihmal edildiğini gösterir.					
23. Aşıların yaptırılmaması veya geciktirilmesi bir ihmal belirtisidir.					
24. Çocuğun yüzünün donuk ve ifadesiz görülmesi ihmal edildiğini düşündürmelidir.					
25. Çocuğun sürekli ve tutarlı bir gözetiminin olmaması ihmaldir.					
26. Çocuğun fiziksel sorunlarının tedavi edilmemesi ihmaldir.					
27. Çocukta yeme bozuklukları, huzursuz uyuma ihmal işaretleri değildir.					
28. İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğunlukla özsayıgıları yüksektir.					
29. İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar hiperaktif davranışlar gösterebilirler.					
30. İstismar ve ihmale uğramaları çocukların okul başarılarını etkilemez.					
31. İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler.					
32. İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ağrı verici uyaranlara karşı ve travmalara karşı aşırı tepkilidirler.					
33. Tuvalet eğitimini tamamlamış olan çocuğun tekrar altını ıslatmaya başlaması istismar veya ihmale uğramış olabileceğini düşündürmelidir.					
34. İstismar ve ihmale uğrayan çocukların çoğu evlerine bağlıdır.					
35. İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda intihar girişimleri ile karşılaşılabilir.					
36. İstismar ve ihmale uğramış çocuklar sıklıkla göz göze iletişime giremezler.					
37. İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda ilaç ve alkol bağımlılığına daha sık rastlanır.					
38. İstismar ve ihmale uğramış çocuklar sıklıkla yalan söyler veya hırsızlık yaparlar.					
39. İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda sıklıkla okul öncesi konuşma gecikmesine rastlanır.					
40. İstismar ve ihmale uğramış çocuklar içe kapanıklık gösterebilirler.					
41. Bebeklerin istismara uğrama riskleri azdır.					

42.Çocukluğunda istismar ve ihmal edilen ebeveynler çocuklarını istismar ve ihmal edilmekten kaçınırlar.					
43. Aşırı ısrarcı tutum içinde olan ebeveynler çocuklarını daha çok istismar ederler.					
44. Ebeveynin benlik saygısının düşük olması çocuk istismar ve ihmeline yol açan önemli bir etmendir					
45. Ebeveynin çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerinin olması çocuğunu istismar etmesine yol açar.					
46. Anne yaşınn çocuk istismar ve ihmaliinde önemi yoktur					
47. Ebeveynin sosyal destek kaybı yaşaması çocuk istismar ve ihmeline yol açar.					
48. Ebeveynin alkol ya da ilaç bağımlısı olması çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir.					
49. Ebeveynin fiziksel ve mental sağlık sorunlarının olması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemez					
50. Eğitim düzeyi düşük anne-babalar çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler.					
51. Planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıkları daha fazladır.					
52. Çocuğun cinsiyetinin istismar ve ihmaliinde önemi yoktur.					
53. Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıkları yüksektir.					
54. Fiziksel ve mental özürli bebeklerin istismar ve ihmali uğrama olasılığı daha azdır.					
55. Annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkiler.					
56. Bebeklerin prematüre veya düşük doğum ağırlıklı olması istismar ve ihmali uğramasını etkilemez.					
57. Aile reisinin işsizliği çocuk istismar ve ihmeline yol açan bir faktördür.					
58. Ailenin gelir düzeyi çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir etkendir.					
59. Ailedeki çocuk sayısı çocuk istismar ve ihmaliinin oluşmasında etken değildir.					
60. Doğumlar arası sürenin kısa olması çocuğun istismar ve ihmali uğramasını etkileyen bir faktördür.					
61. Ailenin geniş ya da çekirdek aile tipinde olması çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir faktör değildir.					
62. Ebeveynlerden birinin olmaması çocuk istismarı ve ihmali için bir risktir					
63. Çocuk istismar ve ihmeline üst sosyoekonomik düzeylerde rastlanmaz					
64. Anne- baba arasındaki şiddet, çocukların istismar ve ihmal edilmesine yol açar.					
65. Evlilik dışı ilişkiler çocukların istismar ve ihmal edilmesinde önemli bir etkendir.					
66. Annenin çocuktan sık sık şikâyet etmesi istismarı düşündürmelidir					
67. Yaralanma, kırık gibi olaylarda, anlatılan öykünün tutarsızlık göstermesi fiziksel istismarı akla getirmelidir					

6.3. EK-3 İZİNLER

12.04. 2018

Sayın Özlem KARAÇOR (ARACI),
(Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bölümü
öğrencisi)

Planlamış olduğunuz araştırmanızda, geliştirmiş olduğum “Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanımlanmasına yönelik hemşire ve ebelerin bilgi düzeylerinin saptanmasına yönelik ölçek”i kullanma isteğiniz beni çok memnun etti. Öncelikle teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Ölçeğin ülkemizde farklı örneklem gruplarında, daha geniş popülasyonda test edilmesi amacıyla bir veri havuzu oluşturmak, geçerlik ve güvenilirliğini yeniden test etmek için çalışma verilerinizi göndermek koşulu ile ölçeği kullanabilirsiniz. Aynı zamanda ölçeğin performansını ve yaygın etkisini değerlendirmek için çalışma sonuçlarınızı yayınladığınız makalenin bir örneğini göndermeniz, gelecek iyileştirmeleri yapabilmemiz için önemlidir.

Çalışma verilerinizi göndermeniz, yasal ve etik açıdan sizin yayın hakkınızın güvence altında olduğunu, buna paralel olarak ölçeği kullanma izni veren tarafın haklarının saklı kaldığını kabul ve beyan ederim.

Prof.Dr.Aynur UYSAL TORAMAN
Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı



T.C.
TARSUS KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 63988265/604.01.01E18706828
Konu: Anket Çalışması.

09.10.2018

TARSUS AKDENİZ ANADOLU LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi: a) Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 04.10.2018 tarihli ve 18359791 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 03.10.2018 tarihli ve 34776202-605.01-18205553 sayılı oluru.

İlçemiz Akdeniz Anadolu Lisesi Psikolojik Danışman Rehber Öğretmeni Özlem ARACI KARAÇOR'un "Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Tarsus Örneği)" konulu araştırma izin talebinin uygun görüldüğüne dair ilgi yazı ekinde alınan Valilik Makamının ilgi (b) sayılı olur'u ilişikte gönderilmiştir.

Adı geçen öğretmenin araştırmasını İlçemizdeki okul ve kurumlarda görev yapan rehber öğretmenlere gönüllük esasına dayalı olarak eğitim ve öğretimi aksatmadan (imzalı-mühürlü anket sorularını kullanılarak) uygulanması, çalışmalar esnasında ses/video kaydı alınmaması, çalışmaya konu kişilerden, aile üyelerinden ad ve soyad, telefon, adres ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğüne vermek üzere uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Hasan KESKİN
Müdür a.
Şube Müdürü

Ekler:

- 1- Yazı (1 Ad.)
- 2- Valilik Oluru (1 Ad.)
- 3- Anket Formu (6 Sayfa)

Şehit Mustafa Mah.3522 Sok.No:12-Tarsus
Elektronik Ağ: www.tarsus.meb.gov.tr
e-posta: tarsusmem@hotmail.com

Ayrıntılı bilgi için: M.Yaşar DALGIÇ.-VHKİ
Tel: (0 324) 613 52 53
Faks: (0 324) 613 94 96

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden dd7f-0370-3685-ba9a-24af kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı	Özlem KARAÇOR			
Doğum Yeri	Konya			
Medeni Durumu	Evli			
Öğrenim Durumu	Lisans			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Fevzi Çakmak İ.Ö.O	-	Konya	-
Ortaöğretim	Selçuklu Atatürk Lisesi (AKL)	-	Konya	-
Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	Konya	2012
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi	Konya	-
Becerileri	Leiter Uluslararası Performans Testi Uygulayıcısı Temel Yetenekler Testi 7-11 (TYT 7-11) Uygulayıcısı Psikososyal Destek Programı Uygulayıcısı Çocuk Koruma Kanunu Danışmanlık Tedbiri Kararları Uygulayıcısı			
İlgi Alanları	Psikoloji, Seyahat, Resim, Sinema			
İş Deneyimi	TEV-İfakat Yavuz Ortaokulu (VAN/İPEKYOLU) Van Rehberlik ve Araştırma Merkezi (VAN/İPEKYOLU) Akdeniz Anadolu Lisesi (MERSİN/TARSUS)			2012-2016 2013-2014 2016-
Aldığı Ödüller	Tarsus Kaymakamlığı – Başarı Belgesi			2017
Telefon	0555 721 87 35			
Mail	ekindali@hotmail.com			
Adres	Kırklarsırtı Mah. Tarsus-MERSİN			